

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 21-46-62-1984

Chișinău

18. 03. 2021

Doamnei Zinaida GRECEANÎ,
Președinte al Parlamentului
Republicii Moldova

Stimată doamnă Președinte,

În temeiul prevederilor articolului 42 alin. (10) din Legea nr.136/2017 cu privire la Guvern, Vă remitem în anexă, Raportul consolidat cu privire la implementarea în anul 2020 a Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2020-2023, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 636/2020.

Anexă: Raportul consolidat cu privire la implementarea în anul 2020 a Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2020-2023 - 116 file.

Cu respect,

Aureliu CIOCOI

Prim-ministru interimar

Ex. A. Țurcanu,
Tel: 022-250-132

Casa Guvernului,
MD-2033, Chișinău,
Republica Moldova

Telefon:
+ 373 22 250 101

Fax:
+ 373 22 242 696

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA	
D.D.P. Nr.	<u>619</u>
" <u>18</u> "	<u>03</u> <u>2021</u>
Ora	

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

RAPORT ANUAL CONSOLIDAT

Implementarea Planului de acțiuni pentru anul 2020

CUPRINS

INTRODUCERE	2
I. JUSTIȚIE.....	3
II. POLITICĂ EXTERNĂ ȘI INTEGRARE EUROPEANĂ	8
III. AFACERI INTERNE ȘI ORDINE PUBLICĂ	15
IV. APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ	19
V. REINTEGRARE TERITORIALĂ.....	22
VI. POLITICI ECONOMICE	25
VII. FINANȚE PUBLICE, POLITICI FISCALE ȘI VAMALE	36
VIII. OCROTIREA SĂNĂTĂȚII, PROTECȚIE SOCIALĂ ȘI RAPORTURI DE MUNCĂ, FAMILIE	44
IX. EDUCAȚIE, ȘTIINȚĂ, INOVAȚII, CULTURĂ, TINERET ȘI SPORT, RELAȚII INTERETNICE	61
X. DEZVOLTARE REGIONALĂ,.....	74
XI. SECURITATE ȘI EFICIENȚĂ ENERGETICĂ	80
XII. TEHNOLOGIA INFORMAȚIEI, TRANSPORT ȘI INFRASTRUCTURĂ.....	84
XIII. AGRICULTURĂ, DEZVOLTARE RURALĂ ȘI SIGURANȚA ALIMENTELOR..	93
XIV. PROTECȚIA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR ȘI RESURSE NATURALE	100
XV. ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ ȘI SERVICII PUBLICE	104
XVI. COOPERARE CU SOCIETATEA CIVILĂ ȘI ASIGURAREA TRANSPARENȚEI ÎN PROCESUL DECIZIONAL	113

INTRODUCERE

Raportul anual consolidat privind implementarea în anul 2020 a Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2020-2023 a fost elaborat de Cancelaria de Stat, în baza rapoartelor trimestriale de monitorizare, prezentate de autoritățile administrative centrale, privind realizarea obiectivelor Programului de activitate al Guvernului și angajamentelor, care derivă din prevederile Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, precum și din alte angajamente naționale și internaționale.

Structura Raportului reflectă domeniile de intervenție ale Guvernului proiectate în Planul de acțiuni al Guvernului pentru perioada anilor 2020-2023, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 636/2019.

Raportul prezintă informația privind evoluția indicatorilor de performanță prestabiliți pentru fiecare domeniu în parte, punctează realizările majore obținute pe parcursul anului 2020, provocările și constrângerile identificate în procesul implementării obiectivelor stabilite.

Totodată, în vederea asigurării continuității actului guvernării, Raportul subliniază prioritățile de dezvoltare a domeniilor pentru următoarea perioadă, care corespunde ciclului de planificare pe termen mediu și pentru care au fost estimate țintele indicatorilor de performanță - anul 2023.

Implementarea acțiunilor proiectate pentru anul 2020, în mare parte, a fost realizată în condițiile crizei pandemice provocate de coronavirus, completată de condițiile climaterice nefavorabile și specificul unui an electoral. Situația respectivă a pus presiune pe autoritățile administrative centrale, generând necesitatea aplicării unor abordări rapide, inovative și eficiente în vederea reproiectării agendelor, regândirii proceselor de activitate și replanificării resurselor financiare și non-financiare disponibile. Pentru majoritatea domeniilor au fost dezvoltate, în regim de urgență, planuri de intervenție rapidă și foi de parcurs cu măsuri concrete orientate spre atenuarea impactului crizei pandemice și susținerea populației și mediului de afaceri, principalele măsuri realizate fiind reflectate în raport.

Astfel, conform evaluării cantitative a implementării Planului de acțiuni al Guvernului în anul 2020, se constată un nivel de realizare de circa 66%, aproximativ 30% din acțiuni fiind în curs de realizare și doar 4% rămânând nerealizate. Informația detaliată privind gradul de realizare a fiecărei acțiuni a Planului se conține în raportul anual de monitorizare, plasat pe pagina web a Cancelariei de Stat.

I. „JUSTIȚIE

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- ✦ *Strategia pentru asigurarea independenței și integrității în sectorul justiției pentru anii 2021-2024 aprobată;*
- ✦ *Strategia națională de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2020-2024 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia, aprobată;*
- ✦ *Sistemul informațional judiciar actualizat și implementat în toate instanțele de judecată;*
- ✦ *Consiliul Național pentru Drepturile Omului creat și funcțional.*

Politicile demarate în 2020 în domeniul justiției și asigurării drepturilor omului, au derivat în cea mai mare parte din Programul și Planul de acțiuni ale Guvernului, dar și din alte documente de politici naționale și angajamente internaționale asumate, cât și din necesitățile și disfuncționalitățile semnalate în practică.

În mare parte, acțiunile realizate au fost concentrate pe creația legislativă, majoritatea proiectelor promovate fiind în domeniul justiției, drepturilor omului, integrității, anticorupției, politicilor penale și execuționale, și consolidarea cadrului instituțional.

Măsurile întreprinse în perioada vizată au ținut analiza cadrului normativ existent, precum și a practicilor de implementare a acestuia, în vederea eficientizării activității sistemului judecătoresc, în special, în partea ce ține de promovarea unui sistem bazat pe merit în procesul de selecție și promovare a judecătorilor și a funcționalității mecanismului de responsabilizare disciplinară a acestora, eliminării fenomenului aplicării arestului fără respectarea strictă a garanțiilor prevăzute de articolul 5 din *Convenția europeană privind apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale etc.*

Astfel, în scopul dezvoltării și consolidării unui sector al justiției independent, imparțial, responsabil și eficient, a fost aprobată *Strategia pentru asigurarea independenței și integrității în sectorul justiției pentru anii 2021-2024*¹. Documentul de politici conține trei direcții strategice de intervenție: (i) independența, responsabilitatea și integritatea actorilor din sectorul justiției; (ii) accesul la justiție și calitatea actului de justiție; (iii) administrarea eficientă și modernă a sectorului justiției.

În vederea limitării imunității judecătorilor, unificării modului de numire a judecătorilor, anulării termenului inițial de numire a judecătorilor pe 5 ani și modificării componenței Consiliului Superior al Magistraturii, a fost reinițiată promovarea *proiectului legii pentru modificarea Constituției Republicii Moldova* (art.116, 121, 122 din Constituție). Proiectul de lege constituțională a fost expertizat de către Comisia de la Veneția, iar prin Avizul Curții Constituționale nr. 2 din 3 decembrie 2020, a fost avizat pozitiv și remis Parlamentului pentru examinare.

Noua versiune a Sistemului informațional judiciar (PIGD 5.0) a fost implementată în toate instanțele de judecată. De asemenea, sunt îmbunătățite continuu funcționalitățile PIGD, fiind instalate soluții informatice care au menirea de a monitoriza continuu vulnerabilitățile sistemului informațional și acțiunile care pot fi calificate ca suspiciuni de fraudare a acestuia și de a asigura stocarea securizată a înregistrărilor audio a ședințelor de judecată la nivel central prin accesarea acestora direct din sistem de către utilizatorii PIGD. De asemenea, a continuat exploatarea experimentală a soluției informatice e-Dosar Judiciar, în cadrul Curții de Apel Cahul și a Judecătoriei Cahul. Sistemul permite depunerea electronică a cererilor de chemare în judecată de participanții la proces cu aplicarea semnăturii electronice, expedierea citațiilor în formă electronică,

¹ <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5296/language/ro-RO/Default.aspx>

coordonarea on-line de către judecător a calendarului ședințelor de judecată cu părțile dosarului, includerea înscrisurilor on-line în cadrul PIGD și facilitează accesul părților la proces la toate acțiunile procedurale efectuate de instanța de judecată în dosarul electronic.

În vederea executării Hotărârii Curții Constituționale nr. 13/2020 prin care au fost declarate neconstituționale prevederile referitoare la selecția candidaților la funcția de Procuror General de către comisia constituită pe lângă Ministerul Justiției, a fost adoptată Legea nr. 145/2020 *cu privire la modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură*². Legea prevede revenirea la procedura instituită anterior modificărilor declarate neconstituționale, și anume, la organizarea întregului proces de selecție de către Consiliul Superior al Procurorilor, dar și la procedura de desemnare a Procurorului General interimar.

În scopul ajustării sancțiunilor penale pentru infracțiunile de corupție, a fost *modificat Codul penal*³. Rațiunea modificărilor constă în transferarea acestor infracțiuni din categoria infracțiunilor puțin grave în categoria infracțiunilor grave. Prin urmare, noua încadrare juridică va oferi posibilitate organelor de urmărire penală instrumente suplimentare de ordin procedural, prin prisma cărora se va facilita și îmbunătăți activitatea în faza de urmărire penală pentru contracararea fenomenului de corupție.

Pentru asigurarea implementării art. 9 alin. (2) din Legea nr. 122/2018, a fost aprobat *Regulamentul privind procedurile de examinare și raportare internă a dezvăluirilor practicilor ilegale*⁴. Acesta stabilește procedura de raportare internă a dezvăluirilor practicilor ilegale de către angajații entităților publice și private, precum și procedura de înregistrare și examinare a dezvăluirilor practicilor ilegale, de recunoaștere în calitate de avertizor de integritate și de aplicare a măsurilor de protecție față de angajații care dezvăluie cu bună-credință și în interes public practicile ilegale interne. Protecția avertizorului de integritate este esențială pentru protejarea interesului public și promovarea unei culturi a responsabilității și integrității publice.

Totodată, întru consolidarea cadrului normativ și instituțional anticorupție în Republica Moldova și asigurarea concordanței acestora cu standardele europene și internaționale, a fost aprobat *Regulamentul privind regimul juridic al cadourilor*⁵.

Pentru a spori eficiența și impactul sistemului de declarare a averilor și intereselor în format electronic a fost aprobat *Regulamentul SIA „e-Integritate”*⁶.

În scopul asigurării securității statului, protejarea sistemului național financiar-bancar, financiar-nebancar și a liberilor-profesioniști, apărării drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice, precum și ale statului, a fost adoptată Legea nr. 75/2020 *privind procedura de constatare a încălcărilor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului și modul de aplicare a sancțiunilor*⁷. Totodată, în vederea obținerii unor rezultate viabile în sectorul național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, dar și menținerii unei abordări strategice și sistemice asupra întregului proces, a fost aprobată *Strategia națională de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2020-2024 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia*⁸. Scopul elaborării Strategiei a fost determinat, în primul rând, de necesitatea implementării tuturor concluziilor și recomandărilor formulate de către Comitetul MONEYVAL în cadrul celei de-a V runde de evaluare.

Întru reglementarea comprehensivă a mecanismului de aplicare a instituției regresului în contextul condamnării Republicii Moldova de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), a fost

² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122297&lang=ro

³ *Legea nr. 165/2020*, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123428&lang=ro

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119993&lang=ro

⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120625&lang=ro

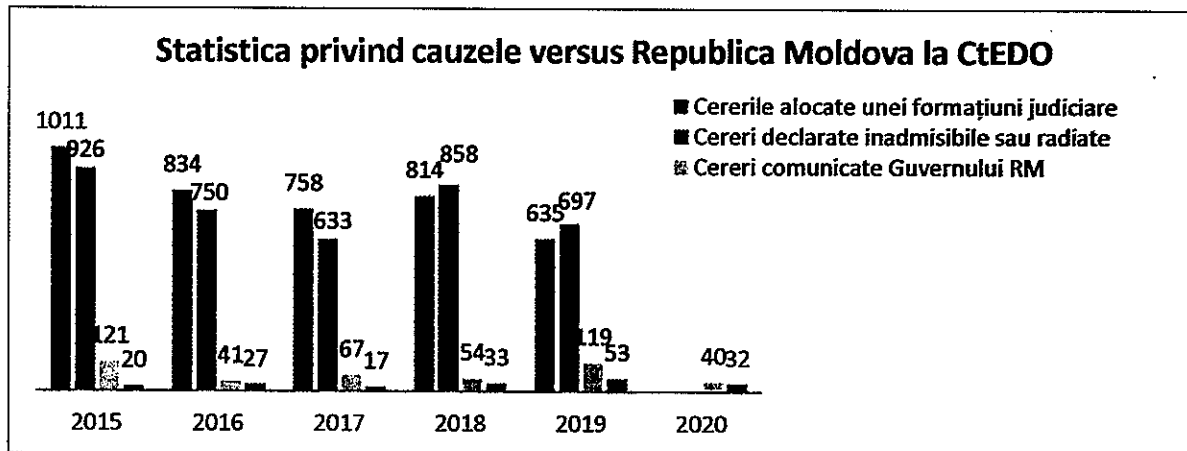
⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121212&lang=ro

⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121717&lang=ro

⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125264&lang=ro

adoptată Legea nr. 205/2020 *pentru modificarea unor acte normative*⁹. În special, s-a stabilit că în cazul în care printr-o hotărâre a Colegiului disciplinar al judecătorilor sau procurorilor se va constata existența unei abateri disciplinare urmare a pronunțării unei hotărâri CEDO de condamnare a RM prin care judecătorul sau procurorul se face vinovat, hotărârea de constatare a abaterii disciplinare va constitui temei de adresare în instanță în ordine de regres. Necesitatea acestor modificări derivă din multiplele condamnări ale RM la CEDO, din care se pot constata abateri comise de către reprezentanții sistemului judecătoresc.

În perioada de referință, în privința Republicii Moldova au fost pronunțate 32 de hotărâri, dintre care în 28 de cauze a fost constatată cel puțin o încălcare a Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale de către Republica Moldova, iar în 2 cauze Curtea s-a pronunțat cu privire la acordarea satisfacției echitabile¹⁰.

În vederea îmbunătățirii procesului de acordare a asistenței juridice garantate de stat și protecției victimelor și a prezumelor victime ale traficului de ființe umane, a fost adoptată Legea nr.1 din 06/2020 pentru modificarea unor acte normative¹¹. Urmare a modificărilor cadrului normativ, victimele și prezumatele victime ale traficului de ființe umane vor beneficia de asistența juridică garantată de stat, indiferent de nivelul veniturilor obținute. În același timp, au fost incluși ca beneficiari de asistență juridică și solicitanții de azil. Totodată, a fost modificată *mărimea și modul de remunerare a avocaților pentru acordarea asistenței juridice calificate garantate de stat*, astfel, încât unitatea convențională a fost majorată de la 30 lei la 40 lei¹².

Cu suportul Centrului Internațional „La Strada” și a experților independenți, a fost dezvoltat cadrul normativ care fortifică drepturile materiale și procesuale ale victimelor infracțiunilor ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală a persoanei, în corespundere cu standardele instituite prin Convenția de la Istanbul și Convenția de la Lanzarote¹³.

În scopul asigurării executării efective a ordonanțelor de protecție a fost instituită monitorizarea electronică de către organele de probațiune a persoanelor care comit acte de violență în familie la etapa de aplicare a măsurilor de protecție a victimei¹⁴. Noul mecanism acordă și dreptul victimei, precum și membrilor familiei acesteia, urmare a acordului scris al acestora, de a fi monitorizați prin intermediul unui sistem electronic de supraveghere¹⁵.

În procesul de implementare a remediului compensator, practicienii au semnalat o serie de deficiențe legislative, care, în ansamblu, au generat o practică neuniformă de aplicarea a acestuia și

⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124610&lang=ro

¹⁰ http://justice.gov.md/public/files/massmedia/Raport_MJ_NarativTabelar_Final_2020.pdf

¹¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121121&lang=ro

¹² Regulamentul cu privire la mărimea și modul de remunerare a avocaților pentru acordarea asistenței juridice calificate garantate de stat <https://cnaigs.md/uploads/asset/file/ro/1447/img-200120105559.pdf>

¹³ <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5336/language/ro-RO/Default.aspx>

¹⁴ Legea nr.85/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122005&lang=ro

¹⁵ Dispozitiv electronic de tipul unui telefon GSM de mici dimensiuni

a permis reducerea pedepsei privative de libertate în privința unui număr alarmant de persoane deținute. În urma monitorizării implementării mecanismului creat, prin prisma datelor statistice ale Administrației Naționale a Penitenciarelor, s-a constatat un număr alarmant de plângeri ale deținuților cu privire la condițiile precare de detenție din instituțiile penitenciare din țară. Prin urmare, pentru a nu afecta procesul de realizare a scopului pedepsei penale și a activităților de resocializare și reintegrare demarate de către instituțiile penitenciare, a fost suspendat mecanismul de reducere a pedepsei pentru deținuți pe motivul condițiilor precare¹⁶.

A continuat procesul de modernizare a sistemului penitenciar prin amenajarea/reutilizarea spațiilor de detenție. În acest sens, pe parcursul perioadei de referință a fost finalizată reconstrucția clădirilor Penitenciarului nr.3-Leova, cu capacitatea de 110 locuri, obiectivul fiind dat în exploatare la 14 februarie 2020. Au fost finalizate lucrările de reconstrucție a Penitenciarului nr.10-Goian, fiind reconstruite trei blocuri (de detenție, pentru instruirea deținuților minori și medical), construcția unui teren sportiv multifuncțional și a unei cazangerii. De asemenea, s-a inițiat procesul de reconstrucție cu investiții capitale a penitenciarului nr. 17-Rezina.

Situația epidemiologică dificilă, provocată de COVID-19, a impus necesitatea implementării unor măsuri suplimentare de protecție a persoanelor aflate în cadrul instituțiilor penitenciare, și anume: i) derularea cauzelor penale cu participarea persoanelor private de libertate numai prin intermediul teleconferinței; ii) interzise transferurile deținuților la cererea personală, cu excepția internării în cadrul spitalului penitenciar și în instituțiile medico-sanitare publice; iii) suspendată organizarea audiențelor la sediul ANP cât și în instituțiile subordonate; iv) înlocuirea întreprinderilor cu aplicarea sistemului de videoconferință prin platforme software acceptate de către instituția penitenciară; v) dublată frecvența dreptului la convorbiri telefonice a deținutului; vi) instalat echipamentul specific pentru implementarea procesului de instruire la distanță pentru deținuții minori din Penitenciarele nr. 5-Cahul, nr.10-Goian, nr.11-Bălți, nr.13-Chișinău și nr.17-Rezina.

În scopul monitorizării modului de implementare a politicii statului în domeniul drepturilor omului, precum și a tratatelor internaționale din domeniul drepturilor omului la care Republica Moldova este parte, a fost lansată activitatea și asigurată funcționalitatea Consiliului Național pentru Drepturile Omului (CNDO). Astfel, la 15 septembrie 2020 a avut loc prima ședință a CNDO, în cadrul căreia: (i) a fost prezentat și aprobat Raportul doi și trei, combinate, de Stat al Republicii Moldova privind Implementarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care urmează a fi remis către Comitetul ONU; (ii) au fost prezentate Observațiile concludente urmare a revizuirii Republicii Moldova de către Comitetul ONU pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor (CEDAW) și proiectul setului de măsuri pentru punerea în aplicare a acestora; (iii) a fost adoptat calendarul consolidat de elaborare a rapoartelor periodice pe marginea implementării obligațiilor ce derivă din tratatele internaționale la care RM este parte în domeniul drepturilor omului; (iv) a fost agreată lansarea la începutul anului 2021 a procesului de pregătire a Raportului în contextul celei de-a treia revizuirii periodice universale a Republicii Moldova de către Consiliul ONU pentru drepturile omului.

Provocări și contrîngeri:

- ↳ Probleme de integritate și nivelul ridicat al corupției în cadrul sistemului de justiție;
- ↳ Operarea frecventă a amendamentelor cadrului legal, ceea ce afectează stabilitatea legii;
- ↳ Concentrarea eforturilor de reformă și a politicilor doar pe acțiuni de modificare a legislației și restructurări instituționale, fiind omisă, cel mai frecvent, componenta de punere în aplicare efectivă a modificărilor legislative și instituționale;
- ↳ Creșterea numărului de peții privind condițiile de detenție în penitenciare (în urma monitorizării implementării mecanismului remediului compensator, s-a constatat că pînă la data de 10 februarie 2020, au fost înregistrate 5372 plângeri ale deținuților cu privire la

¹⁶ Legea nr. 48/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121125&lang=ro

condițiile precare de detenție din instituțiile penitenciare din țară, din totalul de aproximativ 6700 deținuți aflați în custodia statului);

- ↳ Solicitarea redusă a medierii de către cetățeni;
- ↳ Spectru îngust al asistenței juridice garantate de stat.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Examinarea suplimentară a proiectului *Strategiei pentru asigurarea independenței și integrității în sectorul justiției pentru anii 2021-2024* și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia;
- ↑ Asigurarea funcționalității sistemelor informaționale judiciare, inclusiv e-Dosar;
- ↑ Aprobarea normelor minime de echipare a spațiilor de detenție necesare pentru deținerea în condiții corespunzătoare a persoanelor cu dizabilități private de libertate;
- ↑ Consolidarea sistemului parajuriștilor, avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat și mediatorilor comunitari;
- ↑ Asigurarea funcționalității Consiliului Național pentru Drepturile Omului și a rețelei de coordonatori naționali și locali în domeniul drepturilor omului.

II. POLITICĂ EXTERNĂ ȘI INTEGRARE EUROPEANĂ

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- ✚ *Negocierile privind noua Agendă de Asociere RM-UE demarate;*
- ✚ *2 oficii consulare deschise (or. Nissa, Franța)/extinse (or. Barcelona, Spania) pentru protejarea drepturilor și intereselor cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotarele țării;*
- ✚ *3 birouri comercial-economice noi în cadrul misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova la Paris, Londra și Viena instituite;*
- ✚ *Asigurarea compatibilității cu acquis-ul UE a 67 proiecte: elaborarea a 68 tabele de concordanță, 42 declarații de compatibilitate, 25 avize.*

Acțiunile realizate în domeniul politicii externe au purtat un caracter sistemic și calitativ, fiind asigurată continuitatea dialogului politic, economic, cultural și umanitar pro-activ al Republicii Moldova și consolidate relațiile reciproc avantajoase cu partenerii internaționali, cu accent pe aprofundarea paralelă a relațiilor afiș cu Vestul, cât și cu statele din Est. Totodată, agenda externă a fost supusă unor procese de ajustare rapidă la noile realități și condiții de activitate, provocate de criza pandemică, solicitând eforturi considerabile și acțiuni prompte din partea tuturor actorilor în vederea eliminării blocajelor apărute.

Pe parcursul perioadei de referință a fost susținută **promovarea obiectivului de integrare europeană**, fiind asigurată continuarea procesului de implementare a prevederilor Acordului de Asociere cu UE și ale Acordului de liber schimb aprofundat și cuprinzător (DCFTA). În acest context, Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM-UE¹⁷ (PNAAA) a fost supus unei evaluări cantitative, care a cuprins perioada 2017-2019. Evaluarea a constatat un nivel de implementare de circa 71,56% și a evidențiat restanțele în implementarea angajamentelor asumate. Monitorizarea implementării PNAAA a fost asigurată prin intermediul ședințelor semestriale ale Comisiei Guvernamentale pentru Integrare Europeană, iar acțiunile restante identificate au fost incluse în *Calendarul de monitorizare a realizării restanțelor PNA AA 2017-2019 pentru perioada 2020-2023* și proiectate spre implementare pentru următoarea perioadă în Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2020-2023¹⁸.

Evaluând **procesul de armonizare a cadrului normativ cu reglementările UE**, a fost constată o rată de realizare de circa 66% a măsurilor naționale de transpunere planificate pentru anul 2020. Astfel, din numărul total de 59 măsuri naționale de transpunere planificate pentru perioada vizată, **au fost realizate integral 39 acțiuni** (27 hotărâri de Guvern și 12 proiecte de legi aprobate și remise Parlamentului spre examinare).

În vederea realizării angajamentelor de armonizare legislativă asumate prin Acordul de Asociere RM-UE, au fost înregistrate progrese în mai multe domenii importante, care au rezultat în adoptarea unui șir de acte legislative euroconforme, cum ar fi: *mediul înconjurător* - Legea privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase¹⁹, *comunicații electornice* - Legea cu privire la modificarea legii comunicațiilor electornice²⁰, *achiziții publice* - Legea achizițiile în sectoarele energiei, apei, transporturilor și serviciilor poștale²¹, *servicii financiare* - Legea pentru modificarea unor acte normative²², prin care s-a asigurat existența cadrului normativ

¹⁷ Hotărârea Guvernului nr. 1472/2016

¹⁸ Hotărârea Guvernului nr.848/2020

¹⁹ Legea nr. 108/2020

²⁰ Legea nr. 245/2020

²¹ Legea nr. 74/2020

²² Legea nr. 97/2020

(conform practicilor UE) de instituire și funcționare pe teritoriul Republicii Moldova a agențiilor de rating; Legea privind la fondurile de pensii facultative²³.

Guvernul a aprobat și prezentat Legislativului un șir de proiecte de acte normative cu relevanță UE pentru a fi examinate în regim prioritar, inclusiv proiectele de lege: i) cu privire la aprobarea Codului transportului feroviar al Republicii Moldova²⁴, ii) privind organismele modificate genetic²⁵; iii) privind calitatea aerului atmosferic²⁶; iv) cu privire la producerea, comercializarea și utilizarea materialului forestier de reproducere²⁷; v) privind activitatea de asigurare și reasigurare²⁸; vi) cu privire la Codul vamal²⁹ ș.a.

De asemenea, a fost constatată necesitatea consolidării și intensificării eforturilor în ceea ce privește realizarea acțiunilor normative de transpunere în domenii importante din perspectiva valorificării oportunităților oferite de UE, în privința cărora se înregistrează anumite tergiversări în anul 2020, unele din ele fiind replanificate pentru perioadele următoare. Astfel, în *domeniul agriculturii* pot fi menționate: proiectul Legii zootehniei, proiectul Legii privind producția agroalimentară ecologică și etichetarea produselor ecologice; în *domeniul protecției mediului* - proiectul legii privind emisiile industriale (prevenirea și controlul integrat al poluării, autorizarea integrată de mediu); *domeniul comunicațiilor electronice* - proiectul legii pentru modificarea unor acte legislative, în contextul transunerii Directivei 2014/61/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 privind măsuri de reducere a costului instalării rețelelor de comunicații electronice de mare viteză; *sectorul energetic* - proiectul de lege cu privire la crearea și menținerea nivelului minim al stocurilor petroliere; în *domeniul protecției sănătății* - proiectul de Lege cu privire la medicamente, ș.a.

De la intrarea în vigoare a Acordului de Asociere dintre RM și UE, implicit a DCFTA, urmare progreselor înregistrate și datelor statistice, putem confirma cu certitudine că **UE și-a consolidat poziția de partener comercial principal al țării noastre**, spre piața europeană fiind direcționate circa 70% din exporturile RM, iar importurile originare din UE au atins o pondere de aproape 50% din total.

În pofida impactului negativ cauzat de efectele pandemiei COVID-19 pe plan mondial, pentru perioada ianuarie-octombrie 2020, schimburile comerciale ale Republicii Moldova cu UE constituie 4,128 mld. dolari SUA (52,25% din totalul schimburilor comerciale ale Republicii Moldova). Exporturile de mărfuri destinate țărilor Uniunii Europene (UE-27) dețin o cotă de 66,73% în total exporturi, iar importurile de mărfuri din țările UE dețin o cotă de 45,61%. În aceeași perioadă, țările CSI au fost prezente în exporturile RM cu o pondere de 15,16% și cu o cotă de 24,32% în total importuri.

De asemenea, a fost constatată o creștere a numărului companiilor exportatoare în UE, reprezentând peste 70% din numărul total de companii exportatoare. Topul țărilor în care au fost realizate activități de export sunt România, Germania, Italia, Polonia și Cehia.

La nivel de implementare a DCFTA/Acordului de Asociere, dialogul Republicii Moldova cu UE continuă să se desfășoare, fiind focusat spre consolidarea unei colaborări strategice privind cooperarea sectorială pe aspecte legate de comerț și realizarea acțiunilor prioritare. În context, în perioada 20-21 octombrie 2020, s-a desfășurat cea de-a VII-a reuniune a Comitetului de Asociere în configurația Comerț RM – UE, în regim de videoconferință, fiind abordate subiecte ce vizează principalele realizări în implementarea angajamentelor ce derivă din Acordul de Asociere pe

²³ Legea nr. 198/2020

²⁴ Proiect de lege aprobat prin HG nr. 365/2020

²⁵ Proiect de lege aprobat prin HG nr. 961/2020

²⁶ Proiect de lege aprobat prin HG nr. 914/2020

²⁷ Proiect de lege aprobat prin HG nr. 735/2020

²⁸ Proiect de lege aprobat prin HG nr. 777/2020

²⁹ Proiect de lege aprobat prin HG nr. 484/2020

dimensiunea comerțului exterior, achizițiilor publice, infrastructurii calității, proprietății intelectuale, aspectelor energetice, comerțul cu servicii, precum și concurența.

Amânarea din cauza restricțiilor a Summitului Parteneriatului Estic (PaE), proiectat pentru anul 2020, a determinat organizarea în regim on-line în luna iunie a Conferinței la nivel înalt a șefilor de state și guverne ale Statelor membre ale UE și celor șase Parteneri Estici, în cadrul căreia au fost trasate principalele domenii de cooperare pe termen mediu în cadrul PaE și agreată posibilitatea desfășurării Summitului PaE în anul 2021.

Pe parcursul anului 2020, în regim de videoconferință, au avut loc 3 comisii interguvernamentale pentru cooperare economică: comisia moldo-ungară, comisia moldo-rusă și comisia moldo-elvețiană, urmare cărora au fost semnate 3 protocoale, precum și Memorandumul de Cooperare între Centrul Național de Acreditare din Republica Moldova (MOLDAC) și Autoritatea Națională de Acreditare din Ungaria. În același timp, au avut loc consultări interministeriale cu omologii din Spania, Cehia și Letonia, în cadrul cărora au fost identificate perspectivele și prioritățile de cooperare. La fel, în urma mai multor runde de negocieri la Chișinău, la data de 24 decembrie, a fost semnat Acordul de parteneriat, de comerț și de cooperare dintre Republica Moldova și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord. Au fost inițiate negocierile asupra proiectului Protocolului Adițional 7 privind soluționarea disputelor la Acordul de Amendare și Aderare la Acordul Central European de Comerț Liber (CEFTA)³⁰ și asupra proiectului Acordului de comerț liber între Republica Moldova și statele membre EFTA (Islanda, Principatul Liechtenstein, Regatul Norvegiei și Confederația Elvețiană)³¹.

În același timp, a fost continuată coopearea pe platforma Comunității Statelor Independente (CSI), prin participarea la reuniunile anuale ale Consiliului economic CSI, Consiliului miniștrilor afacerilor externe și Consiliului șefilor de Guverne ale statelor-membre CSI, desfășurate în formatul videoconferințelor. De asemenea, a fost asigurată participarea, la nivel de Prim-ministru, la cele cinci reuniuni ale Consiliului Interguvernamental al Uniunii Economice Eurasiatice (UEE), desfășurate atât cu prezența fizică, cât și în regim de videoconferință.

Agenda activităților aferente aprofundării relațiilor de cooperare cu statele lumii, inclusiv cu statele vecine, a fost realizată luând în considerație noile realități impuse de criza pandemică. Astfel, măsurile întreprinse au vizat:

- Participarea delegației Republicii Moldova la reuniunea Șefilor de Guverne ale statelor membre la Inițiativa Central Europeană (ICE), la Roma, cu ocazia finalizării președinției italiene. În cadrul vizitei a fost semnat primul Program executiv de colaborare culturală între cele două guverne pentru anii 2020-2022 care vizează cadrul de colaborare pe dimensiunile culturii, artei și educației;
- Participarea Prim-ministrului Republicii Moldova la summit-ul investițional pentru statele Parteneriatului Estic organizat de către BERD la Londra și care a permis consolidarea cooperării Republicii Moldova cu BERD/BEI și a deschis nișe noi în dezvoltarea relațiilor cu băncile respective;
- Vizita oficială a Prim-ministrului la Consiliul Europei (CoE), în cadrul căreia au fost abordate subiectele conexe avansării reformei justiției în Republica Moldova atât cu Secretarul General al CoE, cât și cu Președintele Comisiei de la Veneția, Președintele CEDO;
- Vizita oficială în Republica Turcia (RT) a Președintelui Republicii Moldova, însoțit și de Prim-ministru, în cadrul căreia a avut loc prima Reuniune a Consiliului de cooperare strategică la nivel înalt (CCSNÎ) între RM și RT, precum și au fost semnate patru acorduri bilaterale în domeniile de interes reciproc;

³⁰ Decretul Președintelui nr. 1526/2020

³¹ Decretul Președintelui nr. 1686/2020

- Participarea Prim-ministrului la reuniunea de nivel înalt a Parteneriatului Estic (PaE) în regim de videoconferință, la care au participat liderii celor 27 state membre ale Uniunii Europene și a celor 6 state ale PaE. Evenimentul a subliniat importanța strategică a Parteneriatului Estic, trasând domeniile prioritare pe agenda viitorului PaE;
- Participarea Prim-ministrului la diverse evenimente organizate și desfășurate atât pe platforme regionale, cât și internaționale, conexe implicațiilor cauzate de COVID-19, măsurilor adoptate în asigurarea controlului crizei epidemiologice și socio-economice: Sesiunea Specială a Adunării Generale a ONU – Răspuns la pandemia de COVID-19; Summitul extraordinar virtual al Inițiativei Central Europene (ICE);
- Participarea Prim-ministrului la webinarul de afaceri (în format online) Japonia-Moldova, inițiat de Organizația Japoneză pentru Comerț Exterior (JETRO) și ODIMM cu privire la oportunitățile investiționale și avantajele dezvoltării parteneriatelor de afaceri în sectoarele IT și BPO în Republica Moldova;
- Activizarea grupurilor comune de lucru din cadrul Dialogului Strategic Republica Moldova – SUA, prin organizarea celei de-a doua ședințe a Grupului comun de lucru privind statul de drept și buna guvernare la nivelul Ministrului Justiției și Asistentului adjunct al Secretarului de Stat SUA;
- Elaborarea și aprobarea noului Plan Individual de Acțiuni al Parteneriatului (IPAP) RM-NATO pentru anii 2021-2023;
- Participarea Prim-ministrului Republicii Moldova la reuniunea Șefilor de Guvern ai GUAM de la Kiev, în cadrul căreia a avut loc întrevederea cu omologul ucrainean, fiind abordate mai multe subiecte actuale de pe agenda bilaterală moldo-ucraineană;
- Întâlnirea copreședinților Comisiei interguvernamentale moldo-ucrainene pentru cooperare comercial-economică, pe 30 ianuarie 2020, Kiev, în vederea examinării întregului spectru de subiecte de pe agendă, inclusiv planificarea unor acțiuni bilaterale pentru perioada următoare;
- Elaborarea Planului de acțiuni comun cu Ucraina destinat identificării unor modalități practice pentru definitivarea subiectelor de pe agenda bilaterală care rămân nereglementate;
- Aprobarea semnării Acordului interguvernamental cu România privind construcția unor apeducte, prin metoda de subtraversare a râului Prut;
- Vizita de lucru, la Moscova, a Prim-ministrului Republicii Moldova în cadrul căreia a fost stabilit dialogul cu Executivul rus pe subiectele prioritare de pe agenda bilaterală, în rezultat fiind obținută prelungirea regimului de anulare a taxelor de import pentru 5 categorii de produse moldovenesti din cele 19 poziții tarifare, pentru care astfel de taxe au fost introduse în 2014.

Susținerea diasporei. Politicile de asigurare a relațiilor cu diaspora au avut un caracter concret și ținut, fiind axate pe susținerea și eficientizarea colaborării. În particular, au fost implementate un șir de programe de valorificare a potențialului uman și financiar al cetățenilor originari din Republica Moldova aflați peste hotare.

Astfel, punerea în valoare a capitalului uman al diasporei pentru dezvoltarea economică, socială și culturală a țării a fost susținută prin implementarea Programului guvernamental de granturi tematice: „**Diaspora Engagement Hub**”. Scopul programului constă în susținerea inițiativelor moldovenilor din străinătate în implementarea ideilor lor în Republica Moldova. Urmare a apelului de aplicare, au fost desemnate 5 proiecte câștigătoare, două dintre care au primit granturi de finanțare din bugetul de stat, în valoare de 100 000 lei, iar altele 3 – din bugetul proiectului „Consolidarea capacităților instituționale ale RM în domeniul migrației și dezvoltării”, finanțat de către Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, în valoare de 150 000 lei.

De asemenea, a fost asigurată sustenabilitatea Programului „**Diaspora Acasă Reușește DAR 1+3**”. Din totalul de 67 dosare depuse spre finanțare, 42 au fost declarate câștigătoare, inclusiv în

următoarele domenii de activitate: (i) Infrastructură de recreere și sport – 9 proiecte; (ii) Infrastructură pietonală – 8 proiecte; (iii) Iluminat stradal – 8 proiecte; (iv) Asigurare cu apă și canalizare – 2 proiecte; (v) Protecția mediului – 5 proiecte; (vi) Dezvoltarea socio-culturală – 8 proiecte; (vii) Turism – 2 proiecte. Beneficiarii Programului „DAR 1+3” au fost instruiți în cadrul a 4 sesiuni de ghidare în procesul de implementare cu succes a proiectelor.

Valoarea totală a proiectelor din cadrul Programului „DAR 1+3” este de 22 370 535 lei, dintre care: contribuția bugetului de stat – 9 834 040,93 lei, autoritățile administrației publice locale – 6 059 111,1 lei, contribuția diasporei – 3 212 169,78 lei, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare – 1 280 486 lei și contribuția altor parteneri – 1 546 054,75 lei. La finele anului 2020 - 38 de autorități publice locale au implementat cu succes proiectele finanțate, iar 4 localități au implementat în proporție de 80 la sută (perioada toamnă-iarnă nu permit efectuarea lucrărilor propuse).

În cadrul Programului „**Guvernul mai aproape de tine**”, cetățenii Republicii Moldova au avut ocazia să se familiarizeze cu diverse aspecte ce vizează Acordurile internaționale în domeniul securității sociale încheiate de Republica Moldova cu alte state, precum și perspectivele pe care acestea le oferă moldovenilor aflați la muncă peste hotare. Desfășurarea respectivei campanii de informare a diasporei a fost organizată în comun cu Casa Națională de Asigurări Sociale și a prezentat interes, confirmat prin participarea reprezentanților diasporei moldovenești din Turcia, Italia, Federația Rusă, Israel, Germania, Belgia, Cipru, Polonia, Austria, Kazahstan, Marea Britanie.

În vederea sporirii gradului de protecție a drepturilor moldovenilor care muncesc peste hotarele țării, au fost desfășurate 4 runde de negocieri cu Statul Israel asupra Protocolului de Implementare B pentru Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statului Israel cu privire la angajarea temporară a lucrătorilor din Republica Moldova în anumite sectoare în Statul Israel. Scopul Acordului este asigurarea drepturilor cetățenilor RM care muncesc în Statul Israel. A fost inițiat dialogul bilateral cu privire la colaborarea în domeniul migrației de muncă în vederea încheierii unor acorduri bilaterale cu statele precum: Germania, Spania și Portugalia.

Acordurile de securitate socială. În vederea continuării activității de negociere a acordurilor bilaterale de securitate socială cu statele de destinație a lucrătorilor migranți, menționăm avansarea pe marginea proiectelor: Acordului în domeniul securității sociale între Republica Moldova și Regatul Spaniei; Acordului între Republica Moldova și Republica Elenă; Acordului între Republica Moldova și Federația Rusă, privind securitatea socială. De asemenea, la 1 iunie a intrat în vigoare Acordul de securitate socială cu Republica Turcia, iar la 1 noiembrie a intrat în vigoare Acordul de securitate socială cu Republica Belarus.

COVID-19 și măsurile fără precedent adoptate de guvernele tuturor statelor lumii, inclusiv restricționarea călătoriilor sau măsurile stricte de carantină, au impus implementarea unor acțiuni rapide în vederea protejării cetățenilor Republicii Moldova, dar și identificării suportului necesar pentru depășirea crizei pandemice. În acest context, au fost realizate:

- Obținerea dreptului de stat membru observator în cadrul Comitetului UE pentru Siguranța în Sănătate ceea ce oferă oportunitatea Republicii Moldova de a se alătura activităților practice, a face schimb de experiențe, a discuta și coordona eficient cu statele membre UE acțiunile întreprinse pentru o mai bună gestionare a crizei pandemice;
- Obținerea asistenței de circa 12,16 mil. dolari SUA în baza Planului de răspuns și redresare socială și economică COVID-19 al ONU pentru țară, resursele respective fiind atrase de la mai mult de 16 donatori și reprogramate din proiectele aprobate înainte de pandemia COVID-19. Astfel, prin sistemul ONU au fost achiziționate peste 1.150.000 de măști chirurgicale, 525.000 de măști N95 cu aparate de respirat, 177.564 scuturi corporale, 931 termometre și 51 de ventilatoare și alte articole, tot acest echipament fiind livrat instituțiilor din sistemul de sănătate, închisorilor, punctelor de frontieră, adăposturilor și ONG-urilor care asistă grupurile vulnerabile;

- Cu suportul OMS, Gavi, UNICEF și CEPI, Republica Moldova a fost inclusă printre cele 18 țări beneficiare la prima etapă de distribuție a vaccinului Pfizer la circa (24,570 doze) și AstraZeneca (156 – 264 000 doze) din cadrul Facilității COVAX;
- Obținerea asistenței (echipament de protecție, echipament medical, medicamente, tehnică de calcul, granturi etc.) din partea următoarelor state și instituții: Uniunea Europeană, Austria, Azerbaidjan, Bulgaria, Cehia, China, Elveția, Estonia, Federația Rusă, Franța, Germania, India, Japonia, Letonia, Lituania, Polonia, Qatar, Republica Coreea, România, Slovacia, SUA, Suedia, Turcia, Ungaria;
- Oferirea asistenței cetățenilor Republicii Moldova blocați peste hotarele țării în contextul COVID-19 și instituirea adresei electronice covid19@mfa.gov.md, precum și asigurarea funcționării numerelor de telefon de urgență ale misiunilor. Urmare a măsurilor restrictive de călătorie impuse de alte state în vederea combaterii răspândirii COVID19, în perioada decretării situației de urgență au fost coordonate peste 185 de misiuni de repatriere (63 pe cale aeriană și 122 pe cale terestră). În rezultat, au fost evacuați peste 25 000 cetățeni ai Republicii Moldova. Totodată, au fost examinate peste 160 de demersuri ale misiunilor diplomatice ale altor state, în urma cărora peste 520 de cetățeni străini au obținut aprobarea de intrare în Republica Moldova;
- Asigurarea organizării și desfășurării în condiții de siguranță a alegerilor Președintelui Republicii Moldova în secțiile de votare deschise peste hotarele țării.

Provocări și constrângeri:

- ↳ Dificultăți în realizarea obiectivelor stabilite în domeniul cooperării multilaterale și bilaterale în condiții pandemice;
- ↳ Continuarea discuțiilor pe dimensiunea politico-militară privind reluarea retragerii forțelor armate străine și/sau distrugerii echipamentelor și munițiilor Federației Ruse, în lumina noilor inițiative rusești la acest capitol;
- ↳ Avansarea în procesul de eliminare a restanțelor la implementarea angajamentelor asumate de Republica Moldova în cadrul Acordului de Asociere cu UE;
- ↳ Necesitatea unei impulsioni substantive a dialogului pe dimensiunea economică cu statele potențiali parteneri comerciali și valorificarea oportunităților economice și investiționale ale Republicii Moldova;
- ↳ Asigurarea protecției sociale a cetățenilor moldoveni care muncesc în străinătate;
- ↳ Avansarea dialogului moldo-ucrainean pe dosarele: securizarea frontierei de stat, deschiderea noilor puncte comune de trecere a frontierei, în special pe sectorul transnistrean, finalizarea procesului de demarcare a frontierei moldo-ucrainene; asigurarea protecției ecologiei bazinului r. Nistru, reglementarea reciprocă a raporturilor de proprietate, funcționarea Complexului Hidroenergetic Nistrean.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Continuarea negocierilor privind noua Agendă de Asociere RM-UE;
- ↑ Participarea plenară în procesul de stabilire a noilor priorități ale Parteneriatului Estic în vederea promovării obiectivelor prioritare de integrare europeană al RM;
- ↑ Dezvoltarea dialogului politic cu partenerii de dezvoltare în vederea asigurării sprijinului parcursului european al Republicii Moldova, promovarea agendei de reforme interne și realizarea obiectivelor strategice ale țării noastre;
- ↑ Asigurarea implementării Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă și, implicit, a Obiectivelor pentru Dezvoltare Durabilă;

- ↑ Aprofundarea relațiilor și parteneriatelor strategice ale Republicii Moldova, inclusiv a parteneriatului strategic cu România, ținând cont de complexitatea acestuia;
- ↑ Continuarea implementării prevederilor Acordurilor de liber schimb în vigoare (DCFTA, CSI, Turcia, CEFTA, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord) etc.;
- ↑ Crearea birourilor comercial-economice în cadrul misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova din Regatul Țărilor de Jos, Japonia, Statele Unite ale Americii și asigurarea funcționalității depline a birourilor comercial-economice instituite în Republica Franceză, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord;
- ↑ Continuarea negocierii și semnării Acordurilor de Securitate Socială cu principalele state de destinație a lucrătorilor migranți din Republica Moldova;
- ↑ Asigurarea participării Republicii Moldova la sesiunea Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, inclusiv lansarea Planului de Acțiuni al Consiliului Europei pentru Republica Moldova pentru anii 2021-2024;
- ↑ Semnarea Foii de Parcurs revizuite între Cancelaria de Stat a RM și Congresului Autorităților Locale și Regionale ale Consiliului Europei;
- ↑ Consultarea și aprobarea Programului Indicativ Multianual 2021-2027 al Uniunii Europene pentru Republica Moldova;
- ↑ Consultarea și aprobarea Strategiilor de cooperare pentru dezvoltare pentru Republica Moldova din partea partenerilor externi de dezvoltare precum Austria, Suedia, etc.;
- ↑ Negocierile bilaterale cu Republica Federală Germania aferente cooperării financiare și tehnice cu Republica Moldova;
- ↑ Negocierea noului Cadru de Parteneriat a Băncii Mondiale cu Republica Moldova;
- ↑ Asigurarea debursărilor surselor financiare din cadrul programelor de suport bugetar oferite de UE „Suport pentru Reforma Poliției” și ” Contractul de Reziliență COVID-19 pentru Republica Moldova”.

III. AFACERI INTERNE ȘI ORDINE PUBLICĂ

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- ✦ Nivelul de încredere al populației în Poliție în creștere cu 1,5 p.p. la finele anului 2020, comparativ cu 2019;
- ✦ Rata criminalității raportată la 1000 de locuitori în descreștere cu 16,9 p.p. la finele anului 2020, comparativ cu 2019;
- ✦ Rata cazurilor de deces raportate la numărul accidentelor rutiere în scădere cu 1,5 p.p.;
- ✦ 33 de obiective de infrastructură modernizate;
- ✦ Timpul mediu de intervenție al Poliției la apelurile cetățenilor diminuat cu 5 minute la finele anului 2020.

Acțiunile întreprinse în domeniul afacerilor interne, ordine publică și protecție civilă în perioada de raportare, au avut un impact pozitiv asupra situației din țară, fiind înregistrate tendințe pozitive la majoritatea indicatorilor aflați în monitorizare. Astfel, a fost atestată o descreștere cu 17,54% a fenomenului infracțional, în comparație cu perioada analogică a anului precedent. Criminalitatea a înregistrat diminuare la toate categoriile de infracțiuni, rata criminalității la nivel național s-a diminuat cu 16,97 puncte procentuale, atingând valoarea de 69,36 infracțiuni la 10.000 locuitori, față de 83,54 infracțiuni pentru anul 2019.

O evoluție pozitivă a fost înregistrată la capitolul siguranța rutieră, comparativ cu anul 2019 fiind atestată o descreștere cu 24,7% a numărului de accidente înregistrate, cu 19,2% a numărului de persoane decedate și cu 25% a persoanelor traumatizate.

De asemenea, **numărul cetățenilor care au încredere în Poliție este de 41%**, fiind în continuă creștere și constituie cel mai înalt indice către finele perioadei de raport, înregistrat în ultimii 16 ani (perioada 2004-2020)³².

Totodată, pe parcursul anului 2020, 33 obiecte de infrastructură au fost construite/ renovate și date în exploatare. În acest sens, au fost finalizate lucrările de construcție la 5 izolatoare de detenție provizorie din Bălți, Comrat, Anenii Noi, Soroca și Criuleni, au fost renovate și date în exploatare 23 de sectoare de poliție, au fost date în exploatare 3 sedii ale sectoarelor Poliției de Frontieră „Briceni”, „Soroca” și „Tudora” și finalizate construcțiile remizei de Salvatori și Pompieri din cadrul Portului Internațional Giurgiulești și a Unității de salvatori și pompieri din Hîncești.

În vederea reacționării operative la situații excepționale, au fost desfășurate 20422 misiuni la 17311 intervenții. Datorită intervenției prompte, au fost salvate din incendii și alte situații excepționale 302 persoane și bunuri materiale în sumă de peste 352 mil. lei.

Evoluția pozitivă în domeniu, a fost determinată de mai mulți factori, inclusiv de **implementarea unor reforme instituționale importante**, care s-au materializat prin: i) finalizarea procesului de instituționalizare a Inspectoratului General de Carabinieri; ii) delimitarea competențelor de asigurare a ordinii și securității publice între Poliție și Carabinieri; iii) crearea Inspectoratului Național de Securitate Publică.

Diminuarea infracționalității se datorează și activităților de prevenție, realizate prin intermediul numeroaselor campanii de sensibilizare și informare, inclusiv familiarizare a cetățenilor cu măsurile de protecție, precum și informare privind amenințările la adresa valorilor sociale ocrotite de lege.

³² Datele Barometrului de opinie publică, realizat de Institutul de Politici Publice în octombrie 2020: https://ipp.md/wp-content/uploads/2020/10/BOP_10.2020.pdf

În scopul eficientizării procesului electronic de evidență a contravențiilor, a fost adoptată Legea cu privire la *Sistemul informațional automatizat de evidență a contravențiilor, a cauzelor contravenționale și a persoanelor care au săvârșit contravenții*³³, care stabilește principalele reguli și condiții de creare și funcționare a sistemului informațional.

Prin aprobarea *Planului de acțiuni privind siguranța rutieră pentru anii 2020-2021*³⁴, a fost stabilit un set consistent de măsuri menite să contribuie la micșorarea numărului accidentelor rutiere prin sporirea nivelului de instruire a conducătorilor auto, ridicarea cerințelor față de starea tehnică a mijloacelor de transport și a drumurilor, respectarea de către pietoni a regulilor de circulație.

În vederea asigurării siguranței rutiere, au fost modificate Codul penal și Codul contravențional în partea ce ține de incriminarea organizării și participării la competițiile auto ilegale³⁵.

Pentru formarea subofițerilor au fost aprobate și desfășurate mai multe programe, curriculum-uri și planuri tematice de instruire pentru dezvoltarea profesională inițială și continuă în domeniile: constatării contravențiilor și intervenției profesionale, comunicării, perfecționării investigațiilor infracțiunilor etc.

În scopul îmbunătățirii proceselor în domeniul rezervelor de stat și de mobilizare, a fost adoptată *noua Lege cu privire la rezervele de stat și de mobilizare*³⁶, care urmărește atât sistematizarea, cât și îmbunătățirea proceselor operaționale în activitatea din domeniul respectiv. Or, cadrul normativ anterior, în mare parte, nu corespundea necesităților actuale, nu definea clar un șir de noțiuni și activități din domeniu și conținea mai multe lacune care permiteau comiterea diverselor încălcări, inclusiv fraude.

*Planul de acțiuni pentru anul 2020 privind integrarea străinilor*³⁷ dezvoltă setul de politici pentru ultima etapă de implementare a obiectivelor *Strategiei naționale în domeniul migrației și azilului (2011-2020)*. Planul are drept scop asigurarea realizării drepturilor străinilor aflați legal pe teritoriul Republicii Moldova și prevede facilitarea integrării străinilor, reducerea riscurilor excluziunii sociale a acestora, ghidarea activității autorităților publice în planificarea și implementarea activităților/măsurilor de integrare, sporirea implicării structurilor locale și a societății civile, asigurarea implementării uniforme a cadrului legal în domeniul integrării străinilor pe întreg teritoriul țării, precum și asigurarea transparenței activității statului în procesul de integrare a străinilor.

Totodată, au fost perfecționate prevederile cadrului normativ care reglementează procedurile de returnare, expulzare și readmisie a străinilor de pe teritoriul Republicii Moldova și activitatea Centrului de Plasament Temporar al Străinilor³⁸, fapt ce va contribui la aplicarea eficientă și uniformă a prevederilor legislației în domeniu.

În scopul îmbunătățirii proceselor de integrare a străinilor, unele categorii noi de străini documentați cu drept de ședere pe teritoriul Republicii Moldova au fost incluși în măsurile de integrare³⁹. Scopul de bază al intervenției respective constă în eficientizarea proceselor de incluziune socială a acestora, motivarea și asigurarea unei participări mai active a străinilor la măsurile de integrare, inclusiv valorificarea potențialului acestora. Totodată, a fost amplificat rolul statului în promovarea procesului de integrare a cetățenilor străini, inclusiv prin informarea diversificată, crearea oportunităților de autoîntreținere, sporirea rolului angajatorului în procesul de integrare, promovarea diversității culturale, asigurarea realizării drepturilor etc.

³³ Legea nr. 185/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123434&lang=ro

³⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120102&lang=ro

³⁵ Legea nr. 116/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122394&lang=ro

³⁶ Legea nr. 104/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122175&lang=ro

³⁷ Hotărârea Guvernului nr. 107/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120526&lang=ro

³⁸ Hotărârea Guvernului nr. 108/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120527&lang=ro

³⁹ Legea nr. 139/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122748&lang=ro

COVID-19 a exercitat o presiune fără precedent asupra instituțiilor statului, inclusiv din sistemul afacerilor interne, provocând necesitatea mobilizării tuturor resurselor necesare în gestionarea crizei pandemice și adaptarea în timp record la noile circumstanțe. Astfel, în perioada vizată au fost realizate următoarele:

- Asigurarea funcționalității Centrului de dirijare în situații excepționale, începând cu 17.03.2020;
- Asigurarea activității punctelor teritoriale de dirijare în situații excepționale ale comisiilor pentru situații excepționale din raioane, din municipiile Chișinău și Bălți și din UTA Găgăuzia, precum și a punctelor locale de dirijare în situații excepționale ale comisiilor pentru situații excepționale din sate (comune) și orașe;
- Crearea și gestionarea Hărții interactive cu privire la persoanele aflate în regim de autoizolare, ce permite monitorizarea și evidența acestora pe întreg teritoriul țării, cu sistematizarea și analiza datelor aferente cazurilor suspecte de COVID-19, inclusiv datele despre persoanelor care intră pe teritoriul Republicii Moldova și care sînt obligate să respecte autoizolarea, pe un termen de 14 zile;
- Crearea portalului web <https://casper.mai.gov.md/> pentru asigurarea schimbului operativ de informații între reprezentanții Ministerului Afacerilor Interne și instituțiile medico-sanitare;
- Limitarea/restricționarea accesului în zona de frontieră a persoanelor, mijloacelor de transport, precum și activitățile economice și de alte tipuri și realizarea schimbului de informații cu autoritățile de frontieră ale țărilor vecine privind măsurile întreprinse în scopul diminuării riscurilor răspîndirii COVID – 19, precum și despre cazurile de depistare a persoanelor infectate;
- Stabilirea mecanismelor speciale de activitate a străinilor în cadrul proiectelor de importanță națională, în baza dispozițiilor CSE, a fost asigurată repunerea în drepturi a străinilor aflați legal în Republica Moldova, care din cauza stării de urgență nu au reușit să asigure depunerea actelor pentru documentare; s-a exclus sancționarea contravențională pentru străinii care au părăsit benevol teritoriul țării timp de 30 zile după ridicarea stării de urgență; a fost interzisă reținerea și preluarea în custodie a străinilor cu ședere ilegală în teritoriu, în special în cazurile din localitățile aflate în carantină etc.;
- Asigurarea activității continue și coordonarea măsurilor cu structurile internaționale și societatea civilă în soluționarea problemelor privind asigurarea cu produse alimentare și de primă necesitate a solicitanților de azil plasați în Centrul de azil de tip deschis și a 400 familii defavorizate și persoanele în etate din 4 localitățile aflate în regim de carantină.
- Semnarea Addendumului nr.2 la Acordul de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană privind Programul de suport bugetar pentru reforma poliției în Republica Moldova pentru anii 2017-2020, semnat la 14 decembrie 2016, ce prevede acordarea suportului bugetar/grant în valoare de 21,4 mil EURO⁴⁰.

Provocări și constrîngeri:

- Deficit general de capacitate, inclusiv operațională, fluctuația de personal, suprapuneri și dublări de competențe în domeniul asigurării și restabilirii ordinii și securității publice;
- Implementarea fragmentară și neconformă a documentelor de politici aferente domeniului de securitate publică, care determină carențe în asigurarea prezenței Poliției în mediul rural, inclusiv sub aspectul asigurării implementării principiilor activității polițienești comunitare și de reacționare la apelurile de urgență;

⁴⁰ Addendum semnat la 23.12.2020. Ultima tranșă fixă, formată din fondurile rămase din tranșele anterioare, incl. 8 mil. EUR destinate inițial pentru reforma carabinierilor, urmează a fi debursată, în trimestrul II al anului 2021.

- ↳ Interoperabilitatea necorespunzătoare a activităților de serviciu în cadrul grupelor operative de urmărire penală, în procesul de investigare, constatare și urmărire penală la locul comiterii faptelor ilegale;
- ↳ Lipsa interoperabilității și configurării sistemelor informaționale utilizate conform necesităților Poliției;
- ↳ Stagnarea procesului de implementare treptată a controlului comun la frontiera de stat moldo-ucraineană, în special pe segmentul central al acesteia.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Dezvoltarea capacităților funcționale ale subdiviziunilor MAI;
- ↑ Creșterea nivelului de siguranță publică și sporirea capacității de intervenție în localitățile rurale;
- ↑ Creșterea gradului de încredere, în special în forțele de Poliție;
- ↑ Implementarea cu succes a angajamentelor asumate prin diferite documente de politici publice și acorduri;
- ↑ Fortificarea parteneriatelor cu alte autorități publice, parteneri de dezvoltare, și colegi din alte state;
- ↑ Consolidarea și eficientizarea mecanismului de administrare a rezervelor de stat și de mobilizare prin perfecționarea cadrului normativ în domeniu;
- ↑ Continuarea dezvoltării mecanismelor de cooperare cu Ucraina, în contextul asigurării controlului segmentului central al frontierei moldo-ucrainene;
- ↑ Cooperarea cu autoritățile române în vederea elaborării bazei juridice conexe regimului frontierei de stat și patrulării mixte, precum și implementarea controlului în comun;
- ↑ Îmbunătățirea infrastructurii frontierei de stat, precum și dezvoltarea capacităților instituționale în domeniul asigurării mentenanței sistemelor informatice și echipamentelor speciale;
- ↑ Întreprinderea măsurilor de prevenire și combatere a răspândirii infecției COVID-19.

IV. APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- ✚ *Capabilități militare instruite în cadrul a două exerciții militare peste hotarele țării;*
- ✚ *2 rotații ale contingentelor militare în misiuni/operațiuni internaționale asigurate în anul 2020;*
- ✚ *22 proiecte de decizii elaborate și aprobate;*
- ✚ *Pachetul social al veteranilor de război îmbunătățit.*

Activitățile desfășurate în anul 2020 în domeniul apărării și securității naționale au fost axate pe realizarea eficientă a obiectivelor, stabilite în documentele de politici naționale și angajamentele internaționale, precum Strategia națională de apărare și Strategia militară pentru anii 2018-2022, inițiativa NATO „Consolidarea Capacității de Apărare (DCBI) pentru Republica Moldova” și Procesul de Planificare și Revizuire a Parteneriatului (PARP).

În acest sens, au fost revizuite un șir de acte normative secundare cu scopul sporirii atractivității serviciului militar, creșterii calității vieții și îmbunătățirii condițiilor de serviciu militar, precum și asigurării funcționalității Armatei Naționale și creșterea capacității de apărare a statului.

Asigurarea funcționalității Armatei Naționale, creșterea capacității de apărare și modernizarea infrastructurii constituie principalele obiective ale *Planului de dezvoltare a capabilităților militare ale Armatei Naționale pe termen lung (2020-2030)*⁴¹.

Facilitarea completării structurilor militare cu cadre militare calificate, cu o vastă experiență în domeniul militar a constituit esența modificărilor efectuate la Regulamentul cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate⁴².

În perioada 18-19 noiembrie 2020 a fost organizat și desfășurat un exercițiu de mobilizare în scopul pregătirii rezervei active în anul 2020⁴³.

În perioada de referință, au fost întreprinse acțiuni pentru consolidarea relațiilor internaționale, asigurarea participării și creșterii contribuției în operațiuni și misiuni internaționale de menținere a păcii. În acest sens, a fost asigurată rotația contingentului KFOR-13 cu KFOR-14. Totodată, a fost asigurată participarea militarilor Armatei Naționale în cadrul Misiunii ONU în Sudanul de Sud (UNMISS) (4 observatori militari și 1 ofițer de stat major operații aeriene); în cadrul Misiunii ONU în Republica Central Africană (MINUSCA) (3 observatori militari și 1 ofițer de stat major); în cadrul misiunii ONU în Kosovo (UNMIK) (1 ofițer militar de legătură); în cadrul misiunii de PSAC ale UE Mali (2 militari).

În scopul pregătirii profesionale a militarilor la exerciții multinaționale, în anul 2020 Armata Națională a participat peste hotarele țării la 7 exerciții, cu un efectiv total de 352 militari, după cum urmează: I) 16 militari au participat la exercițiul bilateral moldo-român „Joint Combined Exchange Training” (JCET 20.1), desfășurat la Centrul de instruire militară din Buzău, România; II) 65 militari au participat la exercițiul „KFOR 27 Mission Rehearsal Exercise” (KFOR 27 MRE), desfășurat la Centrul de instruire militară din Hohenfels, Germania; III) 75 militari au participat la Parada militară dedicată celei de-a 75-a aniversări de comemorare a celor căzuți în cel de-al II-lea Război Mondial, desfășurată la Moscova; IV) 24 militari au participat la exercițiul „Scutul de foc 2020”, desfășurat la Smârdan, România; V) 37 militari au participat la exercițiul „Saber Junction 2020”, desfășurat la Hohenfels, Republica Federală Germania; VI) 114 militari au participat la

⁴¹ Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.1535-VIII/2020

⁴² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122695&lang=ro

⁴³ Hotărîrea Guvernului din 22 septembrie 2020

Exercițiul „KFOR 28 MRE”, la Centrul de instruire militară Hohenfels, Germania; VII) 21 militari au participat la Instruirea în comun la nivel de grupă-pluton a echipelor complexelor de artilerie antiaeriană S-60, la Capu Midia, România. Totodată, Armata Națională a desfășurat exercițiul bilateral Joint Combined Exchange Training” (JCET 20.5), pe teritoriul național, la care au participat un contingent militar al Armatei Naționale, în număr de 45 militari și 12 militari ai armatei române.

Prin urmare, mecanismele de protecție socială a veteranilor au fost perfecționate prin realizarea mai multor acțiuni, după cum urmează:

- instituirea Biroului pentru relații cu veteranii⁴⁴ cu scopul de a asigura comunicarea eficientă dintre organizațiile obștești ale veteranilor și Guvern pentru soluționarea problemelor cu care se confruntă veteranii;
- lansarea activității Consiliului național pentru problemele veteranilor de război⁴⁵;
- prelungirea acțiunii Hotărârii Guvernului nr. 182/2018⁴⁶ cu privire la legitimațiile veteranilor de război pînă la 31 decembrie 2021 și introducerea unor mecanisme mai clare pentru actele confirmative;
- majorarea alocațiilor lunare pentru veteranii de război de la 100 la 300 lei⁴⁷, cu ulterioara majorare pînă la 500 lei de la 1 ianuarie 2021;
- majorarea alocației lunare de la 250 lei la 500 lei pentru văduvele participanților la război⁴⁸;
- prelungirea acțiunii Hotărârii Guvernului nr. 836/2010 cu privire la acordarea indemnizațiilor unice pentru construcția sau procurarea spațiului locativ sau restaurarea caselor vechi unor categorii de cetățeni, astfel, veteranii pot în continuare beneficia de indemnizația de 41 mii lei⁴⁹;
- asigurarea dreptului veteranilor de război, neangajați în câmpul muncii, la asigurarea medicală gratuită⁵⁰;
- aprobarea Planului de acțiuni „Memorie. Onoare. Respect” pentru consolidarea încrederii și îmbunătățirea protecției sociale și de drept a veteranilor de război pentru perioada anilor 2021-2023⁵¹.

Odată cu instaurarea stării de urgență în Republica Moldova, cauzată de pandemia COVID-19, cu suportul și contribuția nemijlocită a Armatei Naționale au fost întreprinse o serie de măsuri de combatere a răspîndirii virusului. Astfel, începînd cu 24.03.2020, Armata Națională a întreprins acțiuni de suport în zonele/raioanele/localitățile țării, pentru prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor pandemiei de COVID-19, și anume: i) patrularea pe mașini în mun. Chișinău, Bălți, Cahul și or. Hîncești, Sîngerei, la care au fost implicați 520 militari și 192 unități de tehnică; ii) patrularea pe jos în mun. Chișinău, Bălți, Cahul, cu participarea a 4 296 militari și a 272 unități de tehnică; iii) instalarea a 24 de posturi fixe în or. Soroca, Glodeni, Ștefan Vodă și loc. Carahasani, Talmază, Brînzani, Cișmichioi și Etulia, în activitatea cărora fiind antrenati 4 182 militari și 634 unități de tehnică; iv) transportarea de la spitale la domiciliu a pacienților testați negativ, transportarea lucrătorilor medicali la/de la serviciu; v) amenajarea Centrului COVID-19 Chișinău de la CEI „MoldExpo”, Spitalului Clinic de Traumatologie și Ortopedie Chișinău și a Spitalului Clinic de Boli Infecțioase „Toma Ciorbă”.

⁴⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121934&lang=ro

⁴⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123971&lang=ro

⁴⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121488&lang=ro

⁴⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119677&lang=ro

⁴⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124355&lang=ro

⁴⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124344&lang=ro

⁵⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122495&lang=ro

⁵¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124951&lang=ro

Provocări și constrângeri:

- ↳ Exodul cadrelor militare;
- ↳ Infrastructura învechită a Armatei Naționale, inclusiv fondul de cazarmă;
- ↳ Fonduri insuficiente pentru efectuarea unor investiții majore în achiziționarea /modernizarea capacităților militare ale Armatei Naționale;
- ↳ Rezervele curente și de mobilizare ale Armatei Naționale sînt insuficiente și necesită a fi suplinite.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Dezvoltarea mecanismelor de planificare și reacție rapidă (*early warning*) în domeniul securității și apărării naționale, întărirea sistemelor de management și monitorizare în timp real a situațiilor de criză;
- ↑ Amendarea cadrului normativ privind facilitarea procesului de transformare și dezvoltare a Armatei Naționale;
- ↑ Dezvoltarea parteneriatelor bilaterale și multilaterale în domeniul apărării și securității naționale cu partenerii strategici ai Republicii Moldova, în baza principiului neutralității permanente;
- ↑ Asigurarea participării Armatei Naționale la misiunile internaționale de pacificare, cu respectarea principiului neutralității permanente;
- ↑ Dezvoltarea capabilităților militare critice necesare asigurării apărării naționale.

V. REINTEGRARE TERITORIALĂ

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- ✚ *Declarația Consiliului Ministerial al OSCE cu privire la negocierile în procesul de reglementare transnistreană aprobată la 4 decembrie 2020, or. Tirana, Albania;*
- ✚ *Programul activităților de reintegrare a țării pentru anul 2020 aprobat și implementat la nivel de 100%.*

Reintegrarea țării și avansarea procesului de reglementare transnistreană cu respectarea suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova sunt obiective guvernamentale primordiale, transpuse în agenda Guvernului prin intermediul unor măsuri cu caracter sistemic și continu: (i) monitorizarea situației și negocierile permanente cu partenerii externi privind procesul de reglementare transnistreană, (ii) acordarea asistenței persoanelor, ale căror drepturi sunt lezate, (iii) asigurarea documentării/evidenței persoanelor domiciliat în stînga Nistrului și în mun. Chișinău, (iv) soluționarea dificultăților cu care se confruntă agenții economici și instituțiile de învățămînt din regiunea respectivă etc.

O realizare importantă a anului 2020 a fost adoptarea unei noi Declarații cu privire la procesul de negocieri în formatul „5+2” privind reglementarea transnistreană în cadrul celei de-a 27-a reuniuni a Consiliului Miniștrilor Afacerilor Externe ai statelor participante la OSCE, desfășurat în luna decembrie, sub egida Președinției albaneze a OSCE. Declarația reafirmă poziția fermă a statelor participante la OSCE de a identifica o soluție cuprinzătoare, pașnică și durabilă, bazată pe suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova, în frontierele sale recunoscute la nivel internațional, cu adoptarea unui statut special pentru regiunea transnistreană; încurajează sporirea interacțiunii și a coordonării în gestionarea provocărilor legate de pandemia Covid-19; intensificarea eforturilor pentru a asigura protecția drepturilor omului; asigurarea implementării tuturor înțelegerilor ce figurează în „Pachetul Berlin+”, dar și sincronizarea acțiunilor cu atingerea progreselor tangibile pe toate cele trei coșuri ale agendei de negocieri (probleme social-economice; aspecte generale de drept, umanitare și drepturile omului; reglementarea comprehensivă a conflictului, inclusiv aspectele instituționale, politice și de Securitate).

Pentru atingerea obiectivului general de reintegrare a țării, în perioada raportată a fost implementat *Programul anual al activităților de reintegrare a țării*⁵². Astfel, cele 42 proiecte selectate au fost implementate în proporție de 100%, pentru care, din bugetul de stat, au fost alocate resurse financiare în valoare de 15 mil. lei. În total, în perioada 2011 – 2020, au fost finanțate și implementate 435 proiecte, în valoare de 126.74 mln. lei.

Totodată, a fost menținut caracterul activ al formatului de negocieri la nivel de reprezentanți politici (4 reuniuni) și cel al grupurilor de lucru sectoriale (26 ședințe sectoriale). Pe agenda discuțiilor au figurat teme din pachetul „Berlin+”, cazurile de încălcare a drepturilor omului și potențiale modalități de soluționare, dificultățile întâmpinate de agenții economici, situația conturilor bancare gestionate de clienții rezidenți în regiune, provocările generate de situația pandemică, protecția drepturilor omului ș.a. Comisia guvernamentală pentru reintegrarea țării s-a întrunit într-o ședință, cu dispunerea liniilor de acțiune prioritare pe parcursul anului 2020.

Viceprim-ministrul pentru reintegrare și reprezentanții mediatorilor și observatorilor au avut circa 54 întreveneri în cadrul formatului de negocieri „5+2”, inclusiv, 3 întreveneri cu Reprezentantul Special al Președinției în exercițiu al Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa pentru reglementarea transnistreană, precum și 34 întreveneri, cu ambasadorii altor state și cu

⁵² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121310&lang=ro

reprezentanții organizațiilor internaționale, fiind efectuat un schimb de informații și idei pe marginea celor mai actuale subiecte în procesul de negociere; prioritățile pentru anul 2020 pe dimensiunea transnistreană; noile inițiative de proiecte privind consolidarea măsurilor de încredere și sprijinirea obiectivului de reintegrare a țării. Printre cele mai frecvente încălcări sesizate au fost: dreptul la libera circulație (restrâns și mai mult de Tiraspol în perioada stării de urgență), proprietate, educație, un proces echitabil, ocrotirea sănătății etc.

În aceeași ordine de idei, a fost asigurată convocarea a 42 ședințe a Comisiei Unificate de Control, a 56 ședințe ale Comandamentului Militar, a 19 întruniri de lucru ale copreședinților Comisiei Unificate de Control, care au avut drept obiectiv monitorizarea evoluției situației în Zona de Securitate, documentarea incidentelor constatate, menținerea ordinii de drept și realizarea responsabilităților conferite forțelor de pacificare. Astfel, au fost fixate 83 incidente (33 nedocumentate de observatorii militari din cauza blocării din partea componentei militare transnistrene) dintre care 24 țin de instalarea „posturilor mobile grănicerești”, 19 încălcări ale regimului în Zona de Securitate, dintre care 7 se referă la deplasarea tehnicii militare.

Efectuarea de către reprezentanții Guvernului a 27 vizite în teritoriu, inclusiv în Zona de Securitate și în raionul Dubăsari, s-a soldat cu documentarea asupra problemelor întâmpinate de către exponenții administrației publice locale, agenții economici, locuitorii din raion și drept urmare, au fost inițiate acțiunile necesare în vederea identificării soluțiilor viabile pe marginea acestora.

Astfel, prelungirea până pe 31 decembrie 2020 și, respectiv, 1 februarie 2021, a unor facilități (fiscale, vamale, circulația trenurilor) la importul de bunuri în regiune (produse petroliere, medicamente, produse de uz fitosanitar etc.), se înscrie în șirul de acțiuni constructive întreprinse, care vin în sprijinul locuitorilor din Zona de Securitate și din stînga Nistrului.

Totodată, a fost extins până la 1 septembrie 2022 mecanismul de înmatriculare cu plăci de model neutru a autoturismelor din regiunea transnistreană⁵³, a fost simplificată procedura de preschimbare a înscrisului regional în permisul de conducere național fără susținerea examenului de către locuitorii domiciliați în regiune ce posedă acte de model național⁵⁴;

Suplimentar, în vederea soluționării operative a problemelor apărute în Zona de Securitate, a fost instituit unu mecanism de comunicare zilnică cu reprezentanții autorităților publice locale și au fost organizate, în comun cu autoritățile administrației publice centrale de specialitate, 45 ședințe de lucru interinstituționale, cu abordarea diferitor aspecte pe problematica transnistreană și coordonarea măsurilor necesare ce se impun a fi întreprinse.

În vederea eliminării restricțiilor impuse în calea liberei circulații de către Tiraspol sub pretextul combaterii pandemiei Covid-19 (în perioada 16 martie-01 decembrie curent) și a instituirii unor noi posturi ilegale de control în Zona de Securitate (11 posturi și 3 bariere, conform datelor oferite de Misiunea OSCE în Moldova), cu izolarea mai multor categorii de cetățeni de pe ambele maluri ale Nistrului, Guvernul a intervenit prompt și în pofida refuzului Tiraspolului de a evacua infrastructura neautorizată de restricționare a trecerii a fost:

- deblocată circulația fermierilor și a cadrelor didactice;
- simplificat regimul de circulație pentru mai multe localități din raionul Dubăsari și s. Varnița din raionul Anenii Noi;
- soluționată problema achitării pensiilor și salariilor mai multor beneficiari din Zona de Securitate;
- relansată buna funcționare a școlilor cu predare în grafie latină pentru anul de studii 2020-2021;
- v) a fost extins orarul și numărul de rute efectuate de feribotul „Molovata”;

⁵³ Mecanismul a fost instituit prin Legea nr. 170/2018

⁵⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120747&lang=ro

- pus în aplicare, în comun cu PNUD și UE, un mecanism de acoperire a cheltuielilor de acomodare temporară pe principii benevole și în apropierea locului de muncă a 32 de medici cu domiciliu în regiune;
- oferite multiple loturi de donație beneficiarilor din regiune pentru combaterea COVID-19.

Provocări și constrângeri:

- ↳ Impedimente artificiale în calea liberei circulații a cetățenilor Republicii Moldova în direcția localităților din regiunea transnistreană, care, în perioada pandemică, a devenit o problemă și mai complexă, urmare a acțiunilor unilaterale din partea structurilor de la Tiraspol;
- ↳ Lipsa unui control efectiv asupra localităților din stînga Nistrului și mun. Bender și inaccesibilitatea regiunii pentru funcționarii aflați în exercitarea atribuțiilor de serviciu, dar și pentru promotorii drepturilor omului, fapt ce generează dificultăți în monitorizarea atotcuprinzătoare a situației drepturilor omului din regiune și în intervenirea pleneră de asigurare a restabilirii și protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale victimelor, ale căror drepturi au fost lezate;
- ↳ Aspectele de securitate regională și necesitatea gestionării acestora în corespundere cu angajamentele internaționale existente;
- ↳ Propaganda mediatică din partea exponenților de la Tiraspol dezinformează opinia publică despre eforturile și acțiunile pozitive ale autorităților Republicii Moldova în vederea soluționării celor mai stringente probleme cu care se confruntă locuitorii de pe ambele maluri ale Nistrului.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Eliminarea barierelor în calea liberei circulații prin perimetrul Zonei de Securitate și între localitățile de pe ambele maluri ale r. Nistru;
- ↑ Asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în regiunea transnistreană în conformitate cu standardele internaționale și rigorile constituționale;
- ↑ Asigurarea școlilor cu predare în grafie latină din regiunea transnistreană cu sedii adecvate pentru desfășurarea procesului educațional, precum și reîntoarcerea sau oferirea de sedii alternative și adecvate pentru liceele „Evrîca” din or. Rîbnița și „Ștefan cel Mare și Sfînt” din or. Grigoriopol;
- ↑ Coordonarea asistenței externe și a proiectelor privind promovarea măsurilor de consolidare a încrederii, finanțate de către donatorii internaționali și care vizează regiunea transnistreană.

VI. POLITICI ECONOMICE

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- ✦ *Indicele prețurilor de consum în creștere cu 3,77%;*
- ✦ *Exporturile de mărfuri autohtone au scăzut cu 4,6% față de anul 2019;*
- ✦ *5 programe noi în sectorul întreprinderilor mici și mijlocii aprobate/ lansate;*
- ✦ *842 proiecte investiționale au fost aprobate spre finanțare nerambursabilă în sumă de 132,98 mil. lei;*
- ✦ *235 afaceri susținute prin garantarea creditelor;*
- ✦ *4549 locuri de muncă create și menținute prin intermediul programelor de finanțare a IMM;*
- ✦ *3822 persoane au beneficiat de instruire în cadrul programelor de susținere a IMM;*
- ✦ *905 mil. lei investiții directe atrase în dezvoltarea infrastructurii antreprenoriale;*
- ✦ *Numărul companiilor exportatoare în UE a crescut, atingând cifra de 1980 de companii din totalul de 2518 de agenți economici antrenați în activități de export.*

Pe parcursul anului 2020 Guvernul Republicii Moldova a continuat să-și concentreze eforturile asupra promovării reformelor economice, susținerea businessului, diversificarea instrumentelor de finanțare pentru întreprinderile mici și mijlocii, susținerea înființării afacerilor noi, în special a celor inovative, pentru a asigura crearea locurilor de muncă, implementarea unui set de programe de susținere financiară și de acces la instruire, inclusiv adaptarea acestora la noile condiții create de situația epidemiologică actuală la nivel global, regional și național.

Susținerea mediului de afaceri. Unul dintre sectoarele cele mai afectate de restricțiile impuse în contextul limitării răspândirii infecției COVID-19 a fost sectorul IMM. În acest sens, Guvernul a reacționat imediat prin realocarea fondurilor planificate pentru a asigura accesul IMM la diverse tipuri de finanțare (voucher, grant, garantare credite etc).

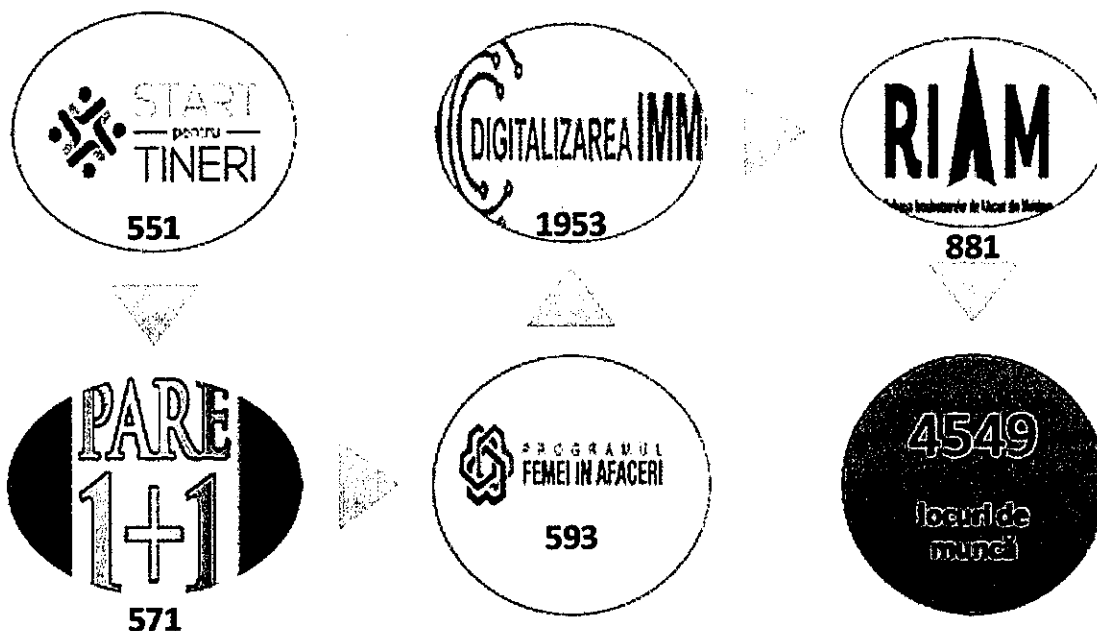
Astfel, sectorul IMM a continuat să fie susținut prin toată gama de servicii și programe de suport existente, inclusiv: Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1”, Programul „Femei în Afaceri”, Programul „Start pentru Tineri”, Fondul de Garantare a Creditelor, Programul „Gestiunea Eficientă a Afacerii”, Rețeaua Incubatoarelor de Afaceri din Moldova etc. Ca răspuns la criza pandemică, toate procesele de implementare a programelor de suport au fost simplificate și transferate în regim on-line, respectiv, toate aplicațiile și implementarea contractelor de grant s-au realizat în format electronic.

Principalele rezultate înregistrate în cadrul programelor de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii:

- *Programul „PARE 1+1” - 187 proiecte investiționale au fost aprobate spre finanțare; 571 locuri de muncă create și menținute; 45,37 mil. lei constituie suma granturilor aprobată spre finanțare; 115,54 mil. lei este volumul investițiilor preconizat în economie;*
- *Programul „Femei în afaceri” – 226 proiecte investiționale aprobate spre finanțare (granturi mici); 9 proiecte investiționale aprobate spre finanțare (granturi mari); 37,54 mil. lei, constituie suma granturilor aprobată spre finanțare; 593 locuri de muncă create și menținute; 54,74 mil. lei este volumul investițiilor preconizat în economie;*

- *Programul-pilot „Start pentru tineri – o afacere durabilă la tine acasă”* - 240 proiecte investiționale aprobate spre finanțare, din care: 113 afaceri sunt administrate de către femei și 25 afaceri sunt create de către tineri defavorizați; 551 de locuri de muncă create; 38,71 mil. lei reprezintă suma granturilor aprobată spre finanțare; 66,31 mil. lei este volumul investițiilor preconizat în economie. Peste 76% din afacerile create de tineri își vor desfășura activitatea în zonele rurale. Domeniile de activitate al companiilor aprobate spre finanțare sunt: 48% - prestarea serviciilor, 40% - industria prelucrătoare și 12% - agricultură și zootehnie;
- *Fondul de Garantare a Creditelor (FGC)* - au fost gestionate 251 garanții active, în sumă totală de 143,01 mil. lei, care au facilitat acordarea creditelor în sumă de 430,04 mil. lei și au generat investiții în economie în sumă de 546,16 mil. lei. Fondul de garantare a creditelor a fost capitalizat cu 5 mil. lei. De asemenea, prin rectificările operate la Legea bugetului de stat pentru anul 2020, FGC a fost capitalizat suplimentar, prin alocarea a 50 mil. lei;
- *Programul „Gestiunea Eficientă a Afacerii”* - 2100 persoane au fost instruite în cadrul programului;
- *Rețeaua Incubatoarelor de Afaceri din Moldova (RIAM)* - 251 companii au fost găzduite în cadrul celor 11 Incubatoare de Afaceri, dintre care 122 companii administrate de femei și 134 sunt gestionate de către tineri; 881 locuri de muncă au fost create și menținute, dintre care 449 pentru femei și 324 pentru tineri.

Astfel, pe parcursul anului 2020 au fost create și menținute prin intermediul Programelor de finanțare a IMM-urilor 4549 locuri de muncă:

Circa 4000 de agenți economici și potențiali antreprenori (migranți, tineri, femei) au fost instruiți, 842 proiecte investiționale au fost aprobate spre finanțare nerambursabilă în sumă de 132,98 mil. lei. Investițiile preconizate în economia națională generate de companiile finanțate ating valoarea de 259,65 mil. lei.

Ca reacție rapidă la situația creată de criza pandemică și la propunerile parvenite din partea mediului de afaceri, au fost lansate 5 instrumente noi dedicate creșterii și sporirii competitivității IMM, precum și consolidării infrastructurii în regiuni, cum ar fi: *Programul de Ecologizare a IMM* (10 mil. lei); *Programul de susținere a afacerilor cu potențial înalt de creștere și internaționalizare a acestora* (15 mil. lei); *Programul-pilot de creare a Platformelor Industriale Multifuncționale* (50 mil. lei); *Instrumentul privind digitalizarea întreprinderilor*

Mici și Mijlocii (10 mil. lei) și *Instrumentul de susținere privind dezvoltarea Rețelei Incubatoarelor de Afaceri*” (2,2 mil. lei).

- *Instrumentul privind digitalizarea întreprinderilor Mici și Mijlocii*⁵⁵, vine întru încurajarea digitalizării modelelor de afaceri, introducerea de soluții inteligente în vederea stimulării productivității și creșterii conectivității pentru adaptarea rapidă la noile condiții economice. Drept rezultat, în cadrul programului au fost instruiți 466 antreprenori, ulterior din cadrul primului apel de granturi au fost aprobate spre finanțare 180 afaceri, în sumă totală de 11,36 mil. lei, care preconizează menținerea a peste 1953 locuri de muncă.
- *În cadrul Programului de Ecologizare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii*⁵⁶ au fost recepționate 107 cereri de asistență privind ecologizarea afacerilor, cu intenția de a implementa proiecte investiționale în sumă totală de 52,9 mil. lei. Au beneficiat de instruiți 80 IMM.
- *Programul de susținere a afacerilor cu potențial de creștere și internaționalizarea acestora*⁵⁷ a fost lansat pe data de 28.10.2020 și va oferi asistență metodologică și acorda suport financiar sub formă de grant pentru cca 220 IMM-uri pentru investiții în dezvoltarea afacerilor. În cadrul Programului au fost recepționate 71 cereri de finanțare.
- Pentru implementarea *Programului-pilot de creare a Platformelor Industriale Multifuncționale (PIM)*⁵⁸ au fost alocate 50 mil. lei și prevede crearea a 16 platforme multifuncționale în raioanele cu un nivel de industrializare scăzut, în care nu există infrastructură de afaceri sau industrială, precum parcuri industriale sau zone economice libere, iar dezvoltarea acestora se va realiza în câteva etape.
- *Instrumentul de susținere privind dezvoltarea Rețelei Incubatoarelor de Afaceri (RIAM)*⁵⁹ vine să dezvolte capacitățile reprezentanților RIAM în asistarea și suportul creșterii competitivității IMM din mediul rural, inclusiv prin susținerea IMM în prevenirea eșecului în afaceri și depășirea stării de crize social-economice.

În vederea redresării activității economice a întreprinderilor afectate de criza pandemică și asigurarea accesului la resurse financiare creditare, Guvernul a alocat suplimentar 50 mil. lei pentru capitalizarea *Fondului de Garantare a Creditelor*⁶⁰, cu *elaborarea unui produs nou de garantare*⁶¹. Instrumentul nou a fost pus la dispoziția băncilor comerciale în luna septembrie 2020, conform căruia companiile, care în perioada crizei pandemice au avut o diminuare a cifrei de afaceri, au posibilitatea să solicite credite pentru mijloace circulante sau investiții garantate de stat în proporție de până la 80%, cu o valoare de până la 5 mil. lei, fiind concomitent scutite de la plata comisionului de garantare pentru o perioadă de până la 31.12.2021.

Reglementarea mediului de afaceri. În vederea implementării măsurilor orientate spre asigurarea unui mediu de afaceri favorabil și reducerii poverii administrative asupra agenților economici s-au întreprins măsuri axate pe simplificarea proceselor și eficientizarea interacțiunii cu instituțiile statului.

A fost eficientizată activitatea organelor de control prin aprobarea Metodologiei de stabilire a obiectivelor și indicatorilor de performanță ale acestora⁶², asigurându-se transparența practicilor de inspecție și sporirea gradului de responsabilizare a organelor de control, astfel încât să aibă loc diminuarea presiunii asupra mediului de afaceri și dezvoltarea raporturilor dintre organele de control și reprezentanții mediului de afaceri în baza principiilor de parteneriat. Aceasta va contribui

⁵⁵ Ordinul MEI nr. 100 din 26.05.2020. Lansat la data de 01.06.2020

⁵⁶ Lansat la data de 03.06.2020

⁵⁷ Hotărîrea Guvernului nr. 439/2020

⁵⁸ Hotărîrea Guvernului nr. 748/2020

⁵⁹ Ordinul MEI nr. 139 din 28.07.2020. Lansat la data de 30.07.2020

⁶⁰ Legea nr. 61/2020

⁶¹ Lansat la data de 07.09.2020

⁶² Hotărîrea Guvernului nr. 355/2020

la responsabilizarea ambelor părți – atât a organelor de control, cât și a mediului de afaceri - în vederea conștientizării importanței respectării cerințelor legale de către antreprenori, precum și a schimbării perspectivei organelor de control asupra propriului rol la respectarea cerințelor legale de către mediului de afaceri (dar fără a se promova ca organe de represiune).

Funcționalitatea Ghișeului Unic a fost asigurată prin implementarea Sistemului informațional automatizat de gestionare și eliberare a actelor permise (SIA GEAP) ca platformă interinstituțională, precum și determinarea autorităților emitente de acte permise să utilizeze la nivel maxim SIA GEAP⁶³. Acesta presupune ca toate actele permise să fie eliberate în mod obligatoriu prin SIA GEAP, oferind antreprenorilor și autorităților publice o serie de avantaje, printre care posibilitatea de a solicita actul permisiv din oficiu, la un click distanță, fără deplasare la autoritatea emitentă, constituie ca punct de accesare a tuturor informațiilor necesare pentru obținerea actului permisiv solicitat, reduce timpul pentru obținerea actului permisiv, dar și a cheltuielilor financiare suportate.

Pentru a oferi acces la creditare întreprinderilor aflate în proces de insolabilitate (finanțarea post-intentare a insolabilității) și a acorda șansa de restructurare persoanelor juridice aflate în dificultate financiară (a doua șansă), aplicând procedura accelerată extrajudiciară de restructurare *au fost operate modificări la Legea insolabilității*⁶⁴.

Pe parcursul anului 2020 s-a inițiat procesul de instituire a *funcției de Avocat al Poporului pentru drepturile antreprenorilor*⁶⁵, menită să asiste agenții economici în contracararea abuzurilor comise, în special de autorități și instituții publice, și eliminarea curenților din cadrul normativ. Astfel, ombudsmanul va acorda protecție și asistență antreprenorilor în scopul asigurării respectării drepturilor și intereselor legitime ale acestora de către autoritățile publice, organizațiile și întreprinderile indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, de către organizațiile necomerciale și persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile. Această asistență în cel mai direct mod va conduce la scăderea cheltuielilor existente pentru desfășurarea afacerii și, corespunzător, creșterea veniturilor.

Industria. Evoluția sectorului industrial în anul 2020 a fost influențată de criza pandemică, precum și de condițiile climatice nefavorabile. Astfel, în perioada ianuarie-decembrie volumul producției industriale a scăzut cu 5,5%, ca urmare a scăderii producției în industria prelucrătoare (-7,1%). Totodată, s-au înregistrat creșteri în industria extractivă (+9,5%) și la producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat (+2,3%).

În perioada de raportare, parcurile industriale și zonele economice libere au continuat să fie principalele platforme industriale care au determinat dezvoltare industrială și majorarea volumului de investiții, generat de condițiile atractive de activitate. În pofida efectelor economice nefaste provocate de criza pandemică, eforturile de control eficient a situației din cadrul Zonelor Economice Libere (ZEL) au determinat o menținere stabilă a indicatorilor economici. În acest sens, conform rezultatelor preliminare, investițiile efectuate în cadrul ZEL de la începutul activității acestora pe parcursul anului 2020 au înregistrat o creștere de circa 6,1% sau cu 26,2 mil. dolari SUA mai mult față de sfârșitul anului precedent. Deși activitatea economică a rezidenților s-a desfășurat în condiții de criză, impozitele și taxele achitate de către aceștea au înregistrat o creștere cu 3,9% față de perioada similară a anului precedent.

Evoluții pozitive au fost înregistrate și în cadrul parcurilor industriale (PI). Astfel, numărul rezidenților PI a fost în creștere cu 3 agenți economici, numărul locurilor de muncă create s-a majorat cu 200 persoane sau cu 5%; venitul din vânzări a semnalat o creștere cu 3%, taxele și impozitele achitate la bugetul de stat fiind în creștere cu 5,6%.

⁶³ Legea nr.143 din 16.07.2020

⁶⁴ Legea nr.149/2020

⁶⁵ Hotărârea Guvernului 797/2020

În scopul creării condițiilor pentru construcția infrastructurii tehnice și de producere în zonele economice libere au fost aprobate unele acte normative care vizează: schimbarea categoriei de destinație a unui teren pentru subzona Cahul, ZEL „Bălți”⁶⁶; transmiterea în gestiune a sondei arteziene amplasată pe terenul Zonei Antreprenoriatului Liber – Parcul de producție „Valkaneș”⁶⁷; extinderea ZEL „Ungheni- Business” și impulsionearea lansării activității unei rafinării de prelucrare a hidrocarburilor⁶⁸.

Pentru creșterea competitivității, productivității și ocupării forței de muncă a sectorului industrial în regiunile care nu dispun de astfel de platforme, a fost aprobat *Programul-pilot de creare a platformelor industriale multifuncționale (PIM)*⁶⁹. Programul prevede crearea a minim 5 PIM în toate regiunile țării, atragerea investițiilor în cadrul fiecărui PIM de cel puțin 20 mil. lei și crearea a cel puțin 100 locuri de muncă.

96 companii au fost selectate pentru participare la *Programul de dezvoltare pentru furnizorii locali*⁷⁰, elaborat și lansat în vederea susținerii producătorilor locali pentru facilitarea conectării la lanțurile valorice ale companiilor multifuncționale și implementării standardelor internaționale⁷¹.

Lista agenților economici cu drept de prelungire a termenului de plată a TVA și a taxei vamale, pentru perioada ciclului de producere, dar nu mai mult de 180 de zile, la materia primă, materialele, accesoriile, ambalajul primar și articolele de completare importate pentru fabricarea în exclusivitate a mărfurilor destinate exportului,^{72,73} a fost extinsă cu 4 agenți economici. În total, de facilitățile respective beneficiază 39 agenți economici.

A demarat construcția *Centrului de Inovare și Transfer Tehnologic din Regiunea de Dezvoltare Nord*⁷⁴, valoarea totală a proiectului constituind 37,54 mil. lei, finanțat din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională. În rezultatul implementării proiectului respectiv cca 4500 studenți ai Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți vor beneficia de laboratoare, spații de co-working și de expoziții, zone de printare 3D, robotică, microelectronică, fablab. Totodată, companiile din domeniile fashion, IT, inginerie, creativitate și automotive din Regiunea de Dezvoltare Nord vor putea crea proiecte de colaborare și cercetare și dezvoltare tehnologică.

Atragerea investițiilor și promovarea exportului. Deficitul de resurse financiare și incertitudinile create de criza pandemică au determinat scăderea investițiilor în active imobilizate. În ianuarie-septembrie 2020, volumul investițiilor în active imobilizate a scăzut cu 4,4%, însumând cca 15 mild. lei. Cele mai afectate de criză au fost investițiile din sursele proprii ale agenților economici (-7%), generând cel mai mare impact negativ asupra activității investiționale (-4,6 p.p.). Nu s-au recuperat nici investițiile bugetare (-21,3%), nici cele din surse străine (-8%).

Pandemia COVID-19 a supus transformării instrumentele utilizate tradițional în procesul de promovare a exporturilor și atragere a investițiilor. Astfel, de la începutul anului 2020 s-a reușit organizarea evenimentelor de promovare a produselor autohtone și a oportunităților investiționale, precum:

- *Expoziția națională „Fabricat în Moldova”* (perioada 29.01-02.02.2020), ce a întrunit 460 antreprenori locali din diferite ramuri ale economiei, care au prezentat potențialul de producere autohton;

⁶⁶ Hotărîrea Guvernului nr.65/2020

⁶⁷ Hotărîrea Guvernului nr. 758/2020

⁶⁸ Hotărîrea Guvernului nr.691/2020

⁶⁹ Hotărîrea Guvernului nr.748/2020

⁷⁰ Ordinul MEI nr.24 din 03.02.2020

⁷¹ http://zelb.md/wp-content/uploads/2020/05/Brosura_PDFLromi.pdf

⁷² Hotărîrea Guvernului nr.738/2020

⁷³ Hotărîrea Guvernului nr.769/2020

⁷⁴ Hotărîrea Guvernului nr.275/2020

- *Forumul internațional de afaceri Moldova-2020* (30.01.2020) – o platformă de dialog cu mediul de afaceri, menită să dezvolte relațiile comerciale și să creeze parteneriate internaționale, în cadrul căruia au participat peste 200 întreprinderi locale și străini;
- *Programul de stimulare a agenților economici la târguri și expoziții* – au fost subvenționați 82 agenți economici pentru participare la expoziții în sumă de peste 300 mii lei.

Ulterior, comunicarea tradițională a fost substituită cu instrumentele digitale disponibile în scopul măririi audienței și oferirea unui material digital, ce poate fi accesat din orice colț al lumii, iar ulterior revăzut. Prin urmare, rezultatele de vizibilitate ale evenimentelor organizate (în număr de 47) și respectiv de poziționare a imaginii țării, ofertei economice, investiționale a Republicii Moldova s-au materializat prin cifra internaților, care depășește 0,5 milioane de vizualizări.

În format digital a fost organizat și evenimentul trans-sectorial de promovare a imaginii țării – „*Moldova Business Week*” (19-20 noiembrie), care a înregistrat un număr record de participanți străini – 840 din 70 țări, ceea ce reprezintă o creștere de 4 ori comparativ cu anul trecut și de 35 ori mai mare ca cea din 2018, datorită campaniei de promovare în surse internaționale online etc.

Cu scop de promovare a exportului s-au implementat programele: „*Export Morning*”, „*WINET*”, „*Export missions*”, „*Eco Forum Moldova*”, *Programul de promovare a produselor autohtone prin intermediul misiunilor diplomatice*. Oferta investițională, de export și turistică a țării a fost prezentată și în cadrul *forumurilor bilaterale* organizate pe platformele online, precum:

- *TAFI Opportunities Moldova - Italia*, sesiune B2B - 15 potențiali investitori participanți;
- *Business Bridges Moldova - Spania*, 15 iulie, sesiune G2B - 15 potențiali investitori participanți;
- *Forumul de Afaceri Moldo-Rus*, 1 octombrie, sesiune G2B - participanți online - 3500 persoane; companii și asociații RUS - 22; companii și asociații MD - 17; vizualizări online peste 40.000;
- *ICT opportunities Moldova - Japonia*, sesiune B2B - 35, participanți potențiali investitori;
- *ICT and BPO opportunities Moldova - Belgia*, sesiune B2B - 45 participanți potențiali investitori.

Pe parcursul perioadei de raportare au fost eliberate 8 *certificate de „Exportator aprobat”*, în total deținătoare a statutului respectiv fiind 43 companii. Certificatul respectiv se aplică în comerțul cu UE, CEFTA și Turcia, conform Convenției regionale cu privire la regulile de origine preferențiale paneuromediteraneene și are drept scop simplificarea procedurii de certificare a originii mărfurilor exportate.

Începând cu data de 01.01.2020 a devenit funcțional Sistemul Operațional REX (Registered Exporter System) - sistem de auto-certificare a originii mărfurilor de către exportatori, aplicat în contextul Sistemului Generalizat de Preferințe (SGP), în care UE acordă unilateral preferințe tarifare țărilor în curs de dezvoltare. În perioada de raportare au fost înregistrați 15 exportatori.

Comerțul interior. Comerțul interior s-a regăsit printre sectoarele economiei care au fost cel mai afectate de măsurile restrictive în contextul pandemiei COVID-19. Cifra de afaceri din comerțul cu ridicata (cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete) în anul 2020 s-a micșorat cu 5,6% (în prețuri curente) față de anul 2019, iar pentru serviciile de piață prestate, în principal, întreprinderilor, a înregistrat o scădere cu 15,5% (în prețuri curente). Cifra de afaceri din comerțul cu autovehicule și motociclete s-a micșorat cu 18,1% (în prețuri curente), comparativ cu anul 2019.

În contextul necesității aducerii prevederilor legale actuale din domeniu în concordanță cu cadrul general de reglementare a mediului de afaceri și schimbarea situației actuale de digitizare a proceselor de notificare a activității de comerț, au fost operate modificări la Legea cu privire la comerțul interior⁷⁵, care prevede îmbunătățirea procedurii de depunere a Notificărilor în comerț prin intermediul Sistemului SIA GEAP și oferirea producătorilor casnici posibilitatea de a comercializa

⁷⁵ Legea nr.243/2020

surplusul producției agricole de sezon, în piețe, amplasamente, precum și direct din gospodăria proprie (lotul de pe lângă casă sau lotul/loturile din întovărășirile pomi-legumicole). Aceasta permite micșorarea cheltuielilor în procesul operării cu notificările în comerț, majorarea numărului notificărilor depuse on-line și minimizarea contactului direct dintre funcționarii publici și antreprenori.

Au fost excluse barierele pentru importul și comercializarea unor mărfuri de uz personal folosite și ajustată lista produselor foste în folosință ce cad sub interdicția de import și comercializare⁷⁶. Pe lângă raționamentele economice de dezvoltare a mediului de afaceri care favorizează crearea locurilor de muncă și transferarea plăților la bugetul de stat care au stat la baza modificărilor operate la cadrul normativ, acestea au urmărit totodată scoaterea acestui sector din cadranele economiei tenebre, cauzată de importurile clandestine și comercializarea ilegală a mărfurilor foste în folosință.

Turismul. Pandemia COVID-19 a provocat efecte dramatice industriei turismului. În ianuarie-septembrie 2020 agențiile de turism și tur-operatorii au acordat servicii la 82,1 mii de turiști și excursioniști, de circa 3,9 ori mai puțin față de perioada similară a anului 2019, scăderea fiind cauzată de reducerea numărului de participanți la turismul emițător (de 5,4 ori mai puțin), turismul receptor (-56,3%) și turismul intern (-23,9%).

Pentru atenuarea efectelor negative generate de situația epidemiologică *au fost adoptate unele măsuri de susținere a călătorilor și a agenților economici din industria turismului*, fiind modificat și extins pînă la 31 decembrie 2021 termenul de restituire a plăților efectuate, ca urmare a rezoluțiunii contractului de servicii turistice⁷⁷.

La fel, cu scop de susținere a întreprinderilor din sectorul HoReCa, afectate de consecințele crizei pandemice, *a fost redusă cota TVA la serviciile de cazare și de alimentație publică de la 20% la 15% de la 1 mai 2020 și, respectiv, la 12%⁷⁸, începînd cu 1 ianuarie 2021*, avînd un impact pozitiv asupra bunăstării social-economice a populației.

Condițiile de activitate ale mediului de afaceri din domeniul turismului au fost simplificate⁷⁹ și anume: ghizilor de turism, caselor rurale, dar și prestatorilor de unele servicii de agrement din cadrul programelor turistice le-a fost permisă activitatea în baza patentei de întreprinzător; a fost exclusă obligativitatea utilizării modelului contractului turistic; a fost exclusă obligativitatea utilizării voucherului turistic; a fost exclusă obligativitatea perfectării asigurării de călătorie doar prin intermediul agențiilor de turism și tur-operatorilor (asigurarea rămîne obligatorie, dar se oferă libertatea de a alege compania de asigurări); a fost exclusă obligativitatea pregătirii profesionale a angajaților din domeniul turismului; a fost exclusă obligativitatea clasificării după nivelul de confort (categorii) a structurilor de primire turistică cu funcțiuni de servire a mesei; au fost adoptate prevederi referitoare la contracararea fenomenului de afișare a categoriei unității de cazare fără deținerea certificatului de clasificare a structurii de primire turistică, contribuind astfel la combaterea concurenței neloiale și la informarea corectă a consumatorilor; a fost redefinit pachetul de servicii turistice și divizat în două categorii: pachet de servicii excursioniste și pachet de servicii de călătorie, ceea ce contribuie la stimularea turismului intern etc.

Dezvoltarea infrastructurii calității. Procesul de integrare europeană a Republicii Moldova presupune, inclusiv, un proces progresiv de adoptare a standardelor europene în toate domeniile și, respectiv, demontarea standardelor naționale conflictuale. Prin utilizarea standardelor europene se urmărește sporirea competitivității produselor autohtone, reducerea costurilor de producție, dezvoltarea calității produselor și respectiv siguranța acestora pentru consumatori, maximizarea interoperabilității și a compatibilității dintre diverse produse. Odată cu adoptarea și aplicarea standardelor europene sunt create condiții favorabile pentru o convergență mai strînsă între

⁷⁶ Hotărîrea Guvernului nr. 121/2020

⁷⁷ Legea nr.72/2020

⁷⁸ Legea nr.257/2020

⁷⁹ Legea nr.91/2020

economia națională și cea europeană, ceea ce contribuie la creșterea competitivității produselor și accesul lor sporit pe diverse piețe internaționale, suplimentar la cea comunitară.

În mod progresiv au fost adoptate standardele europene (EN) la nivel național ca standarde moldovenești, inclusiv standarde europene armonizate, utilizarea cărora a conferit prezumția de conformitate a produselor cu legislația UE transpusă în legislația Republicii Moldova. Actualmente, Republica Moldova dispune de circa 27000 de standarde europene adoptate în calitate de standarde moldovenești, rata de preluare a standardelor europene constituind 100%. Simultan cu adoptarea standardelor europene au fost retrase circa 8400 standardele din sistema GOST conflictuale cu standardele europene și internaționale, din care 1018 standarde în anul 2020.

În vederea asigurării accesului la informații veridice, complete despre standarde a fost optimizată funcționalitatea bazei de date www.estandard.md, fiind dezvoltată o funcționalitate nouă, care permite încărcarea semiautomată a hotărârilor de adoptare, anulare a standardelor și a textelor standardelor în număr mare de fișiere în același timp. La fel, a fost lansat procesul de integrare a platformei de difuzare electronică a standardelor www.shop.standard.md cu baza de date www.estandard.md, precum și cu instrumentul de plăți electronice *MPay*.

Pentru acordarea suportului în implementarea standardelor europene, pe platforma Institutului de Standardizare din Moldova a fost dezvoltat Centrul Business Suport în Standardizare, prin intermediul căruia au fost organizate pe parcursul perioadei de referință 13 seminare, fiind instruiți circa 220 reprezentanți ai mediului de afaceri. Măsura va spori gradul de implementare a standardelor europene în economia națională, ceea ce va contribui la creșterea competitivității produselor autohtone.

A fost implementat principiul ghișeului unic la desemnarea entităților juridice pentru confirmarea competenței tehnice pentru verificarea metrologică a mijloacelor de măsurare sau efectuarea măsurărilor oficiale în domeniile de interes public. Respectiv, în anul 2020 au fost perfectate 8 acte permissive în domeniu pentru 8 agenți economici din cei 9 desemnați cu drept de emitere a buletinelor de verificare metrologică și de aplicare a marcajelor metrologice în limita domeniului de desemnare⁸⁰.

În anul 2000 a fost îndeplinit Programul evaluărilor, utilizând metodele de evaluare, atât la fața locului, cât și la distanță, folosind tehnologii informaționale de comunicare moderne, astfel implementând procedura „Evaluarea la distanță”. În acest scop, au fost modificate peste 100 acte/formulare ale sistemului de management, în conformitate cu documentele EA, IAF, ILAC și au fost elaborate documentele necesare pentru dezvoltarea schemelor noi de acreditare, cum ar fi: i) cerințele ISO/IEC 17024 „Certificarea persoanelor”; ii) acreditarea în domeniul gazelor cu efect de seră, conform cerințelor EN ISO 14065 și a Regulamentului (EU) 2018/2067 (EU ETS); aspecte ce țin de noul standard ISO/IEC 17029. Totodată, au fost organizate 6 cursuri de instruire pe tematici solicitate de către Organismele de Evaluare a Conformității.

Supravegherea pieței s-a desfășurat în conformitate cu Programul general de supraveghere a pieței pe anul 2020, fiind planificate în acest scop 435 controale de stat, efectuate în baza evaluării riscurilor. Din cauza pandemiei COVID-19, din 435 controale planificate au fost efectuate doar 299 controale (69%). Cu referire la numărul total de controale efectuate (planificate și inopinate), au fost efectuate 363 controale, din care 299 (82,4%) planificate, celelalte fiind inopinate. Neconformități au fost depistate prin efectuarea a 224 controale (61,7%) în următoarele domenii de competență:

- supravegherea pieței pentru produsele nealimentare/servicii - 240 controale, neconformități fiind depistate în cadrul a 144 controale (60%);
- metrologie - 75 controale, neconformități fiind depistate în cadrul a 36 controale (48%);

⁸⁰ https://mei.gov.md/sites/default/files/entitati_desemnate_in_snm_01_12_2020.pdf

- siguranța ocupațională - 48 controale, neconformități depistate în cadrul a 44 controale (91,7%).

Totodată, pentru asigurarea continuității și eficientizării proceselor de informare și educare a consumatorilor și mediului de afaceri, au fost identificate și aplicate 51 instrumente noi de informare a publicului larg, fiind realizate 361 activități de informare (90,25%), elaborate și difuzate 23 spoturi video, organizate webinare/ conferințe online etc.

Luînd în considerație angajamentele Republicii Moldova asumate prin Acordul de Asociere cu UE, necesitatea respectării cadrului normativ din domeniul metrologiei, principiilor și recomandărilor internaționale și europene aplicabile acestui domeniu, constituie precondiții pentru asigurarea funcționării eficiente a Sistemului Național de Metrologie și recunoașterea acestuia pe plan internațional. În contextul respectiv, pentru a exclude dublarea în cadrul normativ aferent prevederilor referitoare la controlul în procesul de utilizare a dispozitivelor medicale cu funcție de măsurare, precum și obligativitatea efectuării controlului metrologic legal al mijloacelor de măsurare utilizate de laboratoarele de încercări/în procesele tehnologice, cu excepția domeniilor de interes public, au fost operate modificări la Lista oficială a mijloacelor de măsurare și a măsurărilor supuse controlului metrologic legal⁸¹ și actualizate definițiile noțiunilor unităților de măsură SI⁸².

În scopul ajustării activității de reglementare tehnică națională cu prevederile Acordului privind Barierele Tehnice în calea comerțului a Organizației Mondiale a Comerțului (Acordul TBT) au fost operate modificări la Legea privind activitatea de reglementare tehnică⁸³. Modificările respective prezintă relevanță din punct de vedere al relațiilor bilaterale RM-UE, contribuind la realizarea angajamentelor asumate de Republica Moldova ce rezultă din Acordul de Asociere RM-UE, pe de o parte, și îndeplinirea obligațiilor țării noastre asumate în calitate de stat membru al Organizației Mondiale a Comerțului.

Administrarea și deetatzarea proprietății publice. În domeniul administrării și deetatzării proprietății publice a fost consolidat cadrul normativ prin aprobarea reglementărilor privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor la întreprinderea de stat⁸⁴, în special ce ține de activitatea grupului de lucru pentru achiziții, stabilirea condițiilor de întocmire, publicare și/sau expediere a invitațiilor de participare, stabilirea condițiilor de depunere, deschidere, examinare și evaluare a ofertelor, stabilirea cerințelor speciale pentru participarea și modalitățile de achiziție, modalitatea de atribuire și încheiere a contractului de achiziție.

Totodată, au fost stabilite și reglementări ce vizează eliberarea titlurilor de autentificare a dreptului deținătorului de teren de către Agenția Proprietății Publice (în cazul atribuirii de către stat a terenurilor proprietate a statului) și de către autoritățile administrației publice locale (în cazul atribuirii de către acestea a terenurilor proprietate a unităților administrativ-teritoriale), precum și modul de completare, eliberare și păstrare a Titlurilor de autentificare a dreptului deținătorului de teren⁸⁵.

În scopul expunerii la privatizare a proprietății publice de stat, pe parcursul anului 2020 s-a organizat pregătirea a circa 77 bunuri, incluse în Lista bunurilor proprietate de stat supuse privatizării, și organizate și desfășurate, pe principii de transparență, legalitate și eficiență, 1 concurs comercial, 4 licitații cu strigare, 3 runde de licitații pe piața reglementată a Bursei de Valori, în cadrul cărora au fost expuse la vânzare 51 bunuri proprietate publică de stat supuse privatizării (majoritatea lor repetat).

În rezultatul licitațiilor cu strigare (tradiționale) desfășurate, în cadrul cărora au fost expuse 37 bunuri, o parte din ele fiind expuse repetat, au fost adjudecate 19 bunuri, inclusiv 4 complexe patrimoniale unice, 8 complexe de bunuri și 7 bunuri imobile – terenuri pentru construcții. Valoarea

⁸¹ Hotărîrea Guvernului nr. 534/2020

⁸² Hotărîrea Guvernului nr. 533/2020

⁸³ Legea nr. 40/2020

⁸⁴ Hotărîrea Guvernului nr. 351/2020

⁸⁵ Hotărîrea Guvernului nr.750/2020

totală a bunurilor adjudecate în cadrul licitațiilor cu strigare este de 420 522 500 lei (ceea ce constituie cca 60% din sarcina bugetară stabilită pentru anul 2020 – venituri din privatizări de 700 mil. lei).

Provocări și constrângeri:

- ↳ Comprimarea activității economice în majoritatea sectoarelor ca impact al restricțiilor impuse în contextul pandemiei COVID-19;
- ↳ Insuficiența resurselor financiare destinate dezvoltării infrastructurii antreprenoriale;
- ↳ Insuficiența forței de muncă calificată în sectoarele productive ale țării, în special în sectoarele orientate spre export;
- ↳ Mediul de afaceri nu este unul suficient de permisiv și stimulator pentru activitățile turistice;
- ↳ Decalajul tehnologic subminează competitivitatea exporturilor moldovenești;
- ↳ Cerințele reglementărilor tehnice nu sunt acoperite de domeniile de activitate a organismelor de evaluare a conformității;
- ↳ Lipsa laboratoarelor pentru efectuarea încercărilor unor produse din domeniul reglementat sau laboratoarele de încercări acreditate din domeniul industrial nu sunt dotate cu echipament modern;
- ↳ Lipsa colaborării eficiente între organisme de evaluare a conformității, autoritățile cu funcții de supraveghere a pieței și autoritățile vamale, în scopul neadmiterii pe piața națională a produselor neconforme;
- ↳ Resurse financiare insuficiente pentru menținerea și dezvoltarea Bazei Naționale de Etaloane;
- ↳ Nivelul scăzut a conștientizării mediului de afaceri referitor la necesitatea utilizării mijloacelor de măsurare care vor asigura măsurări corecte în procesele sale tehnologice.
- ↳ Legislația națională armonizată în domeniul supravegherii pieței este în contradicție cu legislația privind controalele oficiale;
- ↳ 90% din instalațiile tehnice și sistemele tehnologice utilizate în Republica Moldova sunt cu termenul normativ de exploatare depășit etc.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Reglementarea mediului de afaceri și comerțului interior;
- ↑ Asigurarea cadrului normativ atractiv pentru dezvoltarea infrastructurii de suport (ZEL, PI, PIM, Portul Internațional Giurgiulești, incubatoare de afaceri);
- ↑ Protejarea intereselor naționale prin examinarea investițiilor străine directe care pot afecta securitatea și ordinea publică a țării (FDI screening);
- ↑ Asigurarea continuității Programelor de stat pentru facilitarea dezvoltării sectorului IMM (PARE 1+1, Femei în Afaceri, Start pentru Tineri, Fondul de Garantare a Creditelor, Gestiunea Eficientă a Afacerii etc.);
- ↑ Aprobarea mecanismului de utilizare a mijloacelor financiare alocate din bugetul de stat pentru susținerea agenților economici în vederea instruirii ucenicilor prin învățământ dual;
- ↑ Alinierea cadru normativ aferent administrării și deetatăzării proprietății publice la principiile administrării corporative;

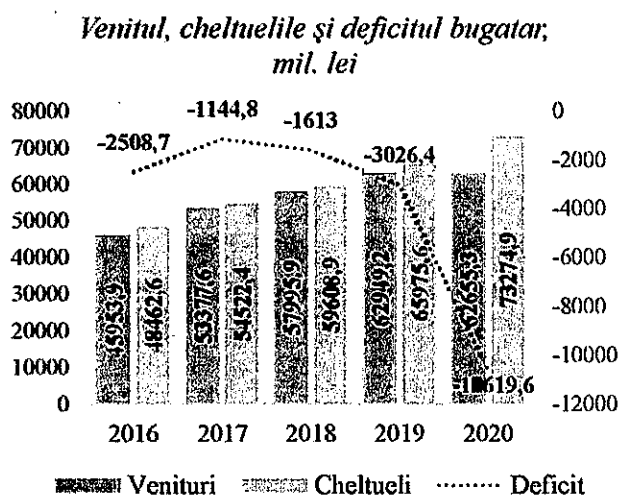
- ↑ Asigurarea cadrului normativ pentru dezvoltarea turismului (Programul Național de dezvoltare a turismului pentru anii 2021-2025, Programul „Start-up Turism Rural” pentru anii 2021 – 2025).
- ↑ Asigurarea unui nivel înalt de protecție a consumatorilor și consolidarea capacităților instituționale de supraveghere a pieței;
- ↑ Sporirea gradului de implementare a standardelor europene și internaționale în scopul creșterii competitivității produselor autohtone și promovării acestora pe piețele externe;
- ↑ Asigurarea unui cadru normativ atractiv pentru dezvoltarea sistemului național de standardizare, metrologie, evaluare a conformității și acreditare în scopul asigurării implementării Acordului de Asociere RM-UE.

VII. FINANȚE PUBLICE, POLITICI FISCALE ȘI VAMALE

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- ✦ 12 sisteme fiscale informaționale lansate;
- ✦ Integrarea a 86 servicii publice administrative cu Serviciul Guvernamental de Plăți Electronice MPay;
- ✦ Deschiderea datelor despre executarea bugetului de stat și bugetelor autorităților administrației publice locale pe portalul date.gov.md;
- ✦ Platformă de instruire la distanță accesibilă pentru utilizatorii serviciilor publice.

În anul 2020 politica bugetar fiscală a fost orientată pre consolidare finanțelor publice și menținerea stabilității financiare. În contextul situației epidemiologice, care a afectat atât activitățile economice, cât și bunăstarea populației, pentru a asigura ajustarea rapidă a priorităților de finanțare la noile circumstanțe au fost operate modificări în Legea bugetului de stat pentru anul 2020⁸⁶

Conform datelor preliminare, în ianuarie-decembrie 2020, la **bugetului public național** au fost acumulate veniturile totale în cuantum de 62655,3 mil. lei, fiind în descreștere cu 0,5 % (293,9 mil. lei) față de anul precedent, din suma totală, cea mai mare parte sau 39752,2 mil. lei constituind încasările din impozite și taxe pe mărfuri și servicii.

Cheltuielile bugetului public național în anul 2020 au însumat 73274,9 mil. lei, cu 11,1% (7299,3 mil. lei) mai mult comparativ cu anul 2019. Cea mai mare parte din cheltuieli au fost direcționate spre protecția socială, învățământ și ocrotirea sănătății și servicii în

domeniul economiei.

Executarea bugetului public național pentru anul 2020 s-a încheiat cu un deficit de 10619,6 mil. lei, fiind de 3,5 ori mai mare decât în anul 2019 (soldul bugetar în 2019: - 3026,4 mil. lei).

Veniturile totale ale **bugetului de stat** pentru anul de gestiune 2020 au constituit 38505,7 mil. lei, fiind realizate la nivel de 103,3% față de planul precizat. Totuși, a fost înregistrată o diminuare cu 1462,2 mil. lei față de anul 2019, determinată în special de sistarea parțială/periodică a activității economice sau impunerea restricțiilor în condițiile instituirii stării de urgență generată de pandemia de COVID-19.

Tabelul nr. 1 Veniturile bugetului de stat, (mil. lei)

	2020	2019	Devieri 2020 față de 2019	
			(+/-)	%
Veniturile bugetului de stat, total	38 505,7	39 967,9	-1 462,2	-3,7 %
1. Veniturile generale și colectate	38152,5	39619,2	-1466,7	-3,7 %
<i>his</i> *1.1.1 Venituri administrate de către Serviciul Fiscal de Stat	17052,2	17236,0	-183,8	-1,1%

⁸⁶ Legea nr.172/2019

*1.1.2 Venituri administrate de către Serviciul Vamal	22526,8	22896,6	-369,8	-1,6%
1.1.3 Alte venituri	1537,6	2417,4	-879,8	-36,4%
1.1.4 Restituiri TVA și accize	-2964,1	-2930,8	33,3	1,1%
2. Veniturile proiectelor finanțate din surse externe	353,2	348,7	4,5	1,3%

*Remarcă: Veniturile administrate de către Serviciul Fiscal de Stat și Serviciul Vamal reprezintă încasările reale în contul bugetului de stat și sunt reflectate în conformitate cu metoda de casă.

Cheltuielile **bugetului de stat** pentru anul 2020 au constituit 49640,5 mil. lei, fiind executate în volum de 93,2% față de prevederile anuale. Comparativ cu anul 2019, a fost înregistrată o creștere a cheltuielilor în sumă de 6566,6 mil. lei, cele mai semnificative majorări fiind înregistrate provocată în special de majorarea cheltuielilor pentru ocrotirea sănătății (+30,5 %), servicii în domeniul economiei (+26,5 %) și protecția socială (+20,5 %).

Tabelul nr. 2 Executarea cheltuielilor bugetului de stat conform clasificăției funcționale, (mil. lei)

Indicator	Precizat 2020	Executat 2020	Executat față de precizat	Executat 2019	Executat 2020/2019
Cheltuieli și active nefinanciare	53280,6	49640,5	93,2 %	43073,9	115,2 %
Servicii de stat cu destinație generală	8290,8	7627,7	92,0 %	7147,8	106,7 %
Apărare națională	641,9	637,4	99,3 %	598,5	106,5 %
Ordine publică și securitate națională	4906,7	4750,4	96,8 %	4304,6	110,4 %
Servicii în domeniul economiei	8467,7	7831,7	92,5 %	6192,6	126,5 %
Protecția mediului	285,9	232,3	81,3 %	133,7	173,7 %
Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale	426,0	346,5	81,3 %	292,2	118,6 %
Ocrotirea sănătății	5660,7	4943,2	87,3 %	3786,7	130,5 %
Cultură, sport, tineret, culte și odihnă	868,2	825,7	95,1 %	809,5	102,0 %
Învățământ	12365,3	11887,0	96,1 %	11045,6	107,6 %
Protecție socială	11367,4	10558,6	92,9 %	8762,7	120,5 %

Executarea bugetului de stat, la finele anului 2020 s-a încheiat cu deficit în sumă de 11 134,8 mil. lei. Sursele de finanțare a deficitului s-au format din: i) surse interne în sumă de 5 319,3 mil. lei; ii) surse externe - 7 372,2 mil. lei; iii) modificarea soldului mijloacelor bănești în sumă de (- 1 556,7 mil. lei). Soldurile mijloacelor bănești în conturile bugetului de stat la situația din 31 decembrie 2020 au constituit 4 132,9 mil. lei, dintre care 1 575,6 mil. lei – la proiecte finanțate din surse externe.

Soldul datoriei de stat la situația din 31 decembrie 2020, a constituit 67 820,7 mil. lei, cu o majorare de 14998,7 mil. lei, la valoarea nominală, sau cu 28,4 % față de sfârșitul anului 2019, fiind influențat de finanțarea internă și externă netă pozitivă și evoluția cursului de schimb al monedei naționale în raport cu dolarul SUA. Conform datelor privind PIB-ul operativ pentru anul 2020, ponderea datoriei de stat în PIB, la situația din 31 decembrie 2020, a constituit 33,5 %, înregistrând o creștere în raport cu situația de la sfârșitul anului 2019 cu 8,4 p.p.

Managementul finanțelor publice. În anul 2020, Cadrul bugetar pe termen mediu (2021-2023)⁸⁷, document menit să asigure stabilitatea, predicțiile și continuitatea politicilor publice finanțate din buget, a fost elaborat pe fundalul impactului fără precedent al pandemiei și calamităților naturale asupra economiei.

⁸⁷ Hotărârea Guvernului nr. 776/2020

În conformitate cu prevederile *Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale*⁸⁸, a fost aprobată *Legea bugetului de stat pe anul 2021*⁸⁹ la venituri în sumă de 41415,4 mil. de lei și la cheltuieli în sumă de 55399,6 mil. de lei, cu un deficit în sumă de 13984,2 mil. de lei.

Pentru a consolida colaborarea cu reprezentanții autorităților administrației publice privind proiectele de acte normative ce vizează politicile în domeniul bugetar fiscal și proiectele bugetelor locale pentru anul 2021, au fost desfășurate 2 întruniri cu reprezentanții CALM.

Un principiu deosebit de important în administrarea finanțelor publice este transparența. În acest sens, pe portalul <https://date.gov.md> a fost asigurată *deschiderea datelor despre executarea bugetului de stat și bugetelor autorităților administrației publice locale*.

Prin *intensificarea dialogului cu partenerii de dezvoltare, inclusiv cu Fondul Monetar Internațional (FMI)*, în perioada de referință a avut loc ultima evaluare a rezultatelor economice atinse de Republica Moldova în contextul realizării Programului susținut prin Mecanismul extins de creditare (ECF) și Mecanismul de finanțare extinsă (EFF), în rezultat fiind debursată suma de 19,9 mil. dolari SUA, sau 208,6 mil. lei pentru suport bugetar.

Pentru a asigura transparența și eficiența la *achiziționarea de bunuri, lucrări și servicii de către entitățile ce activează în domeniile energiei, apei, transporturilor și a serviciilor poștale*⁹⁰ a fost și aprobat mecanismul de desfășurare a procedurilor de achiziții care transpune Directiva 2014/25/UE.

În anul 2020, reforma Controlului financiar public intern a continuat cu consolidarea răspunderii manageriale prin: (i) extinderea ariei de aplicabilitate a prevederilor Legii nr.229/2010 privind controlul financiar public intern către întreprinderi de stat, întreprinderi municipale, societăți cu capital majoritar public și entități care reglementează domenii sociale, (ii) prin oferirea posibilității de asociere sau contractare a auditului intern, (iii) prin crearea capacităților de evaluare externă independentă a calității activității de audit intern în sectorul public.

Programul de stat "Prima casă" este oferit de stat cu scopul de a reduce cheltuielile cetățenilor care intenționează să achiziționeze o locuință, astfel contribuind la reducerea migrației, menținerea forței de muncă și creșterea ratei angajărilor oficiale. Pentru a spori accesibilitatea la program au fost efectuate modificări în cadrul mai multor acte normative⁹¹. Modificările prevăd micșorarea cotei participației proprii inițiale până la 5% din prețul de procurare a locuinței, majorarea vârstei solicitanților de la 45 la 50 ani și extinderea categoriilor de beneficiari ai programelor de compensare derulate în cadrul Programului de stat „Prima casă”, prin adăugarea în categoriile beneficiarilor de compensații și a persoanelor care au accesat un credit ipotecar până la lansarea Programului.

Alinierea cadrului normativ la bunele practici internaționale privind fondurile de pensii facultative a permis stabilirea cerințelor față de organizarea și instituirea unei piețe interne pentru acumularea și oferirea de *pensii facultative*, pe baza economiilor capitalizate individuale, în condiții de siguranță și de tratament echitabil pentru participanți⁹².

În scopul reducerii riscurilor de supra-îndatorare a populației față de organizațiile de creditare nebancaară și consolidarea stabilității financiare a sectorului de creditare nebancaară, au fost limitate costurile (taxe, comisioane, etc.) aferente creditelor acordate persoanelor fizice în valoare de până la 50 mii lei și/sau pe un termen mai mic de 2 ani.⁸⁶

⁸⁸ Legea nr. 181/2014

⁸⁹ Legea nr.258/2020

⁹⁰ Legea 74/2020

⁹¹ Hotărârea Guvernului nr. 522/2020

⁹² Legea nr. 198/2020

⁸⁶ Legea nr.23/2020

Administrare fiscală și vamală. Simplificarea modului de evidență și calculare a amortizării în scopuri fiscale⁹³ a permis optimizarea cheltuielilor suportate de agenții economici.

Concursul „Loteria fiscală” este o inițiativă care vine să încurajeze achitățile efectuate prin card, contribuind, astfel, la combaterea evaziunii fiscale. Începând cu 1 ianuarie 2020 au intrat în vigoare actele normative care reglementează modul de desfășurare a concursului. Astfel, per total, pe parcursul anului 2020 la „Loteria fiscală” au participat 32,87 mln. tranzacții în valoare totală de 9,509 mlrd. lei.

Consolidarea administrării fiscale prin *centralizarea funcțiilor de gestionare a arieratelor* a fost setată ca prioritate în anul 2020, având drept scop creșterea nivelului de performanță, reducerea costurilor de administrare și îndeplinirea corectă a funcțiilor. Gestionarea arieratelor în cadrul SFS are loc în mod centralizat începând cu 1 iulie 2020⁹⁴. De asemenea, în anul 2020 au fost întreprinse măsurile necesare pentru centralizarea funcției de control fiscal operativ și post-operațional, funcțiile centralizate de control fiind funcționale de la 1 ianuarie 2021⁹⁵.

În vederea înlăturării lacunelor legislației vamale actuale și diminuării numărului de modificări necesare pentru ajustarea cadrului normativ național la directivele UE, a fost aprobat *proiectul de lege cu privire la Codul vamal*⁹⁶.

*Modificarea procedurilor de vămuire electronică a mărfurilor*⁹⁷, a permis extinderea declarării electronice pentru destinația vamală „reexport”, reglementarea procedurii de vămuire electronică a mărfurilor în cazul trimiterilor poștale internaționale a mărfurilor transportate consolidat într-un singur mijloc de transport, precum și reglementarea procedurii în cazul transportării cu încărcări succesive ulterioare cu alte mărfuri plasate în regim vamal de export, export temporar, perfecționare pasivă și reexport.

În urma măsurilor aplicate, ponderea declarațiilor depuse în format electronic a constituit: la export – 98,71%, comparativ cu 98,58% în anul 2019; la import – 50,11%, comparativ cu 42,13% în anul 2019; tranzit – 100%.

În anul 2020, o atenție deosebită a fost acordată dezvoltării tehnologiilor informaționale în domeniul finanțelor publice cu scopul de a *extinde și îmbunătăți serviciile electronice prestate cetățenilor și antreprenorilor*. În acest sens în perioada menționată au fost obținute un șir de rezultate, inclusiv:

- Aprobarea Conceptului tehnic al SIA „Registrul mandatelor de executare”⁹⁸, scopul căruia este îmbunătățirea, automatizarea și eficientizarea activității de executare a creanțelor bănești bazate pe dispoziții de drept public. SIA „Registrul mandatelor de executare” a fost integrat în cadrul SIA „Creare și circulație a documentelor electronice între Serviciul Fiscal de Stat și instituțiile financiare” (SIA CCDE) și lansat la data de 31 decembrie 2020;
- Lansarea a SIA „e-Commerce-VAT”;
- Modificarea cadrului normativ ce reglementează activitatea serviciului de colectare a impozitelor și taxelor locale din cadrul primăriei, care stabilește, inclusiv, implementarea sistemului automatizat de stingere a obligațiilor fiscale prin intermediul SCITL- versiunea 2.0;
- Lansarea versiunii noi a SI „ASYCUDA World”, care va contribui la colectarea eficientă a veniturilor, la furnizarea de servicii eficiente pentru comunitatea comercială, la sporirea capacității de monitorizare și la furnizare a datelor statistici corecte privind comerțul internațional;

⁹³ Hotărârea Guvernului nr. 939/2020

⁹⁴ Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 55/2020

⁹⁵ Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 150/2020

⁹⁶ Hotărârea Guvernului nr. 484/2020

⁹⁷ Hotărârea Guvernului nr. 11/2020

⁹⁸ Hotărârea Guvernului nr. 187/2020

- Aprobarea Conceptului SIA „Registrul electronic al angajaților” pentru sectorul bugetar⁹⁹. Sistemul a fost lansat la data de 30 decembrie 2020, iar conform cadrului normativ, începând cu data de 1 ianuarie 2021 utilizarea sistemului este obligatorie pentru Ministerul Finanțelor și instituțiile subordonate sau în care are calitatea de fondator, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Casa Națională de Asigurări Sociale și Compania Națională de Asigurări în Medicină. Totodată, este stabilită obligația de utilizare a sistemului de către toate autoritățile sistemului bugetar începând cu 1 iulie 2021
- Dezvoltarea și lansarea SIA „e-Factura”¹⁰⁰ în cadrul achizițiilor publice, care simplifică procesul de achiziții și asigură transparența plăților. De asemenea, în cadrul SIA „e-Factura” în anul 2020 au fost dezvoltate noi funcționalități în corespundere cu necesitățile contribuabililor;
- Ajustarea unor acțiuni de implementare a Serviciului Guvernamental de Plăți Electronice MPay¹⁰¹; De menționat că impozitele și taxele pot fi achitate online prin intermediul serviciului guvernamental Mpay.
- Lansarea a Sistemului informațional automatizat „Cabinetul electronic al contribuabilului”¹⁰², care permite accesul automatizat avansat al contribuabililor la servicii fiscale electronice printr-un singur punct de acces.

Pandemia provocată de virusul SARS-CoV-2 a necesitat implicarea promptă a Guvernului prin măsuri de redresare a situației și de prevenire a efectelor negative asupra stabilității financiare a cetățenilor și susținerea mediului de afaceri. În vederea susținerii activității de întreprinzător și acordării suportului mediului de afaceri au fost adoptate/modificate un șir de acte normative¹⁰³ care prevăd măsuri, precum:

- Programul de subvenționare a dobânzilor¹⁰⁴;
- Programul de rambursare a TVA¹⁰⁵;
- Reducerea cotei TVA de la 20% la 15% pentru sectorul HORECA pentru anul 2020, iar începând cu 1.01.2021, reducerea cotei TVA de la 15% la 12%;
- Neaplicarea TVA reieșind din prețul de piață aferent livrărilor efectuate între membrii aceleiași cooperative sau aceluiasi grup de producători agricoli, precum și relațiilor dintre cooperativa sau grupul de producători agricoli și membrii săi;
- Acordarea dreptului la deducere a oricăror donații efectuate pe parcursul anului 2020 pentru combaterea COVID-19 la conturile bancare deschise de Ministerul Finanțelor în acest scop, sau instituțiilor medico-sanitare publice;
- Creșterea accesibilității agricultorilor de a beneficia de facilitate la achitarea contribuțiilor obligatorii de asigurări sociale, prin care statul subvenționează 6% din 18%;
- Deducerea cheltuielilor suportate de angajator pentru testarea salariaților în vederea depistării prezenței virusului SARS-cov-2;
- Amânarea termenelor privind obligațiunile fiscale și de raportare financiară și audit obligatoriu¹⁰⁶;
- Instituirea moratoriu asupra controlului de stat, inclusiv fiscal.

⁹⁹ Hotărîrea Guvernului nr. 681/2020

¹⁰⁰ Ordinul SFS nr. 317/2020

¹⁰¹ Hotărîrea Guvernului nr. 712/2020

¹⁰² Ordinul SFS nr. 125/2020

¹⁰³ Legea nr. 60/2020; Legea nr. 102/2020; Legea nr. 257/2020; Legea nr. 224/2020

¹⁰⁴ Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 66/2020

¹⁰⁵ Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 76/2020

¹⁰⁶ Dispoziția CSE nr. 3 din 23.03.2020

Totodată, prin Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale¹⁰⁷ a fost prelungit, pînă la data de 25 iulie 2020, termenul de prezentare a dărilor de seamă fiscale; s-a permis suspendarea patentelor valabile pe perioada stării de urgență; s-a dispus subvenționarea sumei contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii în sumă fixă pentru unele categorii de persoanele fizice.

Pentru a susține persoanele angajate și a preveni creșterea ratei șomajului au fost reglementate măsuri¹⁰⁸ precum:

- instituirea mecanismului de subvenționare a întreprinderilor și organizațiilor necomerciale rezidente ale Republicii Moldova, care au instituit șomaj tehnic și/sau staționare în perioada stării de urgență și stării de urgență în sănătate publică¹⁰⁹;
- adoptarea/extinderea măsurilor de susținere a personalului antrenat în acțiuni de prevenire, control și tratare a infecției COVID-19.

Au fost întreprinse acțiuni de verificare privind *modul de formare și aplicare a prețurilor la produsele social importante*¹¹⁰, menite să asigure menținerea prețurilor la nivel corespunzător al coșului minim de consum. În perioada 01.03.2020 – 31.12.2020, au fost efectuate 2 442 controale fiscale, în rezultat fiind calculat venit ilicit în sumă totală de 477 040 lei și aplicate sancțiuni.

Prin modificarea *Legii bugetului de stat pentru anul 2020*¹¹¹ au fost prevăzute *alocații pentru măsurile de combatere a pandemiei COVID-19* și de atenuare a consecințelor stării de urgență, inclusiv pentru: i) măsuri de susținerea sectorului sănătății – în sumă de circa 1,1 mild. lei; ii) măsuri de susținere a populației – în sumă de circa 0,9 mild. lei; iii) subvenționarea întreprinderilor și organizațiilor necomerciale care au instituit șomaj tehnic și/sau staționare în perioada stării de urgență și subvenționarea sumei contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii în sumă fixă, precum și subvenționarea dobânzilor – 100 mil. lei.

Concomitent, din fondurile de urgență ale Guvernului (fondul de rezervă și fondul de intervenție) au fost alocate mijloace în sumă totală de 193,2 mil. lei pentru procurarea echipamentelor de protecție, în scopul prevenirii și controlului infecției cu COVID-19 și acordarea indemnizațiilor unice angajaților, infectați cu COVID-19 în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu¹¹².

Totodată, a fost lansată o campanie de colectare a fondurilor sub formă de donații destinate combaterii COVID-19. La situația din 31.12.2020, în conturile bancare au fost încasate mijloace bănești în sumă totală de 25 476,3 mii lei.

Asigurarea cu surse adiționale de finanțare a măsurilor de luptă cu pandemia COVID-19 și consecințele acesteia a fost efectuată prin:

- Împrumut de stat extern în sumă de 172,5 mil. DST de la Fondul Monetar Internațional;
- Acordul de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare (IDA) în vederea realizării proiectului de răspuns de urgență la COVID-19, cu o valoare totală de 52,9 mil. Euro;
- Acordul-cadru de împrumut dintre Republica Moldova și Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei pentru realizarea proiectului „Răspuns de Urgență la COVID-19 și Suport pentru Întreprinderile Micro, Mici și Mijlocii”, în valoare estimativă de pînă la 70 mil. EURO;
- Acordul de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Comisia Europeană privind realizarea proiectului „Facilitatea de sprijin al răspunsului sistemului de sănătate la situația de

¹⁰⁷ Dispoziția CSE nr. 16 din 10.04.2020

¹⁰⁸ Legea nr. 69/2020

¹⁰⁹ Ordinul Ministerului Finanțelor nr.58/2020

¹¹⁰ Hotărîrea Guvernului nr. 774/2016

¹¹¹ Legea nr. 61/2020; Legea nr. 131/2020; Legea nr. 173/2020

¹¹² Hotărîrile Guvernului nr. 211/2020, nr. 245/2020, nr. 250/2020, nr.287/2020, nr. 422/2020, nr. 597/2020, nr. 620/2020, nr. 654/2020, nr. 655/2020, nr. 731/2020, nr. 895/2020

nr. 620/2020, nr.

urgență COVID-19 și realizarea reformelor conform Acordului de Asociere” în valoare de 9,0 mil. EURO (grant);

- Acordul de grant privind finanțarea adițională la Acordul de finanțare dintre Republica Moldova și IDA în vederea realizării proiectului de răspuns de urgență la COVID-19, cu o valoare de 2,96 mil. Euro;
- Acordul de grant, întocmit prin schimb de note, dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Japoniei privind furnizarea de echipament medical în cadrul Programului de dezvoltare economică și social - echivalentul a 1,0 mil. USD (grant).

Totodată, ținând cont că la data de 16 decembrie 2020, de către Comisia Europeană a fost adoptată Decizia de finanțare aferentă suportului bugetar „Contractul de Reziliență COVID-19 pentru Republica Moldova”, pe parcursul lunii decembrie 2020 au fost demarate consultări cu autoritățile/instituțiile naționale asupra textului Documentului în cauză. Programul de suport bugetar preprezintă o alocare suplimentară de 15 mil. EURO asistență nerambursabilă din cadrul Planului Anual de Acțiuni 2020, și prevede debursarea, în trimestrul II al anului 2021, a unei singure tranșe fixe în baza evaluării implementării până la finele trimestrului I al anului 2021 a condițiilor generale. Programul prevede acordarea suportului în combaterea consecințelor pandemiei COVID-19, și anume: 1) sistemului de sănătate - dotarea cu echipamente și materiale pentru a face față problemelor de sănătate cauzate de criza provocată de pandemia COVID-19; 2) microîntreprinderilor, întreprinderilor mici și mijlocii (ÎMMM), inclusiv cele din sectorul agricol, au primit sprijin pentru redresarea economică.

De asemenea, la 13 noiembrie 2020 a fost semnat Amendamentul nr.2 la Acordul de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare și Amendamentul nr.2 la Acordul de împrumut dintre Republica Moldova și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare în vederea realizării Proiectului de modernizare a administrării fiscale (TAMP), semnate la 13.11.2020- echivalentul a 15,0 mil. dolari SUA (credit). Scopul căruia constă în acordarea suportului afacerilor și susținerea ocupării în contextul pandemiei COVID-19 prin intermediul facilităților fiscale temporare și serviciilor îmbunătățite prestate contribuabililor în RM.

*Reglementarea achizițiilor publice în condițiile stării de urgență*¹¹³ și necesității de prevenire și control al infecției COVID-19, a permis reducere considerabilă a termenelor generale în cadrul procedurilor de achiziții publice; utilizarea procedurii de negociere fără publicarea prealabilă a anunțului de participare în cazurile de extremă urgență; majorarea pragurilor de aplicare a Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice.

Provocări și constrângeri:

- ↳ Menținerea sustenabilității bugera-fiscale, în condiții de imprevizibilitate și reieșind din situația actuală provocată de pandemia globală;
- ↳ Dificultăți în respectarea calendarului bugetar pe fundalul mai multor factori, inclusiv a situațiilor imprevizibile precum calamitățile naturale sau situația epidemiologică;
- ↳ Efectele pozitive ale implementării pe larg a sistemelor informaționale în administrarea publică și prestarea serviciilor către cetățeni sunt vizibile, totuși în unele cazuri, o provocare rămâne neconcordanța anumitor funcționalități cu prevederile cadrului normativ în vigoare în special în contextul ajustărilor periodice ale cadrului normativ.
- ↳ Volumul cheltuielilor capitale rămâne redus, iar rezultatele obținute sînt nesatisfăcătoare în unele domenii, ceea ce sugerează existența unor ineficiențe majore în cheltuirea banilor publici.

¹¹³ Hotărîrea Guvernului nr. 494/2020; Hotărîrea Guvernului nr. 493/2020

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Menținerea și consolidare sustenabilității bugetar-fiscale a țării prin implementarea măsurilor necesare conform cocumentelor de politici în domeniu;
- ↑ Asigurarea unui proces eficient și durabil de coordonare a asistenței externe acordate Republicii Moldova, conform priorităților de dezvoltare ale țării și în corelare cu calendarul bugetar;
- ↑ Stimularea spiritului antreprenorial al cetățenilor care doresc să inițieze afaceri prin dezvoltarea unui sistem fiscal simplificat, care nu implică evidență contabilă și raportare fiscală;
- ↑ Dezvoltarea Sistemului informațional automatizat „Contabilitatea unică bugetară” pentru autoritățile și instituțiile bugetare;
- ↑ Instituirea serviciilor electronice menite să sporescă accesibilitatea la serviciile publice și să asigure transparența, implicarea și atractivitatea persoanelor fizice și juridice.
- ↑ Modernizarea procesului de achiziții publice electronice și soluționarea povocărilor curente aferent.
- ↑ Efectuarea sondajelor în rândul contribuabililor prin sistemul electronic de sondaj al contribuabililor;
- ↑ Elaborarea și aprobarea Strategiei de deservire a contribuabililor pentru anii 2021 – 2026.

VIII. OCROTIREA SĂNĂTĂȚII, PROTECȚIE SOCIALĂ ȘI RAPORTURI DE MUNCĂ, FAMILIE

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- ✚ Majorarea cu 40 % a salariului de funcție personalului medical, acordarea suplimentului la salariul de funcție în mărime de 100% pentru lucrătorii din cadrul sectorului cu risc sporit și 50 % pentru lucrătorii cu risc mediu de infectare cu COVID-19;
- ✚ Diminuarea tarifulor cu cca 15% , respectiv 50%, pentru unele servicii medico-sanitare;
- ✚ Contractarea din contul FAOAM a 20 de implanturi cohlear la copii (în premieră);
- ✚ Dotarea CNAMUP cu 41 ambulanțe;
- ✚ Acoperirea cheltuielilor de transport public suburban și interurban pentru 6 mii de pacienți;
- ✚ Extinderea listei medicamentelor compensate din FAOAM cu 5 denumiri noi comune internaționale și extinderea numărul maladiilor pentru care se prescriu medicamente compensate;
- ✚ Consolidarea capacității laboratoarelor publice în diagnosticul bolilor infecțioase, inclusiv, COVID-19, de la 400 pînă la 4000 teste;
- ✚ Aprobarea salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2021, în cuantum de 8716 lei;
- ✚ Aprobarea, începînd cu 1 ianuarie 2021, a cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real, în mărime de 2935 lei;
- ✚ Majorarea pensiei medii pentru limita de vîrstă cu 12,2% sau cu 224,56 lei, ca urmare a dublei indexări;
- ✚ Majorarea cu 2005,12 lei a pensiei medii pentru limită de vîrstă pentru 3142 beneficiari și, respectiv, cu 2882,43 lei pentru 15682 beneficiari, ca urmare a două etape de reexaminare a pensiilor;
- ✚ Majorarea cu 50% a cuantumului mediu a pensiei de urmaș în cazul copiilor;
- ✚ Acordarea suportului financiar unic suplimentar: cîte 700 lei pentru 591,5 mii persoane, cîte 900 lei pentru 653 mii persoane;
- ✚ Instituirea indemnizației lunare în cazul decesului unuia dintre soți, 775 beneficiari; mărimea medie – 1748,31 lei;
- ✚ Majorarea alocațiilor lunare de stat pentru veterani de la 100 la 300 lei, 26 666 beneficiari;
- ✚ Majorarea alocației lunare de stat soților/soțiilor participanților la cel de-al II-lea război mondial ș.a. de la 250 lei la 500 lei (cca 960 beneficiari);
- ✚ Majorarea cuantumului indemnizației unice la nașterea copilului de la 7911 lei la 8299 lei;
- ✚ Majorarea alocațiilor sociale de stat pentru persoane cu dizabilități și persoane vîrstnice cu 40% și, respectiv 30%, raportat la pensia pentru limita de vîrstă;
- ✚ Majorarea cu 150 lei a ajutorului pentru perioada rece a anului (cca 170 000 familii).

Politici de ocrotire a sănătății. Provocările majore la care a fost supusă întreaga umanitate pe parcursul anului 2020 a reconfirmat importanța primordială a domeniului sănătății, atât la nivel de persoană, cât și pentru societăți în ansamblu. Republica Moldova nu reprezintă o excepție. Consolidarea capacităților sistemului de sănătate astfel încât, acesta să ofere servicii prompte, universal accesibile și calitative, poate fi realizată doar prin intervenții inter- și intrasectoriale, inclusiv, prin implicarea sectoarelor social-economice ale căror politici au impact direct și/sau indirect asupra sănătății publice.

Realizarea obiectivelor setate pentru anul 2020 în Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2020-2023 în domeniul sănătății publice a fost catalizată de situația epidemiologică și starea de urgență cauzată de virusul COVID-19, sistemul de ocrotire a sănătății fiind transferat pe linia întâia de priorități. Astfel, politicile implementate, pe lângă faptul că au purtat un caracter prompt, dictat de situația de excepție, au vizat măsuri sustenabile orientate spre dezvoltarea, redresarea domeniului și eliminarea problemelor sistemice, dezvoltate și mai mult de criză. Astfel, principalele activități realizate în perioada de referință se referă la:

Majorarea accesului populației la servicii medico-sanitare și medicamente. Au fost diminuate tarifele¹¹⁴ pentru *ședința de hemodializă (de la 2393,00 lei la 1995,00 lei)* și *hemodiafiltrare (de la 2645,00 lei la 2195,00 lei)* prestate în condiții de ambulatoriu, ca rezultat al reexaminării tarifelor în baza cheltuielilor real suportate de prestatorii de servicii de hemodializă în anul 2019. Impactul diminuării tarifelor s-a materializat în posibilitatea contractării suplimentare a circa 8000 ședințe de hemodializă și circa 1 050 ședințe de hemodiafiltrare. Datorită implementării metodei automate de efectuare a investigației de laborator prin utilizarea utilajului performant, tariful pentru investigația citopatologică (Pap-test convențional) a fost redus *de la 125,00 lei la 62,00 lei*.

Lista medicamentelor compensate a fost completată cu cinci denumiri noi comune internaționale compensate în proporție de 100, 70 sau 50 la sută, pentru șaisprezece denumiri comune internaționale din listă fiind prevăzute doze și forme farmaceutice noi. Totodată a fost extins numărul de maladii pentru care se prescriu medicamente compensate.

În legătură cu creșterea numărului de cazuri la nivel național și mondial din 11 decembrie 2020, au fost aprobate modificări în Protocolul Național privind infecția COVID-19 și în ordinele comune ale MSMPS și CNAM (15 decembrie 2020), prin care s-au extins categoriile de pacienți tratați la domiciliu, formele de boală (cu includerea formelor moderate și a pneumoniilor ușoare) și asigurarea pachetului de medicamente compensate pentru tratamentul în condiții de domiciliu. În lista medicamentelor compensate pentru tratamentul infecției COVID-19 au fost incluse 21 de denumiri comune internaționale, care include următoarele grupe de preparate: dezagregante, anticoagulante și vazoprotectoare, antibacteriale, bronholitice, gastroprotectoare, iar pentru copii suplimentar – antipiretice, mucolitice și expectorante.

Toate persoanele indiferent de statutul asigurat/neasigurat pot beneficia de medicamente compensate pentru infecția COVID-19. Pentru copii compensarea este de 100%, pentru maturi 70%, totodată este asigurată compensarea integrală de 100% pentru cel puțin o denumire comercială din fiecare Denumire Comună Internațională.

Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală a fost extins cu servicii noi cu acoperire din sursele FAOM fiind prevăzută:

- acoperirea cheltuielilor de transport public suburban și interurban (tur-retur) pentru pacienții care efectuează tratament prin radioterapie/chimioterapie în condiții de ambulatoriu (în staționarul de zi), de care au beneficiat circa 6000 pacienți, fiind estimată în acest scop suma de circa 1 mil. lei;

¹¹⁴ Hotărîrea Guvernului nr.421/2020 pentru modificarea Anexei nr. 3 la Hotărîrea Guvernului nr.1020/2011 cu privire la tarifele pentru serviciile medico-sanitare-https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121930&lang=ro

- circa 600 investigații noi (laborator, teste imunohistochimice, investigații molecular-genetice, radiodiagnostic, ultrasonografie etc.) dintre care 166 poziții pentru servicii de înaltă performanță, bazate pe tehnologiile noi, moderne, necesare pentru stabilirea și precizarea diagnosticului;
- tratamentul compensat al bronșitelor acute muco-purulente la maturi în condiții de ambulatoriu (inclusiv în lista cazurilor tratate la domiciliu cu eliberarea rețetelor compensate pentru medicamente);
- excluderea limitărilor existente la prescrierea insulinelor umane în forma farmaceutică de „cartușe”, astfel fiind soluționată problema stringentă solicitată de către pacienți și comunitatea endocrinologilor de mai mulți ani, prevederile respective permițând soluționarea următoarelor probleme (utilizarea maximală a insulinei din flacon, precizia înaltă a dozării medicamentului, posibilitatea administrării corecte a dozei de insulină de către persoanele slab văzătoare, excluderea procurării seringilor pentru administrarea insulinei);
- majorarea accesului copiilor la metodele performante de protezare auditivă, în anul 2020, în premieră fiind realizată finanțarea din contul FAOAM a programului special care a permis contractarea a 20 implanturi cohleare la copii.

În septembrie 2020, a fost lansat serviciu nou - screening la hepatitele virale B și C, cu Teste Rapide de Diagnostic, pentru persoanele expuse unui risc sporit de infectare. Astfel, medicii de familie efectuează screening-ul, iar persoanele cu rezultat pozitiv sunt referite pentru investigații în scopul confirmării sau infirmării diagnosticului, inițierii, monitorizării și evaluării tratamentului antiviral. Toate serviciile de diagnostic și tratament pentru hepatite virale sunt gratuite.

În scopul sporirii suportului de îngrijire a copilului în condiții de tratament spitalicesc, s-a majorat vârsta copilului până la 18 ani, care permite aflarea îngrijitorului în spital. Astfel, mamei sau persoanei care îngrijește un copil cu vârsta de până la 18 ani i se va permite aflarea în spital.

A fost acordat statutul de persoană asigurată în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală taților care exercită în mod efectiv creșterea și educarea a patru și mai mulți copii¹¹⁵.

Fortificarea capacității sectorului de sănătate la nivel național. Urmare a evaluării dotărilor IMSP cu dispozitive medicale, a fost întocmită lista necesităților prioritare cu estimarea costurilor acestora. Astfel, pe parcursul anului 2020, din surse bugetare, precum și cu suportul partenerilor de dezvoltare sistemul de sănătate a fost dotat cu: 55 ventilatoare pulmonare; 917 concentratoare de oxigen; 31 aparate radiologice; 394 de paturi pentru terapie intensivă; 1414 pompe de perfuzie cu seringă; 45 de Electrocardiografe; 518 de monitoare pentru pacient; 447 de pulsoximetre; 16 laringoscoape video; 4 analizatoare hematologice; 200 000 de teste pentru detecția SARS-COV-2, inclusiv seturi de prelevare cu mediu de transport viral; 7 extractoare automate inclusiv consumabile de laborator; peste 400 000 costume de protecție și peste 300 000 halate de protecție; 4 automobile pentru transportarea testelor de la laboratoarele ANSP; 200 000 de tuburi ependorf. În rezultatul eforturilor comune s-a reușit majorarea gradului de dotare a IMSP până la 3,0 dispozitive medicale la un pat. Până la finele anului au fost realizate peste 150 de distribuiri centralizate către toate instituțiile medicale din țară pentru asigurarea prioritară a necesităților de echipamente de protecție în contextul COVID -19.

Pe parcursul anului 2020, a fost dezvoltat proiectul Programului național de dezvoltare al asistenței medicale de urgență pentru anii 2021-2025. Programul propune integrarea la nivel național a tuturor instituțiilor și structurilor ce au tangență în reacționarea promptă și acordarea asistenței medicale urgente, începând cu înregistrarea apelului de urgență medicală la Serviciului național unic 112 și finalizând cu acordarea asistenței medicale la locul solicitării sau transportarea asistată în instituții de nivel terțiar cu antrenarea la necesitate a serviciului aerian de urgență sau SMURD. Costul estimativ al Programului constituie circa 1 129 mil. lei.

¹¹⁵ Legea nr.36/2020

Dezvoltarea capacității sistemului de diagnostic de laborator. În scopul sporirii capacității diagnosticului de laborator al bolilor infecțioase și inclusiv la COVID-19 a fost consolidată capacitatea de testare a laboratoarelor publice de la 400 până la 4000 teste.

Pentru coordonarea măsurilor de contracarare a răspîndirii, precum și răspuns la infecția cu COVID-19, în premieră, a fost creat și menținută funcționalitatea **Centrului operativ de coordonare în urgențe de sănătate publică**, care asigură legătura dintre partenerii din sistemul de sănătate, dar și specialiștii din alte domenii implicați direct sau indirect în măsurile de răspuns la urgențe de sănătate publică ale țării.

Deblocarea procedurilor de achiziții publice, survenite la sfîrșitul anului 2019. În rezultatul intervenției prompte din partea autorităților publice centrale de specialitate, prin crearea grupului de lucru intersectorial responsabil de soluționarea problemelor ce țin de achizițiile publice în sănătate, cu implicarea mai multor experți în domeniu, au fost soluționate problemele ce vizau: asigurarea cu *consumabile și reagenți*, necesare pentru realizarea Programului Național privind securitatea transfuzională; asigurarea populației cu *pungi colectoare pentru stome*, oferite cu titlu gratuit din partea statului; asigurarea populației cu *endoproteze*, fiind asigurat astfel accesul cetățenilor la intervenții chirurgicale de endoprotezare¹¹⁶.

Totodată, a fost *deblocat proiectul de achiziționare a ambulanțelor* pentru necesitățile Centrului Național de Asistență Medicală Urgentă Prespitalicească (CNAMUP). În cadrul CNAMUP activează un număr de 295 ambulanțe cu anii de producție 1996–2013, majoritatea autosanitarelor (peste 80%) avînd uzura de 100%, necesitatea CNAMUP fiind estimată la 450 ambulanțe tip “B” și tip “C”. Guvernul a renegociat termenele de fabricație și de livrare ale ambulanțelor, astfel că CNAMUP va beneficia de 90 de ambulanțe de tipul B 4x2, 43 ambulanțe B 4x4, 30 ambulanțe C 4x2 și 5 ambulanțe C 4x4, prima tranșă de 41 ambulanțe fiind deja livrată la 23 decembrie 2020.

Stimularea și motivarea angajaților din sistemul de sănătate prin majorarea cu 100% a salariului lucrătorilor din cadrul sectorului cu risc sporit și 50% pentru lucrătorii cu risc mediu de infectare cu COVID-19, în acest scop din Fondul de asigurări obligatorii de asistență medicală (FAOAM) fiind alocate în perioada martie – decembrie – 327,4 mil. lei.

Spor lunar de compensare pentru munca prestată în condiții de risc sporit pentru sănătate în mărime de până la un salariu de bază a fost introdus pentru personalul Agenției Naționale de Sănătate Publică, personalului instituțiilor medicale, inclusiv personalului detașat, din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării, Administrației Naționale a Penitenciarelor, antrenat nemijlocit în acțiuni de prevenire, control și tratare a infecției COVID-19.

Începînd cu 1 aprilie 2020, s-au majorat cu 10% salariile de funcție ale angajaților din Instituțiile Medico-Sanitare Publice (IMSP) încadrate în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală (AOAM), de majorare beneficiind circa 45 037 salariați, costul majorărilor constituind 299 mil. lei.

Începînd cu 1 septembrie 2020 s-au majorat cu 30% salariile de funcție ale personalului medical (medici, asistente medicale, infirmiere) din IMSP încadrate în sistemul AOAM, precum și a salariilor de funcție ale șoferilor ambulanțelor din serviciul de asistență medicală urgentă prespitalicească și din serviciul AVIASAN, costul majorărilor fiind de 362,6 mil. lei pentru circa 38 793 angajați. La fel, pentru personalul medical din instituțiile medicale și de asistență socială finanțate din bugetul de stat și bugetele locale (circa 4,5 mii unități de personal), începînd cu 1 septembrie 2020 a fost introdus spor specific de activitate în mărime de 30%.

7306 de angajați ai sistemului medical infectați cu COVID-19 în timpul exercitării atribuțiilor profesionale li s-a oferit indemnizația unică de 16 mii lei, în acest scop fiind alocate 116,9 mil. lei.

Totodată, a fost menținut și simplificat mecanismul de acordare a suplimentului la salariu în mărime de 15% pentru indicatorii de performanță în asistență medicală primară, iar în vederea motivării

¹¹⁶ Informația despre achiziții și donații poate fi accesată la adresa: <https://www.tender.health/> - o platformă elaborată de MSMPS în colaborare cu coaliția societăților civile condusă de A. O. Inițiativa Pozitivă

tinerilor specialiști, din 01.01.2020 este aplicată majorarea indemnizației unice de la 45 mii la 120 de mii de lei pentru medici și farmaciști și de la 36 mii la 96 de mii de lei pentru personalul medical și farmaceutic cu studii profesionale, care se achită în trei rate egale.

Modificarea modelului de înmatriculare la rezidențiat. Începând cu anul 2020, înmatricularea la rezidențiat se efectuează *pe loc și pe post*. Medicii/farmaciștii rezidenți care optează pentru post aleg specialitatea și instituția medicală solicitată din lista de poziții vacante publicată în prealabil de MSMPS. Prin acest fapt, statul garantează absolventului loc permanent de activitate după absolvirea instituției de învățământ.

Pe parcursul anului 2020 au fost dezvoltate relațiile de parteneriat și cooperare cu partenerii de dezvoltare, astfel fiind semnate 3 acorduri de asistență externă, și anume:

- Memorandumul de Înțelegere între Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova (MSMPS) și Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare cu privire la faza II a implementării proiectului „Reducerea poverii bolilor netransmisibile” - 6,25 mil.CHF;
- Memorandumul de Înțelegere între Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Centrul Național de Transfuzie a Sîngelui din RM și Crucea Roșie din Elveția privind proiectul „Siguranța sanguină în RM 2020-2022” – etapa a 3-a de consolidare - aproximativ 459,0 mii CHF (grant);
- Memorandumul de Înțelegere între Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale și Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare cu privire la proiectul „Progresul cu privire la acoperirea universală cu servicii de sănătate în Moldova” faza 1- aproximativ 4,6 mil.CHF (grant).

Provocări și constrîngerii:

- ↳ Insuficiența stringentă a cadrelor medico-sanitare;
- ↳ Plățile neformale: circa 70% din „plățile de buzunar” pentru sănătate sunt achitate de cetățeni pentru medicamente;
- ↳ Insuficiența ambulanțelor moderne, dotate conform standardelor internaționale;
- ↳ Lipsa aparatului și dispozitivelor medicale moderne de primă necesitate, inclusiv pentru reanimarea și îngrijirea nou-născuților prematuri;
- ↳ Listele mari de așteptare a pacienților pentru endoprotezare de șold și genunchi, precum și a tratamentului chirurgical al cataractei (procesul anevoios al licitațiilor publice pentru achiziționarea endoprotezelor și cristalinelor);
- ↳ Imperfecțiunea mecanismului de organizare și desfășurare a achizițiilor publice și monitorizare a executării contractelor pe segmentul contractării bunurilor și serviciilor în domeniul sănătății.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Aprobarea și lansarea implementării Strategiei Naționale de Sănătate 2021-2030; Programului Național de imunizări pentru anii 2021-2025, Programului Național de Răspuns la Tuberculoză 2021-2025 și Programului Național de Prevenire și Control HIV/SIDA și ITS;
- ↑ Elaborarea și aprobarea Programului național de control al bolilor rare;
- ↑ Promovarea proiectelor Legii Medicamentului și Legii privind activitatea Farmaceutică;
- ↑ Majorarea cu 30% a salariilor de funcție a personalului medical din cadrul IMSP încadrate în sistemul AOAM, de majorare vor beneficia circa 45 mii salariați, iar costul acestor majorări constituie 1 119,3 mil. lei;

- ↑ Majorarea cu 30% a sporului cu caracter specific pentru personalul din instituțiile medicale și de asistență socială finanțate din bugetul de stat și bugetele locale, fiind prevăzute în acest scop circa 90 mil. lei;
- ↑ Fortificarea capacității sistemului de sănătate în răspunsul la pandemia COVID-19 prin dotarea spitalelor din țară cu dispozitive și aparataj medical în sumă de 40 mil. Euro în cadrul proiectului CEB și procurarea dispozitivelor medicale, teste, echipamente de protecție, etc., în sumă de 15 mil. Euro, în cadrul proiectului Băncii Mondiale „Răspuns de Urgență la COVID”;
- ↑ Fortificarea capacităților Centrului pentru Achiziții Publice Centralizate în Sănătate;
- ↑ Livrarea instituțiilor medico-sanitare a 163 autospeciale Sanitare de tip B și C și dispozitivelor medicale: 84 de ventilatoare pulmonare; 25 de unități mobile motorizate de radiografie; 100 de monitoare pentru pacienți; 200 paturi pentru terapie intensivă; 4 seturi de troleuri laparoscopice, precum și 300 concentratoare de oxigen, inclusiv alte dispozitive medicale și echipamente de protecție;
- ↑ Implementarea Planului de livrare și vaccinare COVID-19 în Republica Moldova, elaborat în baza Ghidului OMS și UNICEF „Ghid privind elaborarea planului național de desfășurare și vaccinare pentru vaccinurile COVID-19”;
- ↑ Îmbunătățirea mecanismului de formare a prețului la medicamente și transparentizarea acestui mecanism; perfecționarea metodologiei de calculare a prețului pentru medicamentele compensate;
- ↑ Includerea dispozitivelor medicale în lista produselor compensate din FAOAM;
- ↑ Elaborarea mecanismului de distrugere a medicamentelor expirate, inclusiv cu colectarea lor de la populație și farmacii;
- ↑ Dezvoltarea serviciului de intervenție timpurie la copii la nivel național;
- ↑ Crearea Centrului de sănătate prietenos tinerilor și a Centrului național de sănătate mintală etc.
- ↑ Relansarea proiectului de parteneriat public–privat pentru prestarea serviciilor de radioterapie, care va permite acordarea serviciilor respective în țară și va facilita crearea și lansarea activității Serviciului național de radioterapie în Republica Moldova;
- ↑ Reconstrucția Unității de Primire Urgentă (UPU) a SC Bălți în cadrul Proiectului transfrontalier SMURD;
- ↑ Dezvoltarea în continuare a Sistemelor Informaționale Medicale Integrate (SIMI) (e-rețeta, certificat de naștere și deces, certificat de concediu medical, registrul renal, registrul diabetului zaharat, registrul de screening cervical, registrul de imunizări, formulare pentru dizabilitate (F-088/e) și examinare medicală pentru permisul de conducere (F-086/e);
- ↑ Dezvoltarea managementului eficient al instituțiilor medico-sanitare publice și întreprinderea măsurilor, destinate utilizării eficiente și eficace a mijloacelor financiare publice.

Raporturi de muncă și demografie. Dezvoltarea unui cadru normativ adecvat cerințelor economiei de piață și asigurarea unui echilibru reciproc acceptabil între drepturile și interesele angajatorilor și salariaților au constituit preocuparea instituțiilor guvernamentale care gestionează domeniul muncii, politicilor salariale și raporturilor de muncă.

În condițiile de criză, restricțiile impuse de pandemia COVID-19 au generat necesitatea dezvoltării unor reglementări noi ce vizează munca la distanță, drepturile și obligațiile salariaților,

precum și a angajatorilor care și-au găsit reflectarea în modificările și completările operate în Codul Muncii¹¹⁷. Totodată, au fost aprobate modificări la un șir de acte normative¹¹⁸, care ținesc de facilitarea ocupării forței de muncă, inclusiv:

- îmbunătățesc accesul la măsurile de ocupare a forței de muncă pentru șomeri, în special acces la cursuri de formare profesională, instruirea la locul de muncă, suport pentru inițierea unei activități de antreprenoriat pentru șomeri;
- sporesc șansa persoanelor cu dizabilități de a se integra pe piața muncii prin intermediul serviciilor de angajare asistată;
- îmbunătățesc reglementarea activității agențiilor private de ocupare prin instituirea unui sistem de monitorizare și control al acestora.

În conformitate cu prognoza indicatorilor macroeconomici pentru anii 2021-2023, evoluția indicelui prețurilor de consum și a ratei de creștere a productivității muncii la nivel național au fost aprobarea decizii de **majorare a cuantumului minim garantat al salariului mediu lunar pe economie** de la 7953 lei în anul 2020 până la 8716 lei pentru anul 2021¹¹⁹. Totodată, a fost **majorat cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real** de la 2775 lei la 2935 lei pe lună¹²⁰. Venitul lunar minim garantat a crescut de la 1107 lei la 1300 lei pe perioada stării de urgență.

De asemenea, anual se examinează cuantumul salariului minim garantat în sectorul bugetar, ținând cont de valoarea minimului de existență raportat pentru anul respectiv, astfel având tendința de majorare a acestuia, în anul 2020 fiind în mărime de 2000 lei, iar pentru anul 2021 prin Legea nr.257/2020 cu privire la modificarea unor acte normative, cuantumul a fost majorat în sumă de 2200 lei.

În același timp, a fost majorat fondul de șomaj, indemnizația de șomaj fiind egalată cu valoarea salariului minim garantat în sectorul real al economiei. Lista persoanelor potențialii beneficiari ai indemnizației de șomaj a fost extinsă, inclusiv și pentru persoanele revenite de peste hotare.

În conformitate cu angajamentele ce derivă din Acordul de Asociere RM-UE, au continuat eforturile de aliniere a cadrului normativ național la rigorile acquis-ului Uniunii Europene, fiind realizată **transpunerea în legislația națională a două directive UE** în domeniul securității și sănătății în muncă prevăzute la Anexa nr. III din Acordul de Asociere RM-UE,¹²¹ privind:

- *Cerințele minime de îmbunătățire a protecției securității și sănătății lucrătorilor din industria extractivă de foraj*¹²²;
- *Cerințele minime de securitate și sănătate pentru utilizarea de către lucrători a echipamentelor individuale de protecție la locul de muncă*¹²³.

În perioada vizată au fost restabilite **funcțiile Inspectoratului de Stat al Muncii** aferente controlului în domeniul securității și sănătății în muncă și în domeniul raporturilor de muncă, astfel fiind asigurată integritatea funcțională a acestuia și conformitatea cu convențiile Organizației Internaționale a Muncii¹²⁴;

Transparentizarea procesului de elaborare a **standardelor ocupaționale (SO)**, realizată urmare a revizuirii cadrului metodologic aferent¹²⁵ a permis accelerarea procesului de elaborare a acestora. Astfel, la moment au fost elaborate circa 60 SO, inclusiv 17 SO - în anul 2020. Totodată, a fost

¹¹⁷ Legea nr. 114/2020; Legea nr. 115/2020; Hotărârea Guvernului nr. 407/2020

¹¹⁸ Legea nr.137/2020; Hotărârea nr.906/2020

¹¹⁹ Hotărârea Guvernului nr.923/2020

¹²⁰ Hotărârea Guvernului nr.922/2020

¹²¹ Hotărârea Guvernului nr. 184/2020

¹²² Directiva 92/91/CEE a Consiliului din 3 noiembrie 1992

¹²³ Directiva 89/656/CEE a Consiliului din 30 noiembrie 1989

¹²⁴ Legea nr. 191/2020

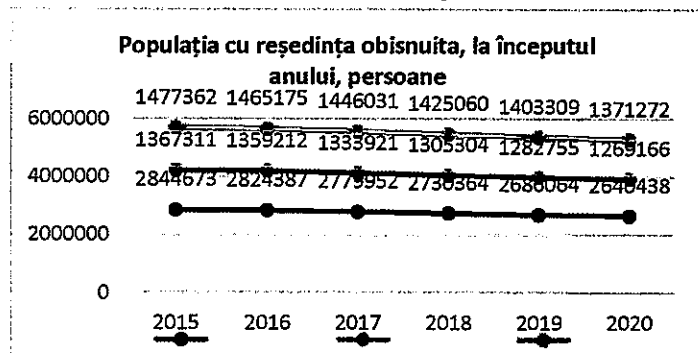
¹²⁵ Hotărârea Guvernului nr. 678/2020

elaborat un **nou Clasificator al Ocupațiilor din Republica Moldova**, acesta incluzând mai multe ocupații noi, solicitate pe piața muncii.

În vederea creării oportunităților economice îmbunătățite într-un mod durabil, aducând beneficii în special persoanelor din grupurile excluse (tineri, migranți, minorități) și celor care locuiesc în afara capitalei a demarat implementarea primei faze a Proiectului „Republica Moldova: Crearea oportunităților de muncă prin sisteme îmbunătățite de piață”, finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, volumul asistenței în formă de grant constituind 4,6 mil. CHF (grant).

Pe parcursul perioadei de referință, s-a pus accent pe dezvoltarea și menținerea **dialogului constructiv cu partenerii sociali**. Astfel, a fost relansată și asigurată activitatea Comisiei Naționale pentru Consultări și Negocieri Colective, care s-a întrunit pe parcursul anului în 4 ședințe pentru a discuta problemele de importanță majoră pentru sectorul social-economic, inclusiv, discutarea și consultarea politicii bugetar-fiscale și pachetului de legi bugetare pentru anul 2021.

Întru asigurarea elaborării unor politici bazate pe evidență în domeniul demografic, cu suportul Fondului Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA), a fost realizat Studiul „Generații și gen”, cel mai complex studiu demografic realizat vreodată în Republica Moldova.

Provocări și constrângeri:

➤ Evoluția indicatorilor demografici și ai pieței forței de muncă, înregistrată în anul 2020 indică asupra faptului că Republica Moldova se confruntă cu un declin critic la capitolul respectiv. Deși pe parcursul anului 2020, se atestă o tendință pozitivă a valorilor principalilor indicatori ai pieței forței de muncă, în raport cu anul 2019 dinamica acestora

este una negativă. Doar evoluția ratei șomajului este una pozitivă, tendința fiind explicată de diminuarea numărului populației active din punct de vedere economic.

- Emigrația, în special a tinerilor și a persoanelor de vîrstă reproductivă, incluzînd profesioniști calificați, fertilitatea scăzută, speranța de viață scăzută și îmbătrînirea populației sunt principalii factori, care, în mod cumulat, duc la scăderea demografică cu mai mult de 1,7% pe an și, respectiv, a forței de muncă, ceea ce poate dăuna potențialului de dezvoltare economică a țării și deteriora „rezistența” sistemului de sănătate și protecție socială. Conform prognozelor Fondului Național pentru Populație, pînă în 2035, populația țării ar putea scădea la două milioane de oameni, fiecare a treia persoană avînd peste 60 de ani.
- Piața muncii se confruntă cu provocări multiple, atît din perspectiva cererii cît și a ofertei de muncă, precum calitatea ocupării, nivelul scăzut al productivității muncii și al salariilor și migrația internațională a forței de muncă. Migrația forței de muncă a condus la pierderea calificării profesionale/descalificarea și la deficite de forță de muncă într-o serie de sectoare.
- Ocuparea informală rămîne în continuare o provocare majoră pentru piața muncii din țară. Astfel, munca nedeclarată în rîndul salariaților a constituit 8,6%, în trimestrul III, 2020, fiind practic la nivelul anului precedent (8,7% în trimestrul III 2019). Practica de angajare fără perfectarea contractelor individuale de muncă (în baza unor înțelegeri verbale) este mai frecventă printre salariații bărbați (11,2%), decît salariații femei (6,1%). Cele mai mari ponderi ale salariaților care lucrează doar în baza unor înțelegeri verbale, sunt estimate în agricultură (63,7%), construcții (15,1%), comerț (7,9%) și industrie (5,9%)¹²⁶.

Priorități pentru următoarea perioadă:

¹²⁶ BNS, Banca de date statistice

- ↑ Dezvoltarea politicilor prompte și sustenabile orientate spre ameliorarea condițiilor de muncă și reducerea ocupării informale;
- ↑ Dezvoltarea schemelor de migrație circulară legală și sporirea gradului de informare a lucrătorilor migranți, coroborarea politicilor orientate spre stoparea emigrației, precum și determinarea populației plecate peste hotarele țării să revină în țară;
- ↑ Dezvoltarea cadrului normativ și instituțional adecvat procesului de racordare a formării profesionale la necesitățile pieței muncii, inclusiv asigurarea unei platforme naționale largi de recalificare și perfecționare a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă;
- ↑ Crearea oportunităților de angajare și a locurilor de muncă accesibile pentru persoane de orice vîrstă;
- ↑ Adoptarea unor politici flexibile și corelate între politica de ocupare a forței de muncă și politica de pensionare pentru a crea premise care încurajează oamenii să rămînă activi mai mult timp pe piața muncii.

Protecția socială proactivă

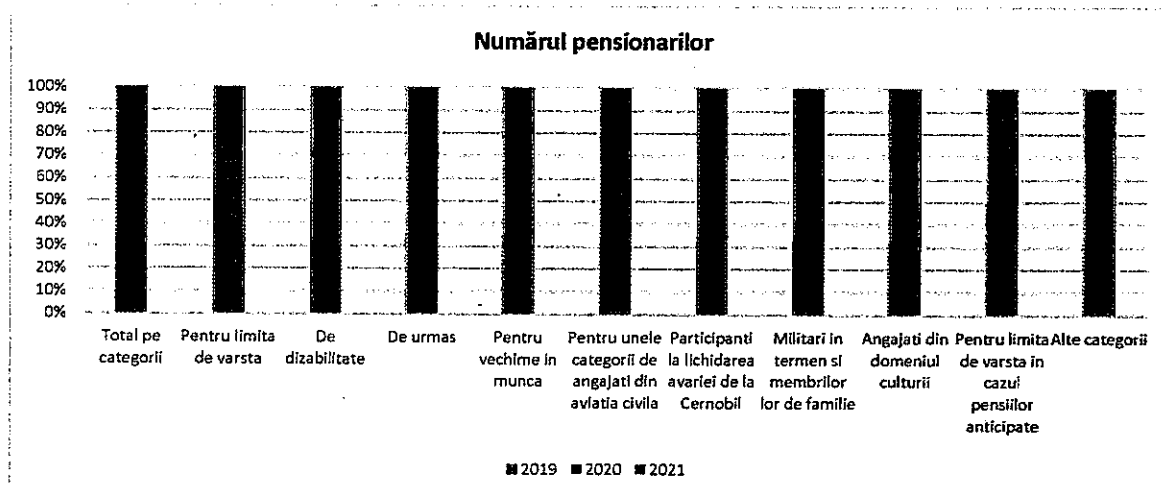
Asigurare socială. Dubla indexare a pensiilor. Începînd cu 1 aprilie 2020, pensiile și unele prestații sociale, au fost indexate cu 4,83%, coeficientul de indexare constituind media creșterii anuale a indicilor prețurilor de consum pentru ultimii 3 ani. Indexarea a fost realizată pentru 682 194 beneficiari de pensii. Cheltuielile pentru indexarea pensiilor la data de 1 aprilie 2020 constituie 573 305,1 mii lei. Totodată, la data de 1 octombrie 2020, a fost realizată a doua indexare care a cuprins circa 673,8 mii beneficiari de pensii. Pensiile au fost indexate cu 1,07%, coeficientul de indexare constituind rata inflației înregistrată în primul semestru al anului în curs. Cheltuielile pentru indexarea pensiilor, la data de 1 octombrie 2020, au constituit 43 791,2 mii lei.

La data de 1 octombrie 2020 mărimea medie a pensiei pentru limită de vîrstă constituia 2067,55 lei. Pentru comparație, în anul 2019, pensia minimă pentru limită de vîrstă constituia 1079,33 lei și mărimea medie a pensiei pentru limită de vîrstă era de 1842,99 lei. Astfel, după realizarea tuturor măsurilor planificate, pensia medie pentru limită de vîrstă a crescut cu 12,2%.

Revizuirea perioadelor de reexaminare a pensiilor pentru limită de vîrstă eşalonat, în raport cu stagiul de cotizare cumulat, după realizarea dreptului la pensie pentru limită de vîrstă. În anul 2020 au fost realizate două etape de reexaminare a pensiilor:

- La data de 01.01.2020 au obținut dreptul la reexaminarea pensiilor beneficiari care și-au stabilit dreptul pînă la 01.01.1999 și au realizat un stagiul de cotizare după data stabilirii pensiei mai mic de 15 ani. Astfel, 3142 beneficiari au obținut o majorare medie a pensiei cu 2005,12 lei, cuantumului mediu al pensiei pentru limită de vîrstă pentru această categorie constituind 4043,96 lei.
- Începînd cu data de 01.07.2020, dreptul la reexaminarea pensiei l-au obținut persoanele care și-au stabilit pensia după 01.01.1999 și au obținut un stagiul de cotizare după data stabilirii pensiei mai mare de 10 ani. Pentru reexaminarea pensiei au fost depuse 20059 cereri. Mărimea medie a pensiei reexaminate constituie 5589,6 lei sau cu 2902,23 lei mai mare decît mărimea medie a pensiei pînă la reexaminare, astfel fiind obținută, practic, o dublare a acesteia.

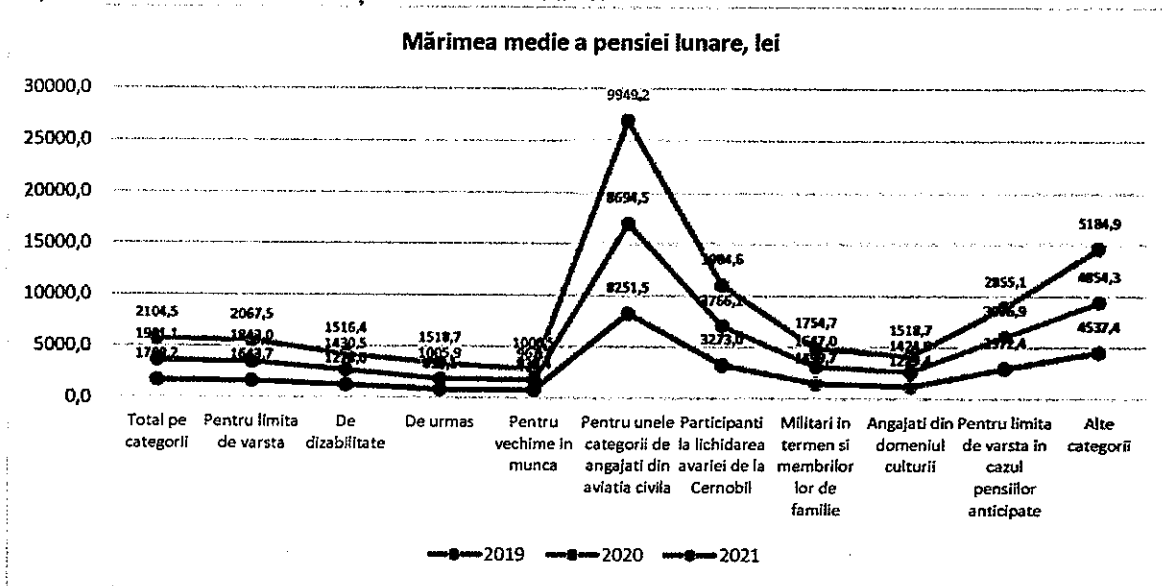
Majorarea cu 50% a cuantumului mediu al pensiei de urmaș a fost realizată pentru circa 9010 copii cu vîrsta de pînă la 18 ani, sau, dacă își continuă studiile în instituții de învățămînt de zi (secundar, mediu de specialitate și superior), pînă la terminarea acestora, fără a depăși vîrsta de 23 de ani. Totodată, s-a stabilit condiția ca pensia de urmaș pentru copii să nu fie mai mică decît cuantumul alocației sociale pentru pierderea întreținătorului. Mărimea medie a pensiei de urmaș a constituit 1518,69 lei sau cu 512,84 lei mai mare, decît mărimea medie a pensiei aflată în plată (1005,85 lei).

Figură: Numărul pensionarilor, pe categorii. Sursa BNS.

Acordarea suportului financiar unic. Începând cu 1 ianuarie 2020, beneficiarilor de toate tipurile de pensii și de alocații sociale de stat, cu excepția alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere, al căror cuantum lunar nu depășește 2000 de lei, li s-a acordat suportul financiar unic în sumă de 700 de lei. De această prestație au beneficiat 591,5 mii persoane, cheltuielile totale au constituit 414,05 mil. lei.

Totodată, începând cu 1 octombrie 2020, de suport financiar unic în cuantum de 900 lei au beneficiat 653 mii beneficiarii de pensii și alocații sociale de stat, al căror cuantum nu depășește 3000 lei, indiferent de tipul de pensie și alocație socială de stat, cu excepția alocației pentru îngrijire, însoțire și supraveghere. Cheltuielile totale au constituit 587,7 mil. lei. Reieșind din modificarea condiționalității privind cuantumul pensiei, la 1 octombrie au beneficiat de suport cu 61,5 mii beneficiari mai mulți decât la 1 ianuarie.

Figură: Mărimea medie a pensiei lunare, pe categorii. Sursa BNS

Acordarea indemnizației în cazul decesului unuia dintre soți. Începând cu 1 ianuarie 2020, a fost instituită o nouă prestație - indemnizația în cazul decesului unuia dintre soți, care se acordă lunar soțului supraviețuitor pe o perioadă calculată reieșind din perioada pentru care a beneficiat soțul decedat de pensie pentru limită de vîrstă. Această măsură, are drept scop garantarea de către stat, pe un termen determinat, pentru soțul supraviețuitor a dreptului la indemnizație lunară în mărimea pensiei pentru limită de vîrstă de care a beneficiat soțul decedat în funcție de durata primirii

acesteia. De acest drept au beneficiat 775 persoane, mărimea medie a indemnizație constituind 1748,31 lei.

Reglementarea modalității de plată a prestațiilor de asigurări sociale/prestațiile sociale, prin intermediul serviciului guvernamental de plăți electronice (MPay), presupune o nouă modalitate de plată a pensiilor și prestațiilor sociale, care vine să optimizeze acest proces, să genereze economii la bugetul național, dar și să valorifice resursele financiare obținute în rezultatul aplicării sistemului electronic de plăți în interesul beneficiarilor de prestații sociale.

Asistență socială. Majorarea alocațiilor lunare de stat pentru veterani. Începând cu 1 ianuarie 2020, a fost majorat cuantumul alocației lunare de stat de la 100 lei pînă la 300 lei pentru 26 528 beneficiarii din rîndul participanților la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității teritoriale și independenței Republicii Moldova, la acțiunile de luptă din Afganistan și pe teritoriile altor state. Totodată, a fost extins dreptul la alocație lunară de stat în cuantum 500 lei victimelor reabilite ale represiunilor politice, indiferent dacă acestea sunt sau nu beneficiare de pensii sau alocații sociale de stat în sistemul național, de acest drept beneficiind 205 persoane.

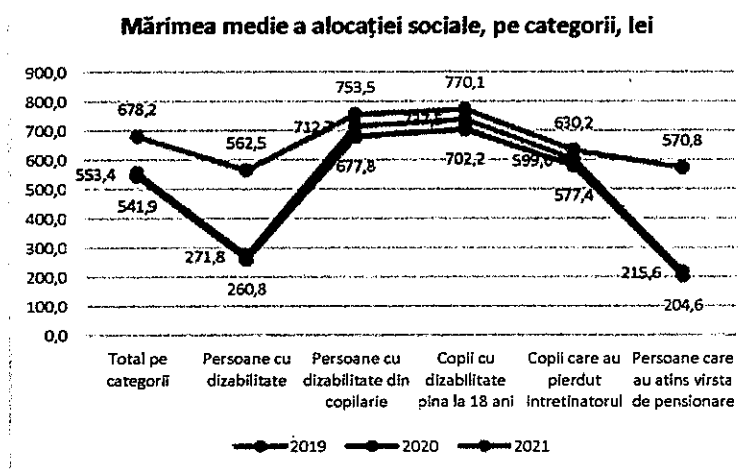
Începând cu 8 decembrie 2020, s-a majorat cuantumul alocației lunare de stat de la 250 lei la 500 lei soților/soțiilor participanților la cel de-al doilea război mondial sau la acțiuni de luptă în timp de pace căzuți la datorie, ai persoanelor cu dizabilități de pe urma războiului decedate, ai participanților la lichidarea consecințelor avariei de la C.A.E. Cernobil decedați (circa 991 persoane).

Prestațiile sociale pentru copii. Începând cu 1 ianuarie 2020, a fost majorat cuantumul indemnizației unice la nașterea copilului de la 7911 lei pînă la 8299 lei, precum și indemnizația unică la plasament pentru copiii care sunt plasați în serviciile de tip familial: tutela/curatelă, asistența parentală profesionistă și casa de copii de tip familial de la 3513 lei în anul 2019 la 3688,7 lei în anul 2020 (pentru copiii cu vîrsta pînă la 1 an în 2020 aceasta constituie 7377,4 lei și pentru copiii cu vîrsta 1-3 ani indemnizația - 5533,1 lei.).

La 1 aprilie 2020, a fost indexată indemnizația zilnică pentru copiii plasați în serviciile de asistență parentală profesionistă, casă de copii de tip familial, tutelă/curatelă, casă comunitară pentru copii în situație de risc și centrul de plasament pentru copii separați de părinți. Astfel, acestea constituie: în zilele obișnuite 12 lei; în ziua de naștere a copilului 108 lei; în zilele de sărbătoare 77 lei.

În scopul eficientizării mecanismului de stabilire și plată a prestațiilor acordate copiilor rămași temporar fără ocrotire părintească și rămași fără ocrotire părintească care își continuă studiile la nivelurile de învățămînt 3-7, începînd cu învățămîntul profesional tehnic secundar și inclusiv din domeniile militare, securității și ordinii publice, precum și studii superioare integrate și de rezidențiat în învățămîntul superior medical și farmaceutic a fost aprobat Regulamentul cu privire la modul de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru unele categorii de copii și tineri.

Majorarea cuantumului alocațiilor sociale de stat pentru persoane cu dizabilități și persoane vîrstnice:

- cu 40%, pentru persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii, și care constituie după modificare - 80% din cuantumul pensiei minime pentru persoanele cu dizabilități severe, accentuate și medii;

- cu 30%, pentru persoanele vîrstnice, și care după modificare constituie - 50 % din cuantumul

pensiei minime pentru limită de vîrstă.

Modificările au intrat în vigoare la 01.01.2020 și au drept scop sporirea gradului de protecție socială a circa 21 mii de beneficiari de alocații sociale de stat (persoane cu dizabilități și persoane vîrstnice), care nu îndeplinesc condițiile necesare pentru obținerea dreptului la pensie.

Consolidarea programului de ajutor social în scopul țintirii celor mai defavorizate familii. Quantumul ajutorului pentru perioada rece a anului, a fost majorat începînd cu 1 noiembrie 2019, cu 150 lei (de la 350 la 500 lei) pentru circa 170 000 familii defavorizate în sezonul rece al anului. Pentru 2019 – 2020, s-au alocat în acest sens, 153 milioane lei.

Începînd cu 1 ianuarie 2020, a fost majorat pragul venitului lunar minim garantat de la 1,95 la 2,2, care permite încadrarea unui număr mai mare de familii la ajutor social și ajutor pentru perioada rece a anului. Această modificare, a făcut posibilă susținerea suplimentară în perioada rece a anului a circa 30 mii familii.

Începînd cu 1 ianuarie 2020, au fost operate modificări la indicatorii de bunăstare (proxy) ceea ce a determinat încadrarea suplimentară la ajutor social a circa 2300 familii și a circa 3000 familii la ajutor pentru perioada rece a anului.

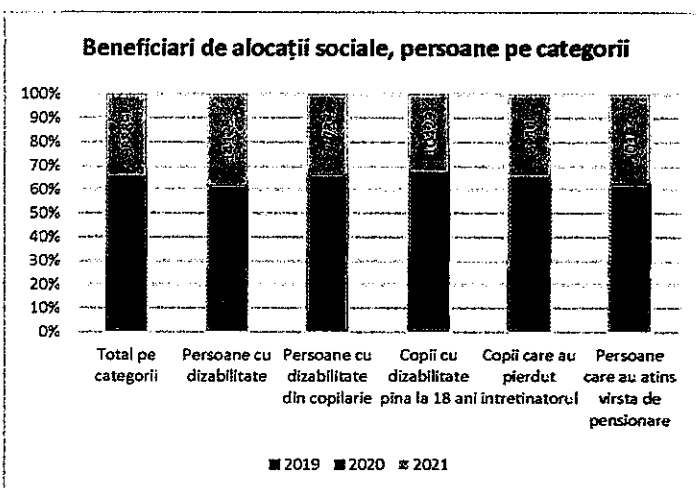
La 1 aprilie 2020, a fost indexat nivelul venitului lunar minim garantat în mărime de 4,8%, reieșind din creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum pentru anul precedent, și după indexare a constituit 1107 lei (+51 lei).

A fost majorat cuantumul venitului lunar minim garantat pentru fiecare copil de la 50% la 75%. Majorarea cuantumului VLMG calculat pentru fiecare copil, de la – 50% la 75% constituie: 276,75 lei/per copil – pentru evaluarea și calcularea dreptului la ajutor social și 608,85 lei/per copil - majorarea pragului pentru evaluarea dreptului la ajutor pentru perioada rece a anului.

Sporirea măsurilor de protecție socială a veteranilor de război, persoanelor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl și membrilor familiilor acestora prin acordarea dreptului la reabilitare balneosanatorială. A fost acordat dreptul la reabilitare/recuperare persoanelor în vîrstă și persoanelor cu dizabilități, cetățeni ai Republicii Moldova domiciliați în localitățile din stînga Nistrului, prin arondarea localităților din stînga Nistrului la structurile teritoriale de asistență socială din cadrul autorităților administrației publice locale limitrofe acestora și a fost reglementat mecanismul de restituire a mijloacelor financiare achitate în cazul nevalorificării biletului de reabilitare/recuperare de către beneficiar (pe motiv de boală, contraindicații medicale sau deces al rudelor).

Începînd cu 1 ianuarie 2021, a fost acordat dreptul la tratament sanatorial soților participanților la cel de-al Doilea Război Mondial sau la acțiuni de luptă în timp de pace din rîndurile militarilor căzuți la datorie, soților persoanelor cu dizabilități de pe urma războiului decedate, precum și copiilor persoanelor cu dizabilități de pe urma războiului decedate - o dată la trei ani.

A fost aprobat dreptul la compensație bănească, în schimbul biletelor de tratament balneosanatorial, persoanelor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, copiilor acestora, precum și colaboratorilor subdiviziunilor de risc deosebit, care s-au îmbolnăvit de boală actinică sau au devenit persoane cu dizabilități, care nu-și pot realiza dreptul la tratament balneosanatorial gratuit din cauza contraindicațiilor medicale.

Reabilitarea stării sănătății unor categorii de populație care au pneumofibroze, drept consecință a infecției COVID – 19. A fost acordat dreptul, în regim prioritar, angajaților, persoanelor în vârstă, persoanelor adulte cu dizabilități și veteranilor de război la reabilitare balneo-sanatorială, care au pneumofibroze, drept consecință a COVID – 19. Reabilitarea dată va contribui la reducerea sechelelor pulmonare și va contribui la îmbunătățirea indicatorilor de sănătate, reducerea numărului de zile cu incapacitate temporară de muncă, precum și reducerea numărului de cazuri de dizabilitate (pierdere a capacității de muncă).

Acordarea compensației parțiale a cheltuielilor de transportare de peste hotare a corpurilor neînsuflețite ale cetățenilor Republicii Moldova. A fost modificat cadrul normativ pentru compensarea parțială a cheltuielilor de transportare de peste hotare a corpurilor neînsuflețite ale cetățenilor Republicii Moldova, prin care a fost stabilit că se compensează nu doar transportarea corpului neînsuflețit, dar și cheltuielile pentru incinerarea și transportarea urnei mortuare, a fost concretizat cercul de beneficiari eligibili pentru compensarea parțială a cheltuielilor de transportare (cetățenii RM domiciliați pe teritoriul acesteia pe parcursul a 6 luni din ultimele 12 luni anterioare lunii depunerii cererii), precum și a fost reglementat mecanismul de acordare a compensației respective în cazul în care sunt mai mulți beneficiari eligibili.

Consolidarea Serviciului de îngrijire socială la domiciliu. A fost modificat cadrul normativ privind Serviciul de îngrijire socială la domiciliu și a Standardelor minime de calitate în contextul eficientizării mecanismelor de lucru cu beneficiarii, redefinirea categoriilor de beneficiari de servicii gratuite și contra plată, precum și ajustarea standardelor minime de calitate în contextul respectării drepturilor omului. A fost aprobată Metodologia de calcul a costului Serviciului de îngrijire socială la domiciliu. Acesta stabilește un mecanism clar și transparent de stabilire a costului Serviciului de îngrijire socială la domiciliu atât pentru prestatorii de servicii sociale publice cât și privați.

Protecția socială a persoanelor cu dizabilități. Pe această filieră, acțiunile Guvernului se referă la:

- în contextul realizării procesului de dezinstituționalizare și de prevenire a instituționalizării au fost revizuite regulamentele de organizare și funcționare a serviciilor sociale „Locuință protejată”, „Plasament familial pentru adulți” și „Casă comunitară”, inclusiv, ajustarea acestora la necesitățile prestatorilor și beneficiarilor de servicii¹²⁷;
- aprobarea Metodologiei de calculare a prețurilor la mijloacele ajutoare tehnice confecționate de către Instituția publică „Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare”¹²⁸;
- aprobarea cadrului legal privind procesul de reinginerie și digitizare a serviciului public „Determinarea dizabilității și capacității de muncă”¹²⁹;
- majorarea cu peste 68% a numărului unităților de asistenți personali și alocarea mijloacelor financiare suplimentare din pachetul minim de servicii sociale (de la 3590 la 6058 unități de asistenți personali);
- elaborarea și prezentarea în adresa Comitetului pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, a Raportului periodic cu numărul doi și trei combinat referitor la implementarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Protecția drepturilor copiilor. În contextul implementării angajamentelor ce derivă din Acordul de Asociere RM-UE a fost modificat cadrul legal privind protecția drepturilor copilului în vederea:

- reglementării custodiei pentru protecția copiilor ai căror părinți sunt plecați peste hotare sau într-o altă localitate din țară;

¹²⁷ Hotărârea Guvernului nr. 19/2020

¹²⁸ Hotărârea Guvernului nr. 242/2020

¹²⁹ Hotărârea Guvernului nr. 469/2020

- eficientizării procedurii de adopție prin optimizarea termenelor de potrivire, vizitare și încredințare a copiilor în vederea adopției, precum și a termenelor de monitorizare postadopție a copilului;
- responsabilizării personalului din domeniul protecției copilului;
- stabilirii procedurilor de examinare a cererilor privind returnarea la locul habitual de trai al copiilor sau exercitarea dreptului de vizitare a părinților în conformitate cu Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii etc.

Egalitatea de gen. Prevenirea și combaterea violenței în familie și a traficului de ființe umane. În acest sens, în perioada de raportare a fost:

- eficientizată procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, a persoanelor aflate în situație de dificultate, precum și a copiilor neînsoțiți. Concomitent, au fost stabilite noi atribuții autorităților administrației publice locale în contextul asigurării transportării persoanelor vizate de la aeroport către locul de domiciliu al acestora;
- asigurată ajustarea legislației naționale la prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice;
- elaborat și supus consultărilor publice Programul privind Mecanismul național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor;
- prezentat în cadrul sesiunii Comitetului specializat ONU, Raportul periodic nr. VI privind implementarea Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei;
- aprobat Setul de măsuri pentru implementarea Observațiilor finale ale Comitetului ONU pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor¹³⁰.

Măsuri de protecție socială suplimentare întreprinse în perioada pandemiei:

Acordarea indemnizației urmașilor personalului medical decedat ca urmare a desfășurării activității medicale în lupta cu COVID-19. Începând cu 9 iulie 2020, urmașii (soțul supraviețuitor, copii sau după caz unul dintre părinți) întreținătorului decedat ca urmare a infectării cu COVID-19 în cadrul desfășurării nemijlocite a activității medicale în lupta cu COVID-19 pot solicita acordarea unei indemnizații lunare. La data de 1 ianuarie 2021, au fost depuse 33 cereri privind solicitarea indemnizației urmașilor personalului medical decedat ca urmare a desfășurării activității medicale în lupta cu COVID-19. Mărimea medie a indemnizației estimate este de 8244,77.

Măsuri de susținere socială a persoanelor care și-au pierdut locul de muncă. Pentru 14 206 beneficiari a fost acordat ajutor de șomaj (șomeri neasigurați) din rîndul persoanelor înregistrate cu statut de șomer la subdiviziunile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, inclusiv cele revenite de peste hotare, care nu se încadrează în prevederile Legii nr. 105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj. Ajutorul de șomaj a fost stabilit în cuantum de 2775 lei lunar. Cheltuielile totale efectuate pentru plata prestației constituie 34,6 mil. lei.

Pentru beneficiarii de ajutor de șomaj acordat în condițiile Legii cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj, al căror cuantum este mai mic de 2775 lei au beneficiat de diferența de plată dintre cuantumul ajutorului de șomaj calculat și suma de 2775 lei. Diferența menționată a fost achitată pentru 3 104 beneficiari. Cheltuielile totale pentru plata diferenței menționate constituie 3,8 mil. lei.

În perioada stării de urgență, titularilor patentei de întreprinzător eliberate conform Legii cu privire la patentă de întreprinzător și persoanelor fizice care desfășoară activități conform capitolului 10² și 10³ din Titlul II al Codului fiscal, li s-a acordat ajutor de șomaj unic în cuantum de 2775 lei, cu condiția că în luna martie 2020 nu au realizat venit asigurat. Astfel, a fost acordat ajutor de șomaj unic pentru 10 658 beneficiari din rîndul titularilor patentei de întreprinzător, în cuantum de 2775

¹³⁰ Decizia Consiliului național pentru drepturile omului nr. 1/2020

lei. Cheltuielile totale efectuate pentru plata ajutorului de șomaj unic pentru categoria menționată constituie 27,2 mil. lei.

Măsuri de susținere a pensionarilor și persoanelor cu dizabilități. În luna aprilie, mai și iunie Î.S. "Poșta Moldovei" prin intermediul subdiviziunilor au asigurat distribuirea la domiciliu a pensiilor și alocațiilor sociale de stat pentru persoanele vârstnice și cu dizabilități, în vederea protejării persoanelor din grupurile de risc, în condițiile situației epidemiologice actuale.

Pe durata stării de urgență termenele de acordare a tuturor prestațiilor sociale au fost suspendate pe toată durata stării de urgență, iar termenele încep să curgă după această perioadă. Respectiv, a fost prevăzut ca prestațiile de asigurări sociale inclusiv pensia să fie acordate din data obținerii dreptului, chiar dacă cererea și actele necesare au fost depuse după perioada stării de urgență.

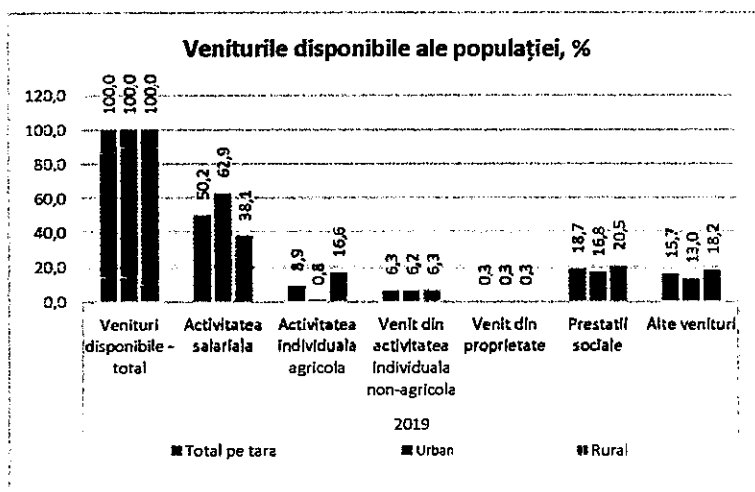
În vederea în sporirii accesului cetățenilor la realizarea dreptului la pensie a fost modificat articolul 31 al Legii privind sistemul public de pensii, care prevede ca dreptul la pensie să fie solicitat inclusiv prin procură. Această acțiune a fost elaborată inclusiv în vederea susținerii persoanelor aflate peste hotarele țării care în legătură cu situația creată din cauza pandemiei COVID-19 nu pot reveni în țară pentru a-și realiza dreptul la pensie.

Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă a prelungit din oficiu termenul de încadrare în gradul de dizabilitate până la 15 mai pentru persoanele, ale căror grad de dizabilitate a expirat sau expiră în perioada stării de urgență. Respectiv, pentru această perioadă de către CNAS a fost efectuată plata pensiilor și alocațiilor sociale pentru persoanele cu dizabilitate.

Complementar, în contextul susținerii persoanelor cu dizabilități severe, a fost operate modificări la Legea Fondului de susținere a populației, privind sursele de finanțare a acestuia, prin care a fost aprobată majorarea veniturilor și cheltuielilor Fondului de susținere a populației cu 71 000,0 mii lei. Majorarea respectivă a permis finanțarea Serviciului social „Asistență Personală” (pentru circa 2600 de unități suplimentare de asistenți personali). În total, în anul 2020, pentru finanțarea Serviciului social „Asistența Personală” au fost aprobate mijloace financiare în cuantum de 91262,5 mii lei pentru transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat la bugetele locale de nivelul al doilea.

Susținerea familiilor defavorizate. Începând cu 1 aprilie 2020, a fost majorat venitul lunar minim garantat (VLMG) de la 1107 lei (cuantumul VLMG după indexare de la 1 aprilie 2020) până la 1300 lei (+193 lei), inclusiv a fost majorat cuantumul venitului lunar minim garantat pentru fiecare copil de la 50% (553,5 lei) la 75% (975 lei). Măsura privind intensificarea protecției copiilor se aplică și după încetarea stării de urgență.

Modificările întreprinse în perioada stării de urgență au generat creșterea semnificativă a numărului familiilor care au beneficiat de ajutor social. În lunile aprilie și mai, de cel puțin o plată de ajutor social au beneficiat cca 75 700 familii (+27753) – mărimea medie a prestației a constituit 1121 lei (+298.31), comparativ cu luna martie – 47 947 familii și 822,69 lei. Din 75 700 familii beneficiare de ajutor social, circa 20 000 sunt familii cu copii, (cca 42 100 copii), comparativ cu 15 700 familii din luna martie (34 900 copii). Pentru plata ajutorului social în luna aprilie au fost transferate 77,6 mil. lei, pentru luna mai – 76,3 mil. lei sau cu 38,2 mil. lei și 36,9 mil. lei mai mult față de luna martie (39,4 mil lei).

Provocări și constrângeri:

➡ **Ponderea semnificativă a prestațiilor sociale și remitențelor în totalul veniturilor disponibile ale populației.** Conform celor mai recente date oficiale disponibile¹³¹, prestațiile sociale (*pensii, ajutorul*

20Statistica%20sociala__04%20NIV__04%20NI

social și indemnizațiile pentru copii) au constituit 18,7% din totalul veniturilor populației înregistrate în anul 2019, ponderea mai mare fiind caracteristică mediului rural (20,5%). O altă sursă de venit importantă o constituie cea a remitențelor (alte venituri), care a atins rata de 15,7% și, de asemenea, a avut o pondere mai mare în mediul rural 18,2%, însă sustenabilitatea acesteia nu poate fi influențată prin politicile Guvernului, fiind astfel vulnerabilă în fața circumstanțelor și crizelor externe.

- **Aprofundarea vulnerabilității unor categorii defavorizate ale populației.** Pandemia de COVID-19 a avut un impact negativ mai pronunțat asupra grupurilor vulnerabile și a accentuat și mai mult inechitățile, atât monetare, cât și nemonetare. Astfel, politicile Guvernului urmează să se focalizeze pe crearea premizelor pentru creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților economice și sociale, asigurându-se că nimeni nu este lăsat în urmă în procesul de dezvoltare a țării.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ⬆ Indexarea prestațiilor sociale și a venitului lunar minim garantat, utilizat la evaluarea dreptului la ajutor social la 1 aprilie și 1 octombrie 2021;
- ⬆ Implementarea următoarei etape de reexaminare a pensiilor pentru limită de vîrstă pentru pensionarii care activează sau au activat după realizarea dreptului la pensie mai mult de 7 ani, inclusiv prin intermediul opțiunii on-line de solicitare a reexaminării pensiei;
- ⬆ Acordarea suportului financiar unic pentru 690 334 de beneficiari, în sumă de 1000 lei pentru beneficiarii de toate tipurile de pensii stabilite pînă la 1 aprilie 2021, al căror cuantum nu depășește 4000 lei, precum și beneficiarilor de toate tipurile de alocații sociale de stat.
- ⬆ Începînd cu 01.01.2021 va fi majorată etapizat compensația pentru serviciile de transport pentru persoanele cu dizabilități:
 - *I etapă* – de la 01.01.2021, majorarea compensației pentru persoanele cu dizabilități severe și copiii cu dizabilități în vîrstă de pînă la 18 ani, din raioane și din mun. Bălți;
 - *II etapă* – de la 01.01.2022 și a III etapă – de la 01.01.2023, majorarea compensației pentru persoanele cu dizabilități accentuate, din raioane și din mun. Bălți.
- ⬆ Majorarea cuantumului alocației lunare de stat, pentru:
 - participanții la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității teritoriale și a independenței Republicii Moldova, precum și persoanelor participante la acțiunile de luptă din Afganistan și pe teritoriile altor state, *cu 200 lei*;
 - persoanele cu dizabilități de pe urma războiului din categoriile specificate mai sus, persoanele cu dizabilități ca urmare a avariei de la CAE Cernobîl *cu 100 lei*;
 - persoanele decorate cu ordine și medalii pentru muncă asiduă și serviciu militar impecabil în spatele frontului în anii celui de-al doilea război mondial *cu 100 lei*;
 - persoanele antrenate de organele puterii locale la strîngerea munițiilor și a tehnicii militare, la deminarea teritoriului și a obiectelor în anii celui de-al Doilea Război Mondial a fost acordat dreptul la alocație lunară de stat în cuantum de *700 lei*.
- ⬆ Majorarea indemnizației unice la nașterea copilului cu 1160 lei și va constitui 9459 lei. De această indemnizație vor beneficia 36245 copii.
- ⬆ Majorarea indemnizației lunare pentru îngrijirea copilului, persoanelor asigurate/neasigurate (de la 640 lei la 740 lei), precum și indemnizația lunară de suport pentru creșterea pînă la vîrsta de 3 ani a copiilor gemeni sau mai mulți copii născuți dintr-o singură sarcină (de la 320 la 370 lei).

↑ Majorarea pragului eligibilității la calcularea scorului punctajului indicatorilor de bunăstare (proxy) cu 2,82 puncte (actualmente 88,46 puncte, după majorare va constitui 91,28 puncte). Astfel, în programul de ajutor social urmează să se încadreze suplimentar cca 1800 familii pentru prestația de ajutor social și cca 2350 familii pentru ajutor pentru perioada rece a anului.

IX. EDUCAȚIE, ȘTIINȚĂ, INOVAȚII, CULTURĂ, TINERET ȘI SPORT, RELAȚII INTERETNICE

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- 19 curricula disciplinare în învățământul gimnazial și 16 curricula disciplinare în învățământul liceal implementate;
- 10 acte normative în domeniul învățământului general și 10 acte normative în domeniul învățământului superior aprobate și puse în aplicare;
- 7 acte normative în domeniul artelor, industriilor creative și al patrimoniului cultural aprobate;
- 3 acte normative în domeniile cercetării și inovării aprobate și puse în aplicare;
- 3 acțiuni culturale de importanță națională privind promovarea patrimoniului cultural național și integrarea lui în sistemul valorilor europene și mondiale desfășurate;
- Consilii raionale/municipale ale tinerilor create și funcționale în circa 70% din unitățile administrative teritoriale ale Republicii Moldova;
- Agenția Națională pentru Dezvoltarea Programelor și Activității de Tineret creată.

Educație. În vederea accelerării proceselor aferente implementării calitative a reformelor proiectate pentru sistemul educațional, pentru anul 2020 Executivul a majorat semnificativ volumul resurselor financiare destinate finanțării sectorului respectiv. Astfel, pentru realizarea agendei de reforme și asigurarea bunei funcționări a domeniului educație timpurie alocările bugetare planificate au fost majorate cu 2,5 %, mijloacele financiare orientate spre perfecționarea cadrelor didactice au crescut cu 22%, , comparativ cu anul 2019. Pentru învățământul general au fost preconizate mijloace financiare în medie cu 5,9% mai mult față de anul 2019,

Pentru asigurarea unui proces educațional de calitate, îmbunătățirea capacității de evaluare și monitorizare a sistemului învățământului general, implementarea graduală a curriculei disciplinare în învățământul gimnazial și liceal și programelor de studii racordate la necesitățile elevilor, au fost aprobate:

- *Conceptul Sistemului informațional de management în educație* pentru facilitarea monitorizării proceselor administrative în educație¹³²,
- *Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal*, care va permite implementarea curriculumului școlar prin prisma finalităților educaționale și a sistemului de competențe-cheie¹³³;
- *Metodologia de evaluare a instituțiilor de învățământ general* bazată pe criterii clare și indicatori de performanță pentru instituțiile vizate¹³⁴,
- *Nomenclatorul tipurilor de documentație și raportare în educația timpurie* menit să faciliteze procesul administrativ în grădinițe¹³⁵.

În același timp, au fost aprobate: *Metodologia de evaluare a cadrelor de conducere din învățământul general* pentru alinierea cerințelor privind calificarea cadrelor didactice la standardele internaționale din domeniu¹³⁶; *Metodologia de organizare și desfășurare a studiului de evaluare a vivacității și calității manualelor școlare* cu impact asupra consolidării fondului de manuale

¹³² Hotărârea Guvernului nr. 601/2020

¹³³ Ordinul MECC nr. 223/2020

¹³⁴ Ordinul MECC nr. 581/2020

¹³⁵ Ordinul MECC nr. 593/2020

¹³⁶ Ordinul MECC nr. 581/2020

școlare¹³⁷; *Regulamentul de atestare a cadrelor didactice din învățământul general, profesional tehnic și din cadrul structurilor de asistență psihopedagogică* care stabilește principiile și obiectivele de bază ale atestării cadrelor didactice¹³⁸; *Cadrul de referință al învățământului extrașcolar*¹³⁹, care reprezintă ansamblul de demersuri conceptuale, metodologice și praxiologice de dezvoltare a educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova; *Ghidul privind orientarea părinților în educația copiilor cu cerințe educaționale speciale*¹⁴⁰ ce are ca scop orientarea părinților în educația copiilor cu cerințe educaționale speciale.

Pentru îmbunătățirea alimentării copiilor și a promovării unei nutriții sănatoase a fost elaborat *Meniul-model național*, acesta fiind consultat public cu peste 240 de participanți la dezbaterile publice organizate în toate regiunile țării (Nord, Sud, Centru și UTA Găgăuzia).

În scopul modernizării bazei materiale și didactice ale instituțiilor a fost *aprobată finanțarea în bază de cost per elev a instituțiilor publice de învățământ profesional tehnic*, care prevede crearea unui mecanism de finanțare bugetară a învățământului profesional tehnic prin finanțare complementară¹⁴¹. În vederea creșterii calității și relevanței programelor de studii universitare și în vederea dezvoltării programelor din învățământul profesional tehnic a fost *modificat Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior* cu noi calificări solicitate pe piața muncii: „Arhitectura peisajeră și amenajarea spațiilor verzi” și „Sănătate publică”¹⁴².

Pentru consolidarea capacităților în învățământul superior a fost *asigurat participarea Republicii Moldova la Programul UE Erasmus*, în cadrul selecției 2020 au fost câștigate 4 proiecte cu participarea universităților din RM.

În scopul *susținerii cadrelor didactice și motivării acestora* pentru menținerea/angajarea în sistemul educațional au fost: aprobată alocarea sumei de 105 milioane lei pentru achitarea salariului cadrelor didactice care vor activa cu peste 1,5 normă didactică; stabilită indemnizația în sumă de 120 mii lei absolvenților instituțiilor de învățământ superior și respectiv 96 mii lei - absolvenților de învățământ profesional tehnic pentru încadrarea în câmpul muncii în mediul rural.

Întru dezvoltarea competențelor profesionale a cadrelor didactice, sporirea prestigiului și facilitarea muncii acestora a fost: aprobat *Regulamentul de organizare și desfășurare a admiterii la programe de formare profesională tehnică*, care descrie procedura de desfășurare a concursurilor de admitere la instituțiile vizate¹⁴³; aprobat *Ghidul didactic pentru profesori „Cum sprijinim învățarea activă”* la disciplina *Dezvoltare personală*¹⁴⁴, circa 1500 cadre didactice beneficiind de suport în implementarea disciplinei respective, fiind distribuite câte 1600 de exemplare de suport didactic pentru fiecare clasă de gimnaziu în instituțiile de învățământ general din țară. S-a aprobat *Sprijinul didactic pentru formarea cadrelor didactice privind implementarea disciplinei „Educație pentru societate”* (clasele VII-IX și XII), fiind instruiți 140 de formatori locali, fiind distribuite cadrelor didactice din instituțiile de învățământ general circa 6000 exemplare de suport didactic; a fost aprobat *Sprijinul metodologic pentru elaborarea programelor de examen în învățământul profesional tehnic*, care facilitează organizarea și desfășurarea examenului de calificare în învățământul profesional tehnic¹⁴⁵ și pus în aplicare un nou *Regulament de confirmare a titlurilor științifico-didactice în învățământul superior*, care asigură îmbunătățirea politicii statutului în domeniul atestării personalului științific și științifico-didactic¹⁴⁶.

¹³⁷ Ordinul MECC nr. 209/2020

¹³⁸ Ordinul MECC nr. 1091/2020

¹³⁹ Ordinul MECC nr. 1336/2020

¹⁴⁰ Ordinul MECC nr. 470/2020

¹⁴¹ Hotărârea Guvernului nr. 277/2020

¹⁴² Hotărârea Guvernului nr. 348/2020

¹⁴³ Ordinul MECC nr. 459/2020

¹⁴⁴ Ordinul MECC nr. 463/2020

¹⁴⁵ Ordinul MECC nr. 644/2020

¹⁴⁶ Hotărârea Guvernului nr. 209/2020

În vederea modernizării și transparentizării actului de studii, monitorizării reușitei școlare și a evaluării procesului de studii au fost: *aprobat 11 curriculum-uri opționale pentru învățământul general* de către Consiliul Național pentru Curriculum; *pilotat Modulul Catalogul Electronic* în Sistemul Informațional de Management în Educație, care va contribui la debirocratizarea procesului educațional în partea ce ține de monitorizarea situației academice a elevilor, eficientizarea activității de evaluare și predare în instituțiile de învățământ, în mod special, în contextul învățării la distanță. Totodată, sistemul oferă posibilitatea părinților de a se implica, de a monitoriza întregul proces educațional, asigurându-se astfel transparență și acces (circa 230 de formatori au fost instruiți în procesul de utilizare a Modulului Catalog Electronic în 171 de instituții de învățământ general la nivel național).

Sesiunile de instruire desfășurate în perioada vizată la nivel național și în teritoriu au abordat următoarele subiecte: aplicarea actelor normative pentru implementarea Programului de Educație parentală pentru familiile care cresc copii cu vîrsta pînă la 7 ani, fiind instruite cca 1100 de cadre didactice și de conducere; derularea cursului IT Essentials, în cadrul căruia 85 de profesori au fost certificați în calitate de instructori, ca rezultat a fost inclus Cursul de IT Essentials în cadrul Programului „Operator suport tehnic al calculatoarelor”; introducerea și actualizarea datelor în Sistemul Informațional de management în Educație (SIME).

Pentru îmbunătățirea infrastructurii școlare și a consolidării managementului administrativ a fost:

- aprobat *Regulamentul cu privire la organizarea procedurii de implementare a proiectelor de renovare/construcție a blocurilor sanitare în instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal*, care va contribui la îmbunătățirea condițiilor de igienă și sanitație în instituțiile de învățământ¹⁴⁷;
- implementat în 91 de instituții din domeniul învățământului profesional tehnic Modulul Învățământ Profesional Tehnic al Sistemului Informațional de Management în Educație (SIME),
- aprobată *Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior*, care stabilește noile mecanisme de finanțare bugetară pentru instituțiile de stat de învățământ superior, bazat pe indicatori de performanță și coeficienți de ajustare¹⁴⁸.

De asemenea, a fost pus în aplicare *Raportul de raționalizare a cheltuielilor în învățământul superior*, susținut de FMI, prin reorganizarea prin fuziune (absorbție) a unor instituții de învățământ superior. Rețeaua de universități a fost optimizată cu 2 instituții de învățământ superior¹⁴⁹ și aprobată *Comanda de Stat pentru învățământul superior*, orientată spre majorarea locurilor cu finanțare de la buget pentru domeniile inginerie, sectorul IT, Științe ale Educației și pentru Medicină, în special în contextul situației pandemice¹⁵⁰.

Dezvoltarea *Cadrului Național al Calificărilor* și implementarea prevederilor acestuia a constat în aprobarea și punerea în aplicare a unui șir de acte normative, printre care și aprobarea cu titlu de pilotare a *Ghidului metodologic pentru transpunerea competențelor profesionale în rezultate ale învățării*, astfel, asigurându-se un cadru conceptual - metodologic de transpunere a competențelor profesionale, solicitate de piața muncii, în rezultate ale învățării oferite de sistemul de educație și formare profesională.¹⁵¹ Implementarea Ghidului urmărește dezvoltarea dialogului continuu dintre angajatori și instituțiile de formare a specialiștilor, reglementarea relației dintre cererea de competențe profesionale pe piața muncii și oferta de calificări a sistemului de educație din Republica Moldova, consolidând caracterul funcțional al formării profesionale și facilitând procesul de integrare socioprofesională a absolvenților. De asemenea, urmare a pilotării pe parcursul anului 2020, a fost aprobat *Ghidul metodologic privind elaborarea procedurii de evaluare a*

¹⁴⁷ Hotărîrea Guvernului nr. 453/2020

¹⁴⁸ Hotărîrea Guvernului nr. 343/2020

¹⁴⁹ Hotărîrea Guvernului nr. 525/2020

¹⁵⁰ Hotărîrea Guvernului nr. 521/2020

¹⁵¹ Ordinul MECC nr. 445/2020

calificărilor¹⁵², pentru a asigura aprecierea validă și credibilă a rezultatelor învățării și performanței absolventului, calității formării profesionale și menținerea încrederii în sistemul național de calificări.

A fost aprobată și pusă în aplicare *Metodologia de stabilire a corespondenței nivelului de formare a calificărilor obținute până la aprobarea Cadrului național al calificărilor din RM*, care reglementează procesul de recunoaștere și echivalare a actelor de studii și calificărilor, obținute în sistemul național de educație și de formare profesională până la aprobarea Codului Educației, inclusiv în sistemul spațiului ex-sovietic până la 27 august 1991, și de stabilire a nivelului de formare în corespundere cu nivelurile Cadrului național al calificărilor din Republica Moldova, în vederea asigurării drepturilor egale pentru cetățenii Republicii Moldova privind accesul la studii pe parcursul întregii vieți și la angajarea în câmpul muncii¹⁵³.

Pe parcursul anului 2020 a fost aprobată *Metodologia cu privire la perfectarea actelor de studii pentru absolvenții instituțiilor de învățământ profesional tehnic din unitățile administrativ-teritoriale din stînga Nistrului și mun. Bender*, care prevede facilități pentru beneficiari, și anume: a fost redus cu circa 30 de zile termenul de examinare a dosarelor, solicitanții depunând dosarele direct la instituțiile de învățământ desemnate Centre de evaluare a calificărilor; a fost clar stabilită procedura de evaluare a calificărilor și, ca urmare, variantele posibile de decizii privind valoarea calificării; a fost asigurată posibilitatea de contestare a deciziei Centrului de către titular¹⁵⁴. În același timp, 37 de instituții de învățământ superior și profesional tehnic au fost desemnate în calitate de Centre de evaluare a calificărilor sectoriale și de perfectare a actelor de studii pentru absolvenții instituțiilor de învățământ superior și profesional tehnic din unitățile administrativ-teritoriale din stînga Nistrului și mun. Bender și elaborat Regulamentul de activitate a acestora, contribuindu-se, astfel, la facilitarea procesului de inserție socială a cetățenilor și a accesului la studii și la carieră profesională.

A fost aprobat *Regulamentul privind recunoașterea și echivalarea actelor de studii și a calificărilor obținute în străinătate*, care a facilitat procesul de inserție socială a cetățenilor Republicii Moldova, care se întorc în țară după o perioadă de timp petrecută peste hotare, inclusiv accesul la studii sau la carieră profesională¹⁵⁵. Aprobarea *Regulamentului* a fost condiționată de realizarea angajamentelor Republicii Moldova, în contextul integrării sistemului național de învățământ în spațiul unic european al educației și formării profesionale, care presupun soluționarea problemelor și lichidarea obstacolelor în calea mobilității în scopuri academice și profesionale, crearea spațiului de liberă circulație a lucrătorilor și a cetățenilor, spațiului în care învățământul, participarea la studii, cercetare și munca să nu fie mărginite de frontiere.

Procedura de recunoaștere a actelor de studii și a calificărilor obținute în străinătate a fost descentralizată către organele locale de specialitate din domeniul învățământului, instituțiile de învățământ profesional tehnic și superior. Astfel, începând cu sesiunea de admitere 2020, pentru admiterea la studii în instituțiile de învățământ din Republica Moldova, titularii actelor de studii emise de statele semnatare ale Convenției de la Lisabona, nu depun actele de studii pentru recunoaștere la Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, dar direct la instituțiile de învățământ superior și instituțiile de învățământ profesional tehnic, în care aceștia solicită să fie admiși la studii, sau la organele locale de specialitate din domeniul învățământului, în cazul solicitării admiterii în instituțiile de învățământ preuniversitar.

În vederea stabilirii parteneriatelor strategice cu potențialii donatori și companii internaționale au fost încheiate Memorandumuri de înțelegere privind implementarea: *Google* pentru Educație în Republica Moldova (circa 15000 de cadre didactice și de conducere formate în procesul de utilizare a aplicațiilor *Google*); *Microsoft* a celor mai inovative tehnologii informaționale (*Office*

¹⁵² Ordinul MECC nr. 1442/2020

¹⁵³ Ordinul MECC nr. 191/2020

¹⁵⁴ Ordinul MECC nr. 488/2020

¹⁵⁵ Ordinele MECC nr. 142, 192, 193/2020

365 A1) și oferirea accesului la platforme interactive pentru perfecționarea competențelor digitale. Ca urmare, sistemul educațional va primi accesul la Office 365 A1, la platforme interactive pentru perfecționarea și recalificarea cadrelor didactice și oferirea sprijinului în implementarea modelului de învățare la distanță și modelului mixt; *Microsoft Teams*, instrument care poate fi utilizat ca platformă de învățare la distanță și care le permite utilizatorilor să organizeze lecții video de la distanță, să colaboreze între grupuri și clase, să genereze sarcini de învățare și să definească termenele limită pentru temele de acasă; *Microsoft Forms*, instrument utilizat în procesul de evaluare, pentru a crea și partaja teste, oferă scorul final după finalizarea testului, iar profesorul va economisi timpul verificând corectitudinea răspunsurilor.

Aprobarea primului acord de finanțare a *Proiectului învățământului superior, susținut de Banca Mondială*, demarat la 15 septembrie 2020, va îmbunătăți orientarea spre piața muncii a programelor de studii superioare și asigurarea calității acestora, în valoare de 35,7 mil. Euro.

Situația epidemiologică din țară, generată de răspândirea infecției COVID-19, a impus necesitatea adoptării unor măsuri urgente și fără precedent, axate pe asigurarea continuității procesului educațional și instructiv, *cu aplicarea, practic în premieră, a unor instrumente și mecanisme de predare-învățare la distanță, cât și alocarea a cca 31 mil. lei pentru dotarea instituțiilor de învățământ cu consumabile și dezinfectanți.*

Pentru reglementarea și asigurarea procesului educațional la distanță în instituțiile de învățământ general în anul de studii 2020-2021, au fost elaborate și puse în aplicare mai multe acte normative (Metodologia privind continuarea la distanță a procesului educațional în condiții de carantină în învățământ, Reglementări speciale privind organizarea anului de studii 2020-2021 în condiții de pandemie, Ghidul elevului din ciclul primar din învățământul general, Ghidul pentru părinți: Cum poți susține copilul tău în contextul pandemiei COVID-19, aprobarea actelor normative privind redeschiderea instituțiilor de educație timpurie în contextul pandemiei COVID-19 etc.).

Drept răspuns la criza COVID-19 au fost aprobate *Măsurile de funcționare a instituțiilor de învățământ superior în perioada riscului de îmbolnăvire cu COVID-19” și a Regulamentului-cadru de organizare a învățământului profesional tehnic în perioada suspendării procesului educațional.*

În perioada de referință au fost aprobate *Instrucțiunii privind organizarea asistenței psihologice copiilor/elevilor, părinților și cadrelor didactice pe perioada suspendării procesului educațional.* Cu referință la asistența psihologică a copiilor și părinților a fost lansat *Programul educațional moldo-elvețian MENSANA „Suport pentru reforma serviciilor de sănătate mintală în Moldova” și Programul de asistență psihologică pentru elevi: „Aleg să mă simt bine”,* cu suportul Fondului ONU pentru Populație.

În context epidemiologic și instruire la distanță au fost formate cadrele didactice privind alfabetizarea digitală și crearea scenariilor prin: lansarea și desfășurarea programului Național de Alfabetizare digitală (au fost formați 120 de formatori regionali, 273 de formatori locali, circa 20000 de cadre didactice din învățământul primar, gimnazial și liceal); realizarea formării cadrelor didactice privind implementarea curriculum-ului la disciplinele opționale din domeniul IT (au fost formate 226 de cadre didactice din 77 de instituții de învățământ general din țară), cât și organizarea Conferinței Naționale „Educație Online” privind utilizarea resurselor și instrumentelor digitale în procesul de predare la distanță (au fost instruite 8650 de cadre didactice în cadrul a 55 de sesiuni).

În vederea digitalizării instituțiilor de învățământ din țară au fost dotate *cu 18417 unități de tehnică de calcul a instituțiilor de învățământ general.* În cadrul campaniei naționale „*Donează un computer pentru educație*” au fost primite prin donații 755 de unități de tehnică de calcul; iar din partea statului au fost alocate cca 20 mln. lei pentru achizițiile tehnicii de calcul (autoritățile locale și instituțiile de învățământ au achiziționat 2216 de unități, Ministerul Educației Culturii și Cercetării - 14680 de unități. În același context, Misiunea Băncii Mondiale în Republica Moldova a alocat, prin intermediul *Proiectului Reforma Învățământului în Moldova suma de 3,5 mln. dolari SUA* pentru achiziționarea tehnicii de calcul.

Provocări si constrângeri:

- ↳ Procesul de gestionare a situației de urgență legată de pandemia COVID-19, care a evidențiat necesitatea creșterii gradului de digitalizare a sistemului educațional, prin introducerea și aplicarea tehnologiilor informaționale în procesul de predare-învățare;
- ↳ Ineficiența utilizării banilor publici în sistemul educațional.
- ↳ Insuficiența cadrelor didactice, inclusiv de calificare înaltă;
- ↳ Abandonul școlar, generat inclusiv de absența părinților, plecați în străinătate în căutarea unui loc de muncă, în special în zonele rurale,
- ↳ Condiții de studii neadecvate pentru elevi și profesori,
- ↳ Infrastructura auxiliară a instituțiilor de învățământ subdezvoltată sau inexistentă
- ↳ Organizarea precară a alimentației copiilor și elevilor în instituțiile de educație timpurie și școli;
- ↳ Corelare insuficientă a cadrului de pregătire profesională cu cerințele pieței muncii, lipsa unei politici clare de asigurare a calității studiilor și a conținuturilor educaționale, deseori irelevante pentru piața muncii;
- ↳ Promovarea lentă a proceselor de integrare profesională și socială a tinerilor cu Cerințe Educaționale Speciale.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Elaborarea și aprobarea curriculumului modular pentru învățământul extrașcolar;
- ↑ Desfășurarea campaniei de prevenire a violenței în școală și în afara școlii,;
- ↑ Monitorizarea procesului de asigurare cu manuale școlare și a calității manualelor;
- ↑ Aprobarea pachetului standard de servicii educaționale, pilotarea formulei de finanțare pentru instituțiile de educație timpurie;
- ↑ Dezvoltarea programului național pentru implementarea concepției privind educația adulților prin învățare pe tot parcursul vieții,
- ↑ Aprobarea regulamentelor cadru de organizare și funcționare a unităților de instruire a conducătorilor auto și a transportatorilor rutieri și elaborarea materialelor didactice destinate unităților de formare inițială și continuă a conducătorilor de autovehicule;
- ↑ Asigurarea funcționalității registrului național al calificărilor;
- ↑ Aprobarea Metodologiei de evaluare a cadrelor didactice din învățământul general și profesional tehnic;
- ↑ Internaționalizarea învățământului superior și cercetării prin intermediul diversificării tipurilor de mobilități pentru anumite domenii, atragerea studenților străini pe piața universitară din Republica Moldova, precum și prin dezvoltarea programelor oferite de către universitățile din țară de comun cu alte universități de peste hotare;
- ↑ Revizuirea Metodologiei de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă;
- ↑ Elaborarea standardelor de calificare pentru învățământul profesional tehnic și superior cu implicarea partenerilor sociali, inclusiv a reprezentanților pieței muncii;

- ↑ Asigurarea sinergiei învățământului superior și cercetării științifice, prin dezvoltarea consorțiilor dintre universități/ școli doctorale și institute de cercetare, în vederea raționalizării și consolidării resurselor umane și a infrastructurii de cercetare.

Cultură. Acțiunile de promovare a patrimoniului cultural și a valorilor naționale realizate în perioada de raportare au ținut protejarea monumentelor istorice, susținerea creațiilor populare, precum și stimularea consumului cultural.

Acțiunile realizate în anul 2020 în domeniul culturii au fost axate pe dezvoltarea unor politici eficiente de stimulare a consumului cultural, fiind pus în aplicare Regulamentul privind serviciile prestate de bibliotecile publice¹⁵⁶; elaborat Regulamentul cu privire la modul de susținere financiară a teatrelor, circurilor și organizațiilor concertistice și aprobat Regulamentul privind organizarea și desfășurarea concursului pentru ocuparea funcției de director al instituțiilor teatral-concertistice și a Normelor de acreditare a experților în domeniul patrimoniului cultural imaterial¹⁵⁷.

Pentru dezvoltat cadrul de reglementare a domeniului muzeistic, au fost elaborate și aprobate: Planul de conservare/restaurare a monumentelor istorice¹⁵⁸ și 3 regulamente de funcționare a muzeelor - Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a muzeelor, Regulamentul privind evidența și conservarea patrimoniului cultural mobil și Regulamentul de acreditare a muzeelor, care stabilesc cadrul general privind statutul juridic, funcțiile, obiectivele și atribuțiile muzeelor, administrarea patrimoniului muzeal, structura organizatorică și finanțarea muzeelor, mecanismul de evaluare și monitorizare a instituțiilor muzeale înregistrate în Registrul muzeelor din Republica Moldova¹⁵⁹.

Totodată, au fost promovate modificările la Legea monumentelor de for public¹⁶⁰ și elaborat cadrul normativ secundar: Regulamentul-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război¹⁶¹. A fost modificat Regulamentul cu privire la modul de finanțare din bugetul de stat a proiectelor culturale desfășurate de organizațiile necomerciale¹⁶². În acest context, a fost organizat concursul de proiecte culturale desfășurate de organizațiile necomerciale, în rezultat fiind selectate spre finanțare 37 proiecte dedicate promovării patrimoniului cultural local și național.

În vederea valorificării elementelor incluse în Lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial al umanității UNESCO au fost organizată cea de-a 54-a ediție a Festivalului Internațional de Muzică „Mărtisor” care s-a desfășurat, atât la Chișinău, cât și pe întreg teritoriul țării. Ediția din acest an a cuprins 53 de spectacole muzicale. Dintre acestea, 28 concerte au fost organizate în diferite raioane ale țării, inclusiv 2 în orașul Tiraspol. Totodată, un șir de evenimente online dedicate celei de-a V-a ediție a Zilei Naționale a Portului Popular, care au fost organizate în 17 localități din Republica Moldova. În același timp, au fost organizate o serie de evenimente online dedicate Zilei Internaționale a Muzeelor și Noptii Europene a Muzeelor, ediția 2020, care s-au desfășurat sub genericul „Muzeele pentru egalitate: diversitate și incluziune”.

În scopul dezvoltării segmentului editorial autohton au fost instituite măsuri de susținere a activității de întreprinzător, care prevăd acordarea scutirii de TVA fără drept de deducere la livrarea serviciilor referitoare la obiectele dreptului de autor și ale drepturilor conexe utilizate la producția de carte¹⁶³.

În anul 2020 au fost inițiate negocierile și aprobată semnarea Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Japoniei privind cooperarea economică și aprobarea semnării Acordului de

¹⁵⁶ Hotărârea Guvernului nr. 24 / 2020

¹⁵⁷ Ordinul MECC nr.319/2020

¹⁵⁸ Ordinul MECC nr.1018/2020

¹⁵⁹ Hotărârea Guvernului nr. 604/2020

¹⁶⁰ Lege nr.95/2020

¹⁶¹ Hotărârea Guvernului nr.751/2020

¹⁶² Hotărârea Guvernului nr. 788/2020

¹⁶³ Legea nr. 60/2020

grant dintre Guvernul Republicii Moldova și Agenția Japoneză pentru Cooperare Internațională privind implementarea Proiectului „Îmbunătățirea echipamentului de digitalizare al Bibliotecii Naționale”. Implementarea Proiectului este susținută de Agenția Japoneză pentru Cooperare Internațională. Guvernul Japoniei va aloca sub formă de grant suma 43,7 mil. yen japonezi, echivalentul al 400 000 dolari SUA, pentru achiziționarea și instalarea echipamentelor și serviciilor de consultanță¹⁶⁴.

Printre programele lansate în 2020 menționăm:

- *Programul educațional special pentru săptămîna pascală „Descoperim Republica Moldova, Împreună!”*. Scopul programului a fost de a contribui la dezvoltarea educației pentru cunoașterea ținutului natal, pentru știință, creativitate și inovații, educației muzeale, prin istorie, pentru arte și pentru sport;
- *Programul UE „Măsuri de Promovare a Încrederii”*, implementat de PNUD în cadrul căruia experții în domeniu au selectat 10 obiective cultural-istorice de pe ambele maluri ale Nistrului, care vor beneficia de lucrări de restaurare/reabilitare (arena mare a Circului din Chișinău și restaurarea Cetății Tighina).

În colaborare cu partenerii de dezvoltare a fost semnat *Memorandumul de Înțelegere privind Dezvoltarea Centrului de Producție Media Digitală MEDIACOR* între Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională și Agenția Suedează pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională și Departamentul pentru Dezvoltare Internațională al Regatului Unit și Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al RM, Universitatea de Stat din Moldova și Asociația Companiilor de Creație din Moldova COR, semnat la 5 august 2020, în temeiul căruia, către anul 2021, la Universitatea de Stat din Moldova va fi dat în exploatare un Centru de Producție Media Digitală, care va susține dezvoltarea industriilor media digitale și creative din Moldova. În aceeași perioadă a fost semnat *Acordul de prelungire a termenului de conservare-restaurare, în cadrul Laboratorului Specializat al Complexului Muzeal Național „Moldova”, Iași (România)*, a vestigiilor vestimentației liturgice a Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, extrase în anul 2016 din cavoul din preajma Bisericii Adormirea Maicii Domnului de la Mănăstirea Căpriană, cu ocazia canonizării Înaltului Ierarh de către Biserica Ortodoxă Rusă.

În anul 2020, a fost elaborat dosarul comun UNESCO „Arta cămășii cu altiță – element de identitate culturală în România și Republica Moldova”, spre a fi înscris în Lista Reprezentativă UNESCO a patrimoniului cultural imaterial al umanității.

Impactul negativ al crizei pandemice a fost resimțit, în mare parte, atât de reprezentanții industriilor creative și de recreere, cât și cele conexe domeniului culturii, acestea situându-se printre sectoarele cel mai puternic afectate în aspect social-economic. În acest context, pentru susținerea mediului cultural de stat, privat sau asociativ au fost finanțate în avans (în proporție de 70%) proiectele culturale ale organizațiilor necomerciale planificate pentru anul 2020. Totodată s-a aprobat Instrucțiunea privind măsurile de prevenire și control a infecției COVID-19 la desfășurarea repetițiilor și a activităților de pregătire a artiștilor în instituțiile teatral-concertistice și Instrucțiunea privind măsurile de prevenire și control a infecției COVID – 19, aplicate la organizarea evenimentelor/acțiunilor culturale în incinta instituțiilor teatral-concertistice și a caselor de cultură.

Provocări și constrângeri:

- ✚ Lipsa mecanismelor eficiente de salvagardare și protejare a patrimoniului cultural al țării;
- ✚ Lipsa managementului performant și a personalului calificat pentru dezvoltarea instituțiilor de cultură din țară;

¹⁶⁴ Hotărîrea Guvernului nr. 549/2020

- ✎ Insuficiența capacităților pentru participarea activă în cadrul programelor internaționale pentru obținerea finanțărilor externe și lipsa capacităților în dezvoltarea parteneriatelor public-private pentru asigurarea funcționalității edificiilor culturale;
- ✎ Conlucrarea slabă cu consiliile locale și diverși factori de decizie la nivel de raion, inexistența mecanismelor de stimulare pentru angajarea tinerilor, inclusiv acordarea indemnizațiilor unice pentru tinerii specialiști din domeniul culturii și reanimarea caselor de cultură rurale pentru a menține infrastructura culturală existentă.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Elaborarea documentului național de politici „Cultura 2030”;
- ↑ Îmbunătățirea cadrului normativ din domeniul cinematografiei, biblioteconomiei, artelor spectacolului și a activității editoriale;
- ↑ Elaborarea Programului de investiții pentru dezvoltarea infrastructurii culturale;
- ↑ Elaborarea Regulamentului cu privire la finanțarea cinematografiei;
- ↑ Formarea continuă a specialiștilor în domeniul artelor profesionale și patrimoniului cultural; încurajarea investițiilor private în patrimoniul cultural imobil;
- ↑ Restaurarea obiectelor de patrimoniu de importanță națională (Cercul din Chișinău; Cetatea Bender; Cetatea Soroca; Rezervația cultural-naturală „Orheiul Vechi”; Casa-muzeu A. S. Pușkin din Chișinău; Teatrul Dramatic de Stat pentru Tineret „Suliț Roz”) și continuarea proiectelor de restaurare și conservare a Muzeului Național de Artă al Moldovei, Salii cu Orgă, și a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din Căușeni.

Cercetare și inovare. Politicile implementate în domeniul cercetării și inovării în perioada de raportare au fost concentrate pe continuarea reformei inițiate în perioada precedentă, orientată spre transformarea domeniului respectiv în catalizator al dezvoltării socio-economice și creșterii competitivității țării, dar și racordarea principiilor și mecanismelor de funcționare la standardele și rigorile europene.

În vederea perfecționării cadrului strategic și normativ au fost elaborate și aprobate: cadrul normativ secundar aferent punerii în aplicare a Legii nr. 226/2018 cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare¹⁶⁵; Metodologia de finanțare instituțională a organizațiilor de drept public din domeniile cercetării și inovării¹⁶⁶ în scopul menținerii și dezvoltării infrastructurii publice în domeniul vizat; modificarea Programului național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia¹⁶⁷.

Întru promovarea cercetărilor în cadrul instituțiilor de învățământ superior și a consorțiilor, parteneriatelor naționale și internaționale au fost aprobate Planul-cadru pentru studiile superioare de doctorat, ciclul III, în baza căruia instituțiile de învățământ superior elaborează propriile planuri de învățământ, realizând particularitățile și orientările fiecărui program de doctorat¹⁶⁸ și Planul de acțiuni pentru dezvoltarea studiilor superioare de doctorat, ciclul III, pentru anii 2020-2023¹⁶⁹.

În anul 2020 a fost aplicat în premieră noul mecanism de finanțare a proiectelor în domeniile cercetării și inovării, alocarea resurselor financiare avînd la bază principiul competiției.

În scopul consolidării resurselor umane și financiare precum și orientarea acestora spre prioritățile strategice ale domeniilor cercetării și inovării pentru soluționarea problemelor de importanță națională, la 5 mai 2020 a fost lansat concursul de proiecte privind combaterea și atenuarea

¹⁶⁵ Hotărîrea Guvernului nr. 583/2020

¹⁶⁶ Hotărîrea Guvernului nr. 53/2020

¹⁶⁷ Hotărîrea Guvernului nr. 832/2020

¹⁶⁸ Ordinul MECC nr. 1036/2020

¹⁶⁹ Ordinul MECC nr. 250/2020

impactului pandemiei COVID-19, prin intermediul Programului UE Orizont 2020, care urmărește depășirea pandemiei COVID-19, precum și armonizarea acțiunilor naționale la acțiunile europene, prevăzute în Planul de acțiuni ERAvsCorona, aprobat de Comisia Europeană la 07.04.2020.

Provocări și constrângeri:

- ↳ Ponderea scăzută a tinerilor specialiști în domeniul știință și cercetare;
- ↳ Valorificarea slabă a contribuției diasporei științifice în procesul de cercetare, dezvoltare și educație din țară;
- ↳ Lipsa de utilaje, de laboratoare moderne, necesare pentru desfășurarea activității științifice și necesitatea stimulării activităților de cercetare științifică în universități.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Asigurarea elaborării proiectului Metodologiei de evaluare a organizațiilor de drept public din domeniile cercetării și inovării, în conformitate cu standardele și bunele practici internaționale în domeniu;
- ↑ Asigurarea continuității participării RM în cadrul Programelor Uniunii Europene și dezvoltarea cadrului de politici în domeniile cercetării și inovării;
- ↑ Evaluarea complexă a organizațiilor din domeniile cercetării și inovării;
- ↑ Demararea procesului de cartografiere a infrastructurii de cercetare și inițierea programelor de cercetare specifice noilor tehnologii.

Tineret și sport. Realizarea politicii de tineret în perioada de raportare a fost bazată pe principiile cooperării intersectoriale, coordonate de instituțiile statului, care comunică, se informează și cooperează pentru atingerea unor scopuri comune în vederea asigurării oportunităților de participare și dezvoltare multilaterală a tinerilor, participării lor active la toate aspectele vieții prin integrare și implicare deplină, prin acces la informare și la servicii de calitate în educație, protecție socială, antreprenorial, sănătate, educație, angajare în câmpul muncii, cultură etc.

Pentru susținerea inițiativelor, programelor și proiectelor de tineret la nivel național au fost realizate în parteneriat cu structurile asociative de tineret și organizațiile societății civile 23 de proiecte cu impact pentru tineri, finanțate prin intermediul Programului de granturi al ministerului. De asemenea, prin intermediul Programului de dezvoltare a Centrelor de tineret au fost alocate resurse financiare în mărime de 700 mii lei pentru desfășurarea Programelor de granturi locale pentru 9 autorități ale administrației publice locale de nivelul 2.

Dezvoltarea infrastructurii locale pentru prestarea serviciilor de tineret a fost asigurată prin continuarea Programului de dezvoltare a Centrelor de tineret, implementat în parteneriat cu UNFPA prin intermediul Fondului Comun pentru dezvoltarea Centrelor de tineret. La moment, rețeaua întrunește 22 Centre raionale și 22 filiale locale. Concomitent, au fost realizate instruirii pentru capacitatea autorităților publice locale pe dimensiunea dezvoltării politicilor de tineret și dezvoltată infrastructura centrelor prin dotarea tehnico-materială a acestora, fiind asigurat schimbul de experiență și expertiză în cadrul rețelei.

În scopul dezvoltării democrației participative, promovării activismului civic în rândul tinerilor și asigurarea participării acestora în procesul de luare a deciziilor la nivel local, a continuat implementarea Programului de constituire a consiliilor locale /regionale ale tinerilor, la 26 martie 2020 fiind semnat contractul de finanțare a activităților Rețelei Naționale a Consiliilor Locale de Tineret. La moment, rețeaua consiliilor locale ale tinerilor acoperă aproximativ 72% din teritoriul Republicii Moldova.

În procesul de dezvoltare a unui model eficient de implementare a politicii de tineret la nivel local s-a aprobat *Regulamentul de organizare și desfășurare a Programului „Capitala Tineretului”*¹⁷⁰, care stabilește obiectivele, procedura de organizare și desfășurare a concursului de selectare aferent Programului respectiv. Pentru desfășurarea Programului „Capitala Tineretului” au fost încheiate contractele de finanțare cu 4 organizații necomerciale partenere și alocate resurse financiare în valoare de 1 449 662 lei. Titlul de „Capitala Tineretului” a fost acordat satului Sipoteni din raionul Călărași.

Pe dimensiunea fortificarea spiritului civic și comunitar în rândul tinerilor prin intermediul activității de voluntariat au fost realizate în parteneriat cu organizațiile neguvernamentale de tineret următoarele proiecte: Campania „Tinerii de azi, liderii de mâine”, în parteneriat cu Asociația Națională a Scouților din Moldova.

În scopul formării și perfecționării continue a cadrelor, programelor, activităților și a serviciilor din domeniul tineretului, precum și în scopul implementării, acreditării, monitorizării și al evaluării acestora, a fost creată Agenția Națională pentru Dezvoltarea Programelor și Activității de Tineret¹⁷¹.

În domeniul sportului au fost organizate: Săptămîna Europeană a Sportului, care a fost marcată în peste 50 de localități urbane și rurale ale țării, întrunind circa 2500 de participanți de toate vîrstele și Ziua sportivului și a Mișcării Olimpice în cadrul căreia școlile sportive au organizat 30 de competiții sportive, vizualizîndu-le în spoturi video care au fost publicate pentru promovarea sportului și modului sănătos de viață. Pe parcursul anului 2020 au fost desfășurate 70 de campionate republicate la toate categoriile de vîrstă.

În vederea susținerii financiare a sportivilor de performanță a fost modificat Regulamentul cu privire la modul de stabilire și de plată a burselor lunare sportivilor de performanță care prevede acordarea cu titlu de excepție a bursei, pe o perioadă de 1 an, sportivilor de performanță care beneficiază la moment de bursă, dar din cauza împrejurărilor neprevăzute: calamități naturale, conflicte militare, răspîndirea epidemiilor etc., ori al traumelor obținute la antrenamente, cantonamente și competiții sportive nu au avut posibilitatea de a participa la competiții sportive internaționale pentru a obține dreptul la bursă.

De asemenea, au fost modificate normele financiare pentru activitate sportivă, prin care este prevăzută alocarea mijloace financiare federațiilor sportive pentru a achita sportivilor de performanță, testele pentru a stabili infecției de tip nou COVID-19, în cazul participării acestora la competiții sportive naționale și internaționale.

În vederea atenuării impactului crizei pandemice, au fost dezvoltate Metodologia privind continuarea procesului de instruire și antrenament la distanță în condițiile de carantină pentru instituțiile sportive și rețeaua metodologică pentru menținerea unui stil de viață sănătos în perioada dată. A fost inițiată și promovată acțiunea „Facem mișcare cu campionii”.

Pandemia a determinat elaborarea Planului de activitate a instituțiilor cu profil sportiv pentru anul de studii 2020 – 2021, care prevede orarul antrenamentelor, grupele de elevi, cadrele didactice ce vor participa la procesul de instruire și antrenament cît și aprobarea Metodologiei privind continuarea procesului de instruire și antrenament la distanță în condiții de carantină pentru instituțiile sportive.

Totodată, a fost aprobat Instrucțiunile cu privire la: i) organizarea competițiilor sportive în aer liber, cu un număr limitat de spectatori de către Federațiile Sportive Naționale acreditate; ii) măsurile de prevenire a infecției COVID-19 în centrele sportive, terenurile de sport, bazinele sportive în procesul de organizare a antrenamentelor individuale și contact; iii) organizarea procesului de instruire și de antrenament în spații închise; iv) organizarea și desfășurarea

¹⁷⁰ Hotărîrea Guvernului nr.347/2020

¹⁷¹ Hotărîrea Guvernului nr.598/2020

competițiilor de Fotbal; v) reluarea procesului de instruire și antrenamente în sălile de sport și fitness¹⁷².

Provocări și constrângeri:

- ✚ Insuficiența capacităților instituționale în elaborarea și implementarea politicilor de tineret și sport și de planificare strategică la nivel central și local;
- ✚ Inexistența mecanismelor și capacităților de stimulare și dezvoltare a performanțelor sportivilor moldoveni pe plan internațional;
- ✚ Lipsa condițiilor adecvate pentru organizarea și desfășurarea antrenamentelor și competițiilor în edificiile sportive, pentru dezvoltarea sportului de masa.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Inițierea procesului de elaborare a documentului de politici în domeniul tineretului pentru perioada anilor 2021-2025;
- ↑ Realizarea Programului anual de granturi pentru organizațiile de tineret;
- ↑ Susținerea inițiativelor locale de tineret prin intermediul programului „capitala tineretului”;
- ↑ Dezvoltarea și extinderea programului de asistență pentru consolidarea și dezvoltarea instituțională a consiliilor raionale/municipale ale tinerilor;
- ↑ Susținerea promovării spiritului civic în rândurile tinerilor și dezvoltarea sectorului de voluntariat prin susținerea proiectelor și inițiativelor de tineret privind promovarea voluntariatului și a activismului civic.

Relații interetnice. În pofida situației dificile create de pandemie, implementarea politicii în domeniul relațiilor interetnice a fost asigurată, ținând cont de specificul polietic, multicultural, multilingvistic și regional al minorităților naționale.

Astfel, în vederea implementării politicilor de consolidare a relațiilor interetnice și asigurării învățământului pentru minoritățile naționale și pentru grupurile dezavantajate au fost *aprobat planurile (comanda de stat) de pregătire a cadrelor de specialitate pe meserii, specialități în instituțiile de învățământ profesional tehnic pentru anul de studii 2020-2021*¹⁷³.

Pentru asigurarea condițiilor necesare pentru îmbunătățirea competenței lingvistice a cadrelor didactice și de conducere din instituțiile cu instruire în limbile minorităților naționale din toate unitățile teritorial administrative ale Republicii Moldova, în parteneriat cu Asociația Națională a Trainerilor Europeni din Moldova (ANTEM), a fost lansat „Programul de formare lingvistică continuă pentru cadrele didactice și manageriale”¹⁷⁴. Astfel, au fost organizate cursuri online de studiere a limbii române pentru 125 de cadre didactice și de conducere din instituțiile de învățământ cu instruire în limbile minorităților naționale din Republica Moldova. De asemenea, au fost organizate și desfășurate sesiuni de instruire pentru 64 cadre didactice din regiunile compact populate de reprezentanții minorităților naționale: Nord, Centru, Sud, inclusiv din UTA Găgăuzia, privind implementarea Ghidului, Curriculumului Național la limba română în instituțiile de educație timpurie cu program în limbile minorităților naționale¹⁷⁵.

220 de instituții de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale au fost dotate cu materiale didactice pentru a completa cabinetele de limba și literatura română cu materiale

¹⁷² Ordinul MECC nr. 664/2020

¹⁷³ Hotărârea Guvernului nr. 410/2020

¹⁷⁴ Ordinul MECC nr. 137/2020

¹⁷⁵ Ordinul MECC nr. 1168/2020

didactice necesare¹⁷⁶, iar 7 instituții de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale au beneficiat de tehnica de calcul pentru dotarea cabinetului de limba și literatura română¹⁷⁷.

Au fost editate seturi de materiale didactice pentru predare-învățare a limbii române în instituțiile de educație timpurie cu program în limbile minorităților naționale¹⁷⁸. Astfel, instituțiile de educație timpurie cu predare în limbile minorităților naționale din 28 de raioane sunt dotate cu materiale didactice pentru predare-învățare a limbii române în grupa pregătitoare.

Ținând cont de necesitatea sporirii diversității lingvistice au fost organizate un șir de *evenimente multilingve*, inclusiv online, cu participarea activă a minorităților naționale. Astfel, în anul 2020 au fost desfășurate *circa 150 acțiuni cultural-educative*, o mare parte din ele fiind organizate în incinta Casei Naționalităților din cadrul ARI- centru cultural și de documentare al organizațiilor etnoculturale din țară¹⁷⁹.

Întru realizarea Planul de acțiuni pentru anii 2017-2020 privind implementarea Declarației Parlamentului Republicii Moldova cu privire la acceptarea Raportului final al Comisiei Internaționale pentru studierea Holocaustului, prezidată de Elie Wiesel¹⁸⁰ () s-a desfășurat *Săptămîna memoriei Holocaustului dedicată Zilei internaționale/naționale de comemorare a victimelor Holocaustului*. Agenda Săptămîinii a inclus un șir de acțiuni menite să comemoreze victimele Holocaustului, desfășurate în instituțiile de învățământ, biblioteci, muzee, teatre și în incinta Casei Naționalităților.

Pe parcursul anului, situația epidemiologică a impus necesitatea revederii modului în care pot fi sprijinite minoritățile naționale pentru a-și realiza drepturile fundamentale ale omului, în special dreptul de a obține informații corecte, accesibile și oportune. Unele activități fiind implementate în format nou sau replanificate, ținându-se cont de nevoile tuturor celor din societate.

Provocări și constrîngerii:

- ✎ Capacitățile mediatorilor comunitari dezvoltate insuficient sau lipsa acestora;
- ✎ Lipsa unor programe eficiente și motivante de studiere a limbii de stat.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ⬆ Implementarea Hotărîrii Guvernului nr. 1464/2017 "Cu privire la aprobarea Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027",
- ⬆ Implementarea Planului de acțiuni pentru anii 2021-2025 privind promovarea memoriei Holocaustului și a culturii toleranței în vederea combaterii antisemitismului, xenofobiei, rasismului și altor forme de intoleranță;
- ⬆ Elaborarea Planul de acțiuni 2021-2024 întru realizarea Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027 și
- ⬆ Elaborarea Programului privind susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2021-2025.

¹⁷⁶ Ordinul MECC nr.831/2020

¹⁷⁷ Ordinul MECC nr.1134/2020

¹⁷⁸ Ordinul MECC nr.940/2020, Ordinul MECC nr.1135/2020

¹⁷⁹ www.ari.gov.md

¹⁸⁰ Hotărîrea Guvernului nr.313 din 22 mai 2017

X. DEZVOLTARE REGIONALĂ, CONSTRUCȚII ȘI URBANISM

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- ⇒ 14 proiect investiționale finalizate;
- ⇒ 8 localități cu acces la drumul construit/reabilitat;
- ⇒ 14 mii locuitori cu acces la drumul construit/reabilitat;
- ⇒ 23,7 km infrastructură de drum construită/reabilitată;
- ⇒ 11 localități cu acces la sisteme de aprovizionare cu apă și canalizare construite/reabilitate;
- ⇒ 32 mii locuitori cu acces la sisteme de aprovizionare cu apă și canalizare construite/reabilitate;
- ⇒ 64,8 km apeduct construit;
- ⇒ 3 localități cu acces la servicii îmbunătățite de management al deșeurilor menajere solide;
- ⇒ 24 mii locuitori cu acces la servicii îmbunătățite de management al deșeurilor menajere solide;
- ⇒ 2,6 km rețele electrice de tensiune înaltă construite;
- ⇒ 1 atracție turistică construită;
- ⇒ 1 obiectiv turistic inclus în circuit turistic;
- ⇒ 1 proiect în domeniul eficienței energetice implementat;
- ⇒ Sectorul construcțiilor a atins o pondere de 10,6% din PIB¹⁸¹;
- ⇒ Volumul lucrărilor de construcție în creștere cu 3,7% față de anul 2019;
- ⇒ 17 documente normative în construcții aprobate;
- ⇒ 9 anexe naționale la eurocoduri aprobate și publicate;
- ⇒ 1381 specialiști cu activități în domeniul construcții atestați;
- ⇒ 6 registre ale raportelor de expertiză tehnică în construcții/ ale avizelor de verificare a proiectelor elaborate și publicate.

Politicile de dezvoltare regională, care constituie o parte importantă a procesului de dezvoltare a țării și presupun asigurarea diversificării activităților economice, stimularea investițiilor, reducerea șomajului și îmbunătățirea nivelului de trai, continuă să fie realizate prin intermediul implementării proiectelor regionale, elaborate de către autoritățile administrației publice centrale și locale, în parteneriat cu comunitățile locale și organizațiile neguvernamentale.

Pentru a asigura statutul deliberativ în adoptarea deciziilor al Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (CNCDR), precum și implicarea mai activă a APL și APC în dezvoltarea economică locală, a fost aprobat noul *Concept al dezvoltării regionale în Republica Moldova, bazat pe dezvoltarea economică*¹⁸². Totodată, au fost constituite noi Consilii regionale pentru dezvoltare (CRD) în toate regiunile de dezvoltare, astfel fiind deblocat procesul decizional la nivelul regiunilor

¹⁸¹ Conform situației din ianuarie-septembrie 2020

¹⁸² Decizia CNCDR nr. 4/20 din 13 februarie 2020

de dezvoltare și delegați reprezentanți ai CRD în componența Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale.

În scopul ajustării conceptului de politici în domeniul dezvoltării regionale la noile tendințe de dezvoltare, a fost elaborat proiectului de lege pentru modificarea Legii nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova¹⁸³.

Totodată, în anul precedent CNCDR a elaborat un nou *Manual operațional privind modul de utilizare a mijloacelor Fondului național pentru dezvoltare regională*¹⁸⁴. Astfel domeniile de intervenție au fost organizate în Programe de Finanțare, ceea ce permite distribuire și utilizarea mai eficientă a mijloacelor alocate. În continuarea, a fost demarat un nou apel de propuneri de proiecte cu finanțare din sursele Fondului național pentru dezvoltare regional (FNDR), prin care autoritățile publice locale de nivelul 1 și 2, instituțiile naționale de drept public și privat, precum și organizațiile neguvernamentale vor contribui la creșterea competitivității regiunilor, prin dezvoltarea infrastructurii regionale, sporirea atractivității turistice, susținerea activităților economice de interes regional.

Teritoriile urbane acoperă cea mai mare parte a populației, a producerii și a consumului. Fiind una dintre cele mai importante unități din analiza economică, socială și de mediu pentru a asigura dezvoltarea durabilă a acestora, a fost aprobat *Programului național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova pentru anii 2021-2027*¹⁸⁵.

Un alt instrument important pentru a spori calitatea vieții oamenilor este Planul de Amenajare a Teritoriului Național. Astfel, pentru a asigura coerența în elaborarea documentației necesare pentru planificarea și fundamentarea principalelor componente ale secțiunii „Apă și sanitație”, precum și a ajuta comunitățile să identifice, structureze și să pregătească cele mai viabile proiecte de dezvoltare a infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație în localitățile sale, a fost aprobată *Instrucțiunea privind elaborarea secțiunii specializate „Apă și sanitație” a Planului de Amenajare a Teritoriului Național*¹⁸⁶.

Aprobarea semnării *Acordului între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova privind reglementarea construirii unor apeducte și trecerea la următoarea etapă de semnare a acestuia*¹⁸⁷, are scopul intensificării cooperării dintre Județul Iași și raioanele Nisporeni, Ungheni, Glodeni și Fălești în domeniul serviciilor de alimentare cu apă. Guvernele ambelor state vor conveni asupra amplasării unor apeducte, cu subtraversarea râului Prut, prin care raioanele sus menționate vor fi aprovizionate cu apă potabilă.

În conformitate cu Legea bugetului pentru anul 2020¹⁸⁸, cu modificările ulterioare, în Fondul Național pentru dezvoltare regională au fost alocate 220000,0 mii de lei. Mijloacele financiare au fost repartizate/redistribuite conform deciziilor CNCDR, după cum urmează:

- pentru implementarea proiectelor investiționale – 203,28 mil. lei;
- pentru asigurarea activității ADR Nord, Centru, Sud și UTA Găgăuzia – 16,72 mil. lei.

Prin decizia CNCDR, în anul 2020, au fost aprobate spre finanțare 26 proiecte din cele incluse în Documentul Unic de Program pentru anii 2017-2020, din care 2 proiect noi incluse în Planul de finanțare din FNDR pentru anul 2020.

¹⁸³ Hotărîrea Guvernului nr. 720/2020

¹⁸⁴ Decizia CNCDR nr. 17/20 din 4 august 2020

¹⁸⁵ Hotărîrea Guvernului nr. 916/2020

¹⁸⁶ Ordinul MADRM nr. 128 din 25 iunie 2020

¹⁸⁷ Hotărîrea Guvernului nr. 729/2020

¹⁸⁸ Legea nr. 172/2019

Tabelul nr. 1 Repartizarea și valorificarea mijloacele financiare ale FNDR pentru anul 2020.

Domeniul de intervenție	Nr. proiecte aprobate	Nr. proiecte finalizate/finalizată finanțarea din FNDR	Bugetul alocat pentru anul 2020, mil. lei	Valorificat în anul 2020, mil. lei
Infrastructura drumurilor regionale și locale	4	1	61,38	52,58
Aprovizionare cu apă și sanitație	9	5	64,90	57,87
Managementul deșeurilor solide	1	1	2,32	1,95
Infrastructura de sprijin a afacerilor	5	3	36,37	25,32
Atractivitate turistică	5	3	31,41	27,50
Dezvoltarea regională	4	1	16,72	14,04
Eficiență energetică în clădiri publice	2	1	6,90	3,83
Total	26	14	220, 00	183,09
Gradul de realizare	100%	53,85%	100%	83,22%

Utilizând bugetul FNDR, pînă la 31 decembrie 2020 au fost obținute următoarele rezultate:

- Prin implementarea proiectelor investiționale în **domeniul aprovizionării cu apă și sanitație** s-au construit 64,8 km apeduct, 1 stație de pompare a apei potabile, 1 castel de apă, 1 stație de pompare a apelor reziduale și 0,4 km rețele de canalizare, oferind acces la sisteme de aprovizionare cu apă și canalizare construite/reabilite pentru 32 mii locuitori din 11 localități.
- În **domeniul economic** s-a reușit finalizarea unui obiectiv de suport în afaceri, construirea a 2,64 km de rețele electrice de tensiune înaltă, instalarea unei stații de transformare și amenajarea a 6,2 ha teritoriu.
- Pentru sporirea **atractivității turistice** s-a reușit construirea unei atracții turistice, construirea unui km de drum de acces la obiectivul turistic, iar un obiectiv a fost inclus în circuitul turistic.
- La capitolul **drumuri regionale și locale** s-au construit/reabilitat drumuri pe a distanță de 23,7 km, s-au reconstruit 9 poduri/podețe, ceea ce a oferit acces la 14 mii de locuitori din 8 localități la infrastructură bună de drum.
- În **domeniul eficienței energetice** au fost termoizolați 515 m2 pereți exteriori și au fost schimbate 179 m2 ferestre și uși exterioare.
- În **domeniul de gestionare a deșeurilor solide** au fost contractate 2 autospeciale pentru acumularea și transportarea deșeurilor, facilitînd accesul la servicii îmbunătățite de management al deșeurilor pentru 24 mii locuitori din 3 localități.

Au continuat activitățile de implementare a 2 proiecte de aprovizionare cu apă și canalizare, finanțate de către Guvernul Germaniei, inclusiv 1 proiect – cofinanțat de către UE, prin intermediul KfW. Pentru realizarea acestora, Guvernul Germaniei a alocat cca 48,5 mil. Euro, iar UE – 10,124 mil. Euro. Mijloacele financiare respective sunt acordate de către partenerii străini sub formă de grant, contribuția Republicii Moldova constituind cca. 3,0 mil. Euro. De asemenea, a fost semnat Acordul de cooperare dintre Republica Moldova și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare/Asociația Internațională pentru Dezvoltare pentru pregătirea proiectului „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova- echivalentul a 447 600 USD (*grant*).

Republica Moldova participă activ în programele de cooperare transfrontalieră și transnațională, finanțate de UE, menite să contribuie la dezvoltarea și coeziunea statelor participante, inclusiv în cadrul:

- **Programului Operațional Comun România –Republica Moldova 2014-2020** – urmare celor 2 apeluri de propuneri de proiecte (HARD și SOFT) Republica Moldova participă în 34 proiecte. Valoarea totală a bugetului pentru partenerii din Republica Moldova în cadrul proiectelor contractate (ENI) este de 21,6 mil. EURO. De asemenea, în cadrul POC RO-MD 2014-2020 sunt în proces de implementare 4 proiecte mari de investiții în valoare de 24,2 mln. EUR (partea RM);
- **Programului Operațional Comun Bazinul Mării Negre 2014-2020** - au fost lansate 2 apeluri de propuneri de proiecte, Republica Moldova participând în 26 proiecte. Valoarea totală a bugetului pentru partenerii din Republica Moldova în cadrul proiectelor contractate (ENI) este de 4,18 mln. EUR;
- **Programului Transnațional Dunărea 2014-2020** - au fost lansate 3 apeluri de propuneri de proiecte, Republica Moldova participând în 24 proiecte. Valoarea totală a bugetului pentru partenerii din Republica Moldova în cadrul proiectelor contractate (ENI) este de 2,1 mln. EUR.

Provocări și constrângeri:

- ↳ Asigurarea continuității și durabilității proiectelor de dezvoltare regională;
- ↳ Insuficiența resurselor financiare, atât din partea APL în asigurarea contribuției de finanțare a proiectelor, cât și a cetățenilor din regiunile de dezvoltare pentru achitarea tarifelor la serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare și management al deșeurilor solide, nu asigură sustenabilitatea investițiilor;
- ↳ Nivelul scăzut de implicare instituțională, procedurile repetate de achiziții publice, impactul situației epidemiologice provocate de virusul SARS COV-2, precum și insuficiența surselor financiare alocate din FNDR pentru implementarea Documentului Unic de Program;
- ↳ Imposibilitatea demarării procesului de dezvoltare regională în regiunea transnistreană.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Aprobarea documentului strategic de referință pentru dezvoltarea regională pentru perioada 2021-2027;
- ↑ Îmbunătățirea guvernancei în domeniul dezvoltării regionale în anul 2021 prin ajustarea cadrului normativ și de funcționare a consiliilor regionale pentru dezvoltare;
- ↑ Aprobarea Documentului Unic de Program 2021-2023 și a Regulamentului privind conținutul-cadru, principiile metodologice de elaborare și actualizare, avizare și aprobare a Planului regional de amenajare a teritoriului și Planului local de amenajare a teritoriului;
- ↑ Elaborarea proiectului secțiunii specializate „Apă și sanitație” din cadrul Planului de amenajare a teritoriului național;
- ↑ Crearea Sistemului informațional geografic la nivel de puncte de adresă, care va permite oferirea operativă a informației spațiale utilizatorilor, și soluționarea sarcinilor de utilizare rațională a resurselor naturale și tehnogene.

Construcții, amenajarea teritoriului și urbanism. În această perioadă de criză s-a resimțit o susținere a economiei din partea sectorului construcțiilor care a avut un aport pozitiv la evoluția economiei în perioada de referință, contribuind cu +0,2 p.p. la creșterea PIB. Totodată, construcțiile au atins o cotă de 10,6% la formarea PIB. Valoarea lucrărilor de construcții realizate de

Întreprinderile de construcții a constituit 14,0 mld. lei sau cu 3,7% (în prețuri comparabile) mai mult față de ianuarie-decembrie 2019.

Pe parcursul anului 2020 au crescut investițiile în construcțiile ingineresti (sisteme de alimentare cu apă și canalizare) cu circa 17,4%, ajungând la circa 6,6 mld. Lei. De asemenea, a crescut volumul lucrărilor de reparații capitale cu 5,7% și a lucrărilor de întreținere și reparații curente cu 18,5%. În același timp, lucrările de construcții noi s-au diminuat față de ianuarie-decembrie 2019 cu 3,4%.

Cu scopul de a impulsiona dezvoltarea și reglementarea industriei construcțiilor au fost aprobate 17 documente normative în construcții, care contribuie la dezvoltarea sistemului național de documente normative în construcții, bazat pe cerințe de performanță.

Pentru implementarea materialelor și tehnologiilor noi, precum și pentru investițiile europene, bazate pe prevederile standardelor europene, au fost aprobate și publicate 9 anexe naționale la Eurocoduri¹⁸⁹ și inițiată elaborarea a altor 16, pentru care sunt prevăzute mijloacele financiare necesare.

În anul 2020 de către comisiile specializate de atestare tehnico-profesională au fost atestați 1381 specialiști cu activități în domeniul construcții. Pentru a preveni blocarea desfășurării lucrărilor de construcție în perioada inițială a restricțiilor generate de pandemia COVID-19 a fost prelungit termenul de valabilitate a certificatelor de atestare tehnico-profesională a specialiștilor, pe un termen de 6 luni din momentul reluării activității de instruire și a comisiilor de atestare¹⁹⁰.

S-a asigurat unificarea legislației în domeniile: amenajarea teritoriului și urbanismul, proiectarea lucrărilor de construcții; autorizarea executării lucrărilor de construcții; executarea lucrărilor de construcții, fiind operate în acest sens modificări la o serie de acte normative¹⁹¹, acestea contribuind la întărirea disciplinei urbane și în construcții, concomitent cu asigurarea unor deziderate precum protejarea investițiilor, protejarea lucrătorilor și descurajarea fenomenului infracțional în domeniul construcțiilor. Totodată, aceste modificări au constituit un pas spre realizarea în Republica Moldova a principiilor Națiunilor Unite și celor comunitare privind dezvoltare durabilă a localităților.

În scopul menținerii stării tehnice a construcțiilor în corespundere cu prescripțiile tehnice, reducerii gradului de risc al construcțiilor în urma intervențiilor care au loc la construcțiile existente în corespundere cu exigențele esențiale prevăzute de Legea privind calitatea în construcții, au fost elaborate 3 registre ale raportelor de expertiză tehnică în construcții și 3 registre ale avizelor de verificare a proiectelor, ce atestă gradul de executare a construcției, care pot fi accesate la <https://mei.gov.md/ro/content/registre>.

Provocări și constrângeri:

- ↳ Tergiversarea procesului de promovare a proiectului Codului urbanismului și construcțiilor, ceea ce determină aprofundarea problemelor:
 - actele normative existente în domeniul planificării teritoriilor și localităților nu sunt armonizate atât între ele, cât și cu tendințele comunitare de dezvoltare echilibrată a teritoriului;
 - nu este respectat principiul de aplicare comună și indivizibilă în teritoriu a politicilor economice, sociale, culturale și de mediu;
 - existența barierelor birocratice în obținerea actelor permise.
- ↳ Nepromulgarea noii Legi nr.276/2018 cu privire la condominiu a dus la imposibilitatea reformării modului de gestionare a fondului locativ;

¹⁸⁹ Hotărârea Institutului de Standardizare din Moldova nr.12/2020

¹⁹⁰ Hotărârea Guvernului nr. 417/2020

¹⁹¹ Legea nr. 3/2020

- ↳ Tergiversarea elaborării Planului de amenajare a teritoriului național și a planurilor de amenajare a teritoriului regional au condus la nerealizarea angajamentelor stabilite în Planul de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere cu UE.

Prioritati pentru următoarea perioadă:

- ↑ Promovarea adoptării Codului urbanismului și construcțiilor și publicarea Legii nr.276/2018 cu privire la condominiu;
- ↑ Dezvoltarea domeniului amenajării teritoriului și urbanismului la cerințele comunitare;
- ↑ Asigurarea elaborării Planului de amenajare a teritoriului național;
- ↑ Asigurarea cadrului normativ privind eliminarea barierelor birocratice la obținerea actelor permissive în construcții;
- ↑ Armonizarea reglementărilor tehnice și a standardelor naționale în domeniul construcțiilor cu legislația și standardele europene;
- ↑ Îmbunătățirea performanței energetice a clădirilor;
- ↑ Promovarea reformei de gestionare a fondului locativ;
- ↑ Sporirea cerințelor față de calificarea specialiștilor în domeniu prin modificarea Regulamentului cu privire la atestarea tehnico-profesională a specialiștilor cu activități în construcții.

XI. SECURITATE ȘI EFICIENȚĂ ENERGETICĂ

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- *Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat în creștere cu 2,3% față de anul 2019;*
- *Conducta de transport al gazelor naturale pe direcția Iași–Ungheni–Chișinău dată în exploatare (110 km și 4 stații de reglare-măsurare);*
- *86,6% din resursele bugetare alocate pentru finanțarea măsurilor de eficiență energetică și energie regenerabilă în sectorul public executate;*
- *Inițiată stocarea gazelor naturale în depozitele subterane din Ucraina;*
- *Tariful la energia electrică pentru consumatorii finali începând cu 07.08.2020 micșorat;*
- *Tariful la gazele naturale începând cu 03.11.2020 micșorat.*

Sectorul energetic este o ramură de bază a economiei naționale și îndeplinește un rol crucial în implementarea cu succes a programelor de dezvoltare a economiei, precum și în menținerea stabilității sociale. În anul 2020 producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat a înregistrat creștere de 2,3% față de anul precedent.

Sectorul gazelor naturale. În contextul asigurării securității aprovizionării cu gaze naturale a consumatorilor din Republica Moldova, în 2020 respectiva prioritate a fost realizată prin suplinirea coridoarelor de import a gazelor naturale, și anume:

- Construcția gazoductului Ungheni-Chișinău (110 km de tronson linear), care constituie o alternativă reală pentru aprovizionarea cu gaze naturale a țării, sporind securitatea energetică a Republicii Moldova. Odată cu finalizarea construcției gazoductului Ungheni-Chișinău a crescut gradul de diversificare a rutelor de aprovizionare cu gaze a țării, care va oferi ulterior oportunitatea diversificării surselor, în dependență de prețurile gazelor naturale pe piața regională comparativ cu cele oferite de Gazprom. La etapa inițială, prin gazoductul Iași-Ungheni-Chișinău vor putea fi livrate pînă la 1,5 mild. m³/an de gaze naturale.
- Începînd cu 01.01.2020 a fost asigurată opțiunea organizării inversării fluxului de gaze pe sistemul de conducte magistrale Trans-Balcanice (conducta T1), livrarea în regim revers a gazelor naturale în Republica Moldova fiind posibil de realizat prin stația de măsurare gaze SMG Căușeni. Opțiunea reprezintă o altă alternativă de aprovizionare cu gaze naturale a consumatorilor Republicii Moldova în cazul apariției incertitudinii tranzitului de gaze naturale prin rețeaua de transport a Ucrainei, oferind posibilitatea asigurării prin intermediul acesteia a unei capacități de pînă la 15 mil. m³/zi gaze naturale. Totodată, asigurarea fluxului invers de gaze naturale prin conducta T1 a coridorului Trans Balcanic, a consolidat și reconfirmat statutul Republicii Moldova de stat-tranzit al resurselor de gaze naturale.

În scopul asigurării neîntrerupte a consumatorilor cu gaze naturale, în special în perioada rece a anului, începînd cu 1 octombrie 2020, S.A. „Moldovagaz” în premieră a inițiat stocarea anumitor cantități de gaze naturale în depozitele subterane de stocare a gazelor naturale din Ucraina, care ar putea servi inclusiv pentru a acoperi vîrfurile de consum și pentru a asigura securitatea aprovizionării cu gaze naturale a consumatorilor din Republica Moldova în cazul survenirii unei situații excepționale pe piața gazelor naturale.

Sectorul energiei electrice. Pentru sporirea gradului de securitate în alimentarea cu energie electrică a consumatorilor din Republica Moldova au fost întreprinse activități de dezvoltare a sistemului electroenergetic al țării prin reabilitarea rețelelor electrice de transport ale Î.S. „Moldelectrica” și

intrarea în fază activă de implementare a celui mai de anvergură proiect de infrastructură energetică - construcția LEA 400 kV Isaccea – Vulcănești – Chișinău și a stației Back to Back aferente. A fost desfășurată licitația pentru construcția liniei electrice aeriene, iar în pregătire sunt documentele pentru anunțarea licitației pentru construirea stației Back to Back de la Vulcănești, modernizarea stației de transformare de lângă Chișinău, precum și alte elemente componente ale proiectului.

Costul total al Proiectului de interconectare a rețelelor de energie electrică dintre Republica Moldova și România, Faza I constituie cca 261 mil. Euro, resurse financiare oferite ca credit de către BERD, BEI și BM, inclusiv și componenta de grant din partea UE NIF în mărime de cca 40 mil. Euro. Pentru a debloca debursarea creditului pentru realizarea Proiectului investițional respectiv a fost promovată Legea privind eliberarea Î.S. „Moldelectrica” de obligația de a garanta rambursarea împrumutului¹⁹².

Totodată, a avansat procesul de evaluare a fezabilității edificării celei de-a doua interconexiuni cu Sistemul Electroenergetic al României – LEA 400 kV Bălți – Suceava, studiul fiind preconizat a fi definitivat în anul 2021.

Sectorul energiei termice. Au fost depuse eforturi pentru consolidarea platformei naționale de producție a energiei electrice și termice. Astfel, în anul 2020 a avut loc închiderea/ finalizarea implementării a două proiecte majore de modernizare a infrastructurii sistemelor centralizate de alimentare cu energie termică (SACET) din mun. Chișinău și mun. Bălți, cu un buget cumulativ de cca 50 mil. Euro, și anume:

- Proiectul de îmbunătățire a eficienței sistemului de alimentare centralizată din mun. Chișinău, cu un buget de 37 mil. Euro;
- Proiectul de modernizare a Sistemului termoeenergetic din mun. Bălți, cu un buget de 10,7 mil. Euro.

S.A. "CET Nord", în urma implementării proiectului investițional susținut financiar de BERD și Fondul E5P, a generat cu 60% mai multă energie electrică decât în perioada precedentă.

Deoarece rezultatul primelor intervenții a acestor proiecte au generat rezultate remarcabile, confirmate inclusiv de comunitatea internațională, pe parcursul anului 2020, în vederea continuării eforturilor de îmbunătățire a serviciilor publice de alimentare cu energie termică din ambele municipii, Guvernul a negociat cu Banca Mondială finanțarea celui de-al doilea proiect investițional la S.A. "Termoelectrică" (mun. Chișinău) cu un buget de 92 mil. Euro¹⁹³, precum și a dispus inițierea elaborării studiului de fezabilitate pentru identificarea setului de măsuri a fi implementate în cadrul unei faze secunde la S.A. "CET Nord" (mun. Bălți), începând cu anul 2021 cu un buget orientativ de cca 10-12 mil. Euro.

Eficiența energetică și surse regenerabile de energie. Eficiența energetică și energia regenerabilă sunt două componente definitorii ale dezvoltării durabile a domeniului energetic. În anul 2020, Guvernul a fost asigurat implementarea cadrului juridic primar în domeniul eficienței energetice și energiei regenerabile, astfel încât să fie posibilă atingerea următoarelor rezultate:

- politicile de promovare a consumului de energie din surse regenerabile au facilitat plasarea investițiilor private de peste 38 mil. Euro în cca 36 MW de capacități regenerabile de generare a energiei electrice;
- valorificarea a cca 30 mil. lei (mijloace financiare bugetare) în măsuri de eficiență energetică în clădirile publice (prin intermediul instrumentelor gestionate de Agenția pentru Eficiență Energetică).

¹⁹² Legea nr. 90/2020

¹⁹³ Legea nr. 193/2020

Resursele bugetare valorificate au fost complementare mijloacelor financiare oferite de Comisia Europeană prin intermediul Convenției Primarilor pentru Climă și Energie, sau de cele oferite sectorului privat prin intermediul programului EU4Business etc.

Totodată, au fost desfășurate negocieri cu BEI, BERD și Comisia Europeană asupra proiectului „Eficiența energetică în Republica Moldova”¹⁹⁴, proiect orientat spre crearea unui instrument financiar necesar pentru reabilitarea energetică a fondului imobiliar al Republicii Moldova ce cuprinde clădiri publice deținute de autoritățile publice centrale și locale, care este caracterizat printr-o performanță energetică scăzută ca urmare a vechimii construcțiilor, cât și a lipsei acute a investițiilor în lucrările de consolidare și sporire a eficienței energetice pe parcursul utilizării lor. Valoarea totală a Proiectului constituie 75 mil. Euro, din care 15 mil. Euro – grant oferit din partea Platformei de Investiții pentru Vecinătate a Comisiei Europene (NIP), cu o durată de implementare de 4 ani.

La fel, în perioada de referință au continuat eforturile pentru ajustarea normelor legale în domeniul energiei regenerabile și al eficienței energetice. Astfel, a fost aprobat Programul cu privire la implementarea obligației privind renovarea clădirilor autorităților administrației publice centrale de specialitate pentru anii 2020-2022¹⁹⁵ și Regulamentul cu privire la auditorii energetici și auditul energetic¹⁹⁶, întru implementarea Legii nr.139/2018 cu privire la eficiența energetică, menite să promoveze eficiența energetică a clădirilor publice și, totodată, să consolideze industria serviciilor de auditare energetică.

De asemenea, a fost aprobat Regulamentul privind determinarea consumului final de energie din surse regenerabile în transporturi¹⁹⁷, care are ca scop stabilirea unui mecanism transparent, clar și neechivoc pentru determinarea consumului final de energie din surse regenerabile în transporturi, precum și a ponderii energiei din surse regenerabile în consumul final de energie în transporturi, întru atingerea obiectivului politicii de stat în domeniu, conform prevederilor Legii nr.10/2016 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile.

În vederea îmbunătățirii condițiilor și premiselor pentru dezvoltarea durabilă a piețelor naționale de energie în anul 2020 a fost inițiat exercițiul de transpunere a prevederilor directivelor și regulamentelor UE care vizează pachetului legislativ al Comisiei Europene „Energie curată pentru toți europenii”.

Este de menționat și faptul că, în contextul combaterii COVID-19, a fost asigurată aprovizionarea continuă a consumatorilor casnici cu energie electrică, energie termică, gaze naturale și apă potabilă, conform Hotărîrii Consiliului de administrație al ANRE nr.86/2020 cu privire la interzicerea sistării furnizării serviciilor prestate și aplicării penalităților consumatorilor casnici de energie electrică, energie termică, gaze naturale și apă potabilă pe durata stării de urgență.

Provocări și constrîngeri:

- ↳ Dependența de importul de resurse energetice - energie electrică și gaze naturale, dintr-un număr limitat de surse;
- ↳ Capacități de interconectare redusă pe sectorul electroenergetic pentru a îndeplini criteriile de siguranță și de a crește capacitatea interfeței cu sistemul electroenergetic al României/ENTSO-E;
- ↳ Nivel scăzut de implementare a legislației cu incidență în domeniul performanței energetice a clădirilor și eficienței energetice;

¹⁹⁴ Hotărîrea Guvernului nr. 218/2020

¹⁹⁵ Hotărîrea Guvernului nr. 372/2020

¹⁹⁶ Hotărîrea Guvernului nr. 676/2020

¹⁹⁷ Hotărîrea Guvernului nr. 270/2020

- ↳ Nivel scăzut de absorbție a fondurilor și mijloacelor financiare pentru implementarea măsurilor de eficiență energetică de către sectorul rezidențial (cauzată în special de lipsa unui cadru juridic modern și a capacităților de implementare la beneficiari);
- ↳ Nivel scăzut de implementare a proiectelor de eficientizare a energiei și valorificare a potențialului regenerabil, prin utilizarea insuficientă a instrumentelor financiare de piață și promovarea competiției pe aceste segmente (contracte de performanță energetică, contracte ESCO de furnizare a energiei termice, licitarea de capacități etc.);
- ↳ Promovarea redusă a conceptului de autonomie energetică locală și a proiectelor comunitare de valorificare a potențialului energetic regenerabil;
- ↳ Promovarea insuficientă a eficienței energetice și a energiei regenerabile în rândul consumatorilor finali, inclusiv prin intermediul instrumentelor de etichetare energetică, certificare a performanței energetice a clădirilor etc.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Asigurarea securității aprovizionării cu energie: asigurarea continuării realizării proiectului de construcție a LEA 400 kV Vulcănești – Chișinău și a stației Back to Back aferente;
- ↑ Asigurarea îmbunătățirii calității serviciilor de alimentare centralizată cu energie termică (continuarea proiectelor SACET Chișinău și SACET Bălți);
- ↑ Asigurarea cadrului normativ atractiv pentru crearea condițiilor propice pentru dezvoltarea piețelor energetice competitive (cu rezultate de eficiență energetică, performanță energetică a clădirilor, energie regenerabilă și energie curată);
- ↑ Elaborarea proiectului de lege cu privire la crearea și menținerea nivelului minim al stocurilor petroliere, care transpune Directiva 2009/119/CE;
- ↑ Implementarea proiectului „Eficiența Energetică în Republica Moldova”, precum și dezvoltarea și punerea în aplicare a altor instrumente și programe de finanțare a eficienței energetice în toate sectoarele economiei naționale, sprijinite financiar atât din resurse bugetare, cât și de Partenerii de Dezvoltare;
- ↑ Promovarea investițiilor private în sursele regenerabile de energie prin modificarea cadrului normativ primar și secundar în domeniu.

XII. TEHNOLOGIA INFORMAȚIEI, TRANSPORT ȘI INFRASTRUCTURĂ

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- ✦ *Industria IT atinge o cotă de peste 3,1% din PIB;*
- ✦ *650 companii IT rezidente ale Moldova IT Park;*
- ✦ *80% din produsele și serviciile companiilor IT sunt exportate pe cele mai dezvoltate piețe ale lumii;*
- ✦ *Sediul Serviciului Național Unic pentru apeluri de urgență 112 construit și dat în exploatare;*
- ✦ *Numărul de apeluri recepționate la numărul unic de urgență 112 – 3.722.623;*
- ✦ *Timpu mediu de procesare a apelului de urgență s-a redus la 1 min.;*
- ✦ *Numărul de pasageri s-a redus cu 46,1% și cu 14,9% volumul mărfurilor transportate;*
- ✦ *5 sectoare de drum cu o lungime totală de 89,3 km date în exploatare;*
- ✦ *Asigurată întreținerea de rutină a întregii rețele de 5857 km de drumuri naționale;*
- ✦ *144,6 km de drumuri naționale reparate capital;*
- ✦ *1379 km de drumuri comunale și străzi reparate periodic.*

Industria IT și economia digitală. Industria tehnologiei informației înregistrează în continuare o evoluție ascendentă, chiar și în condițiile crizei pandemice. Dinamica industriei IT în mare parte se datorează efectului stimulator generat de „Moldova IT Park”, care reunește deja peste 650 de companii (dintre care 100 companii au aderat la parcul IT pe parcursul anului 2020) și oferă, din perspectiva fiscală și administrativă, cele mai competitive condiții la nivel regional și european. Companiile rezidente sunt fondate de către investitori din Republica Moldova și din alte 34 țări. Regimul fiscal special a permis oficializarea fără precedent a afacerilor din domeniul IT și a mărit considerabil baza fiscală. Apreciind acest impact pozitiv, Guvernul a consolidat succesul ”Moldova IT Park”, fiind stipulat la nivel de lege (art.15 alin.(4) din Legea nr.77/2016) *extinderea garanției privind regimul fiscal al parcului IT până la 01.01.2027*¹⁹⁸.

Pentru crearea unui mecanism de dezvoltare a parcurilor IT și stimulare a inovației digitale a fost modificată Legea cu privire la parcurile pentru tehnologia informației¹⁹⁹, fiind *prevăzută crearea Fondului de susținere a inovațiilor digitale și startup-urilor tehnologice*, care va permite dezvoltarea pieței locale IT pe orizontală, reținerea în țară și creare a valorii adăugate din produse și servicii IT, precum și eficientizarea economică prin tehnologie a diverse sectoare economice.

În scopul creării condițiilor de adaptare la noile condiții de criză pandemică a agenților economici și instituțiilor statului, de către Ministerul Economiei și Infrastructurii a fost aprobată și pusă în implementare *Foaia de parcurs pentru impulsionearea procesului de digitalizare a economiei naționale și dezvoltarea comerțului electronic*, fiind lansate proiecte concrete de analiză complexă a constrângerilor și elaborare a inițiativelor de ajustare a legislației, pentru stimularea serviciilor digitale pentru mediul de afaceri, utilizarea instrumentelor de comerț electronic de către companii, interacțiunea la distanță cu autoritățile, consolidare și diversificare a infrastructurii logistice și de curierat, de plăți on-line, simplificare a procedurilor vamale la exportul electronic etc.

¹⁹⁸ Legea nr.60/2020

¹⁹⁹ Legea nr. 142/2020

În contextul realizării Foii de parcurs, a fost lansat *Programul privind digitalizarea IMM-urilor*, în parteneriat cu StartupMoldova, care au dezvoltat metodologia de formare antreprenorială și au lansat sesiuni de instruire pe digitalizare, la prima etapă pentru peste 600 de companii, precum și au desfășurat mai multe ateliere/webinare de promovare a digitalizării IMM-urilor, prin care peste 180 de antreprenori au semnat contracte de finanțare în cadrul Instrumentului de susținere privind digitalizarea IMM-urilor.

A fost aprobat *Conceptul Sistemului informațional „Platforma guvernamentală de instruire la distanță (e-Learning)”* și a Regulamentului privind utilizarea și administrarea acestuia²⁰⁰, care urmărește ca scopul principal instituirea, atât pentru administrația publică centrală și locală, cât și pentru cetățeni și mediul de afaceri, în calitatea lor de potențiali utilizatori ai serviciilor de instruire, a unui sistem informațional de platformă destinat a fi un mecanism eficient, fiabil și modern de instruire a angajaților, prin crearea, dezvoltarea și punerea la dispoziție online a resurselor de instruire, precum și de acordare a accesului angajaților la informațiile destinate dezvoltării lor profesionale.

Întru asigurarea concordanței actelor legislative ce reglementează activitatea în domeniul tehnologiei informației și în sfera resurselor informaționale de stat, au fost operate modificări la Legea cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat nr.467/2003, Legea cu privire la registre nr.71/2007 și Legea cu privire la informatică nr.1069/2000²⁰¹. Modificările respective vizează în principal stabilirea clară a atribuțiilor autorităților cu competență în domeniul elaborării, promovării și implementării politicii de stat în domeniul informaticii, tehnologiei informației și resurselor informaționale de stat.

A fost consolidat Serviciul Național Unic pentru apeluri de urgență 112, fiind *finalizată construcția și dat în exploatare sediul 112* – un centru modern de preluare și procesare a apelurilor de urgență, dotat cu tehnologii de ultima generație și condiții decente pentru personalul Serviciului 112 și a dispeceratelor specializate de urgență a Ambulanței, Poliției și Salvatorilor. Totodată, se pregătește extinderea sistemului informațional 112 până la echipajele de urgență din teren și dotarea acestora cu echipamente electronice necesare, care vor facilita intervenția în teritoriu.

Comunicații electronice. A fost creat cadrul normativ favorabil dezvoltării tehnologiilor avansate în domeniul comunicațiilor electronice și tehnologiei informației, prin operarea modificărilor la Legea comunicațiilor electronice nr.241/2007²⁰². Astfel, a fost *transpus cadrul UE privind garantarea tratamentului egal și nediscriminatoriu al traficului în furnizarea de servicii de acces la Internet și a drepturilor conexe ale utilizatorilor finali* (atât persoanelor fizice, cât și a mediului de afaceri), precum și a calității acestor servicii, eliminând orice practici ilegale de gestionare a traficului care blochează sau încetinesc anumite aplicații sau servicii, astfel fiind implementat așa-numitul principiu „neutralitatea Internetului”.

Urmare a conlucrării cu alte state din Parteneriatul Estic (Ucraina, Belarus, Azerbaidjan, Armenia și Georgia) a fost *convenită semnarea a 2 acorduri regionale*, pentru care, în prezent, se perfectează procedurile naționale de pregătire a semnării acestora, ce se preconizează a fi puse în aplicare începând cu 01.01.2022, și anume:

- Acordul Regional privind reglementarea serviciilor internaționale de roaming în rețelele publice de comunicații mobile în țările din Parteneriatul Estic, care are drept scop reducerea pentru utilizatorii finali din țările semnatare a prețurilor pentru serviciile utilizate în roaming, apeluri vocale de intrare și de ieșire, SMS-uri trimise și transmisii de date, atunci când vizitează una din țările semnatare;
- Acordul Regional privind condiții tehnice armonizate pentru statele Parteneriatului Estic pentru radiocomunicații mobile terestre în benzile 694-790 MHz și 3400-3800 MHz. Acordul va

²⁰⁰ Hotărârea Guvernului nr. 411/2020

²⁰¹ Legea nr. 135/2020

²⁰² Legea nr. 245/2020

contribui la implementarea rețelelor de comunicații mobile de generația a 5-a (5G), asigurând excluderea perturbațiilor din partea rețelelor din Ucraina.

Pentru dezvoltarea continuă a rețelelor existente de comunicații mobile în bandă largă și implementarea unor noi, precum rețelele de generația a 5-a (5G), a fost *aprobat Programul de management al spectrului de frecvențe radio pentru anii 2021-2025 și valorile minime de expunere a blocurilor generice de frecvență pentru alocare prin procedura de selectare competitivă*²⁰³. Implementarea Programului, de asemenea, va suplini bugetul cu mijloace financiare considerabile, achitate de către furnizorii rețelelor de comunicații mobile ca taxe de licență pentru dreptul de utilizare a frecvențelor.

Totodată, a fost stabilit modul de ținere a Registrului de stat format de Sistemul Informațional Automatizat „Registrul de stat al frecvențelor și stațiilor de radiocomunicații”²⁰⁴, aprobată Metodologia de calculare a tarifelor și Nomenclatorul serviciilor prestate de Instituția Publică „Serviciul Național de Management al Frecvențelor Radio” și cuantumul tarifelor la acestea²⁰⁵.

În contextul tranziției la televiziunea digitală terestră²⁰⁶, au fost asigurate cu convertoare DTV gratuite circa 14 de mii de familii social vulnerabile, semnalul digital având acoperire de 97% din teritoriul și 96% din populația țării, oferind acces gratuit la 12 posturi TV, inclusiv în localitățile din stînga Nistrului. *Finalizarea procesului de distribuire a convertoarelor de televiziune digitală terestră* oferă posibilitate populației de a beneficia de acces liber și gratuit la spațiul informațional.

Comunicații poștale. În vederea liberalizării în continuare a pieței serviciilor poștale au fost operate modificări la Legea nr.36/2016²⁰⁷, în urma cărora s-a micșorat sectorul rezervat pentru serviciul poștei de scrisori de la intervalul de greutate a scrisorilor 0-300 g la intervalul 0-100 g, au fost definite trimerile de „pachete mici cu marfă” pentru încurajarea dezvoltării comerțului electronic și au fost definite servicii noi electronice prestate de Furnizorul de serviciu poștal universal etc. Astfel, *a fost creat un climat de concurență nenedaturată între furnizorii de servicii poștale; a sporit calitatea serviciilor poștale; s-a asigurat accesul mai larg la serviciile poștale; s-a stabilit un mecanism de finanțare a serviciilor poștale gratuite destinate nevăzătorilor și prizonierilor de război etc.*

Pentru a beneficia de toate oportunitățile oferite de prevederile Actelor Uniunii Poștale Universale au fost ratificate Convenția Poștală universală, Regulamentul General al UPU, Constituția Uniunii și protocoalele lor^{208,209,210,211}. Astfel, Republica Moldova poate beneficia de libertatea tranzitului trimerilor poștale, posibilitatea de a conlucra în direct cu administrațiile poștale din toate țările lumii în vederea schimbului de poștă și efectuarea decontărilor respective, organizarea și exploatarea serviciilor internaționale financiare, efectuarea controlului internațional privind termenele de circulație a poștei, asistența tehnică oferită de UPU privind promovarea tehnologiilor noi poștale etc.

Pe parcursul perioadei de criză pandemică, Operatorul poștal național a activat neîntrerupt, prestand servicii sociale populației și organizând distribuirea plăților sociale în regimul stabilit prin deciziile Comisiei pentru situații excepționale și Comisiei naționale extraordinare de sănătate publică, deservind peste 2 mil. beneficiari și realizând un volum de cca. 6 mil. operațiuni.

Infrastructura de transport reprezintă o verigă importantă în economia țării. Eforturile Guvernului pe parcursul anului 2020 au fost îndreptate spre asigurarea mobilității cetățenilor și realizării schimburilor comerciale, care contribuie, în final, asupra economiei naționale. Datele privind

²⁰³ Hotărîrea Guvernului nr. 987/2020

²⁰⁴ Hotărîrea Guvernului nr. 950/2020

²⁰⁵ Hotărîrea Guvernului nr. 951/2020

²⁰⁶ Hotărîrea Guvernului nr. 78/2020

²⁰⁷ Legea nr. 41/2020

²⁰⁸ Legea nr. 27/2020

²⁰⁹ Legea nr. 28/2020

²¹⁰ Legea nr. 29/2020

²¹¹ Legea nr. 30/2020

evoluția transporturilor de mărfuri și pasageri în perioada ianuarie – decembrie 2020 indică reducerea cu 46,1% a numărului de pasageri transportați și scăderea cu 14,9% a volumului mărfurilor transportate. Comparativ cu perioada similară a anului 2019, se atestă o scădere în transportul aerian de pasageri (-75,6%), rutier (-45,8%) și feroviar (-38,0%). Totodată, creșteri au fost înregistrate la transportul fluvial de pasageri (+56,1%), care deține o pondere nesemnificativă (de circa 0,4%) în structura numărului de pasageri transportați.

Factorii care au determinat diminuarea fluxului de transport de mărfuri și pasageri constituie restricțiile de călătorie adoptate la nivel național și internațional în contextul pandemiei COVID-19; diminuarea volumului de mărfuri comercializate pe piețele interne și externe; evoluțiile negative înregistrate în sectoarele economiei naționale. Totodată, pe parcursul anului 2020 au fost înregistrate unele progrese în consolidarea cadrului normativ în domeniu.

A fost aprobat proiectul de lege cu privire la investigarea accidentelor și incidentelor în transporturi²¹², care prevede investigarea cauzelor producerii evenimentelor ce vizează siguranța în transporturi într-un mod obiectiv, imparțial și transparent, evitarea conflictelor de interese între părțile implicate în cazul unui eveniment în transport, precum și elaborarea unor recomandări de siguranță pentru evitarea producerii în viitor a unor evenimente similare.

În vederea eficientizării utilizării infrastructurii existente pentru transportul de marfă prin dezvoltarea sistemelor moderne de transport feroviar și maritim, adițional transportului rutier, cu scopul de a oferi soluții alternative sociale, economice și de mediu a fost aprobat Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Turcia privind transportul combinat de mărfuri, întocmit la 30 decembrie 2019²¹³. Acesta prezumă stimularea utilizării transportului feroviar și naval/maritim, sporirea competitivității modurilor de transport, inclusiv pe dimensiunea transfrontalieră, și implicit reducerea emisiilor generate de transport.

Transport naval. Au fost onorate obligațiunile internaționale care derivă din Convenția OIM privind sporirea siguranței navelor la bord și performanței societăților de clasificare a navelor recunoscute de către Republica Moldova prin *aprobarea Codului internațional de management pentru siguranța exploatării navelor și pentru prevenirea poluării (Codul ISM) și a normelor metodologice pentru punerea în aplicare a acestuia*²¹⁴. Acestea constau în garantarea unui nivel înalt de siguranță la bordul navelor, prin instituirea sistemelor de management al siguranței, menit să prevină vătămarea persoanelor sau pierderea vieților omenești și evitarea producerii de daune mediului maritim.

Pentru exercitarea și realizarea eficientă a funcției de control a statului de pavilion, cu care este investită Agenția Navală a Republicii Moldova, în vederea asigurării respectării efective și în mod sistematic a obligațiilor ce îi revin Republicii Moldova în calitate de stat de pavilion și a îmbunătățirii siguranței și prevenirii poluării de către navele care arborează pavilionul național, a fost aprobat *Regulamentul-cadru privind respectarea obligațiilor statului de pavilion*²¹⁵. Aceasta constituind, de asemenea, și o condiție a Organizației Internaționale de profil (OMI) de a asigura că navele sub pavilionul moldovenesc vor fi exploatate în conformitate cu cerințele internaționale de siguranță.

La fel, a fost creat cadrul normativ privind recunoașterea, delegarea autorității, monitorizarea, supravegherea și suspendarea (după caz) a împuternicirilor de inspecție și certificare a navelor maritime de către societățile de clasificare recunoscute de către Republica Moldova, prin *aprobarea Regulamentului cu privire la normele și standardele comune pentru organizațiile cu rol de inspecție și control al navelor de circulație maritimă și mixtă, precum și pentru activitățile în domeniu ale administrațiilor maritime* și abrogarea Hotărârii Guvernului cu privire la recunoașterea societăților

²¹² Hotărîrea Guvernului nr. 690/2020

²¹³ Hotărîrea Guvernului nr. 390/2020

²¹⁴ Hotărîrea Guvernului nr. 76/2020

²¹⁵ Hotărîrea Guvernului nr. 414/2020

internaționale de clasificare a navelor²¹⁶. Rezultatul scontat constă în îmbunătățirea performanței și siguranței la bordul navelor sub pavilion național, în conformitate cu prevederile Convențiilor Organizației Maritime Internaționale, la care Republica Moldova este parte.

Transport aerian. Pentru buna gestionare și menținere a unui nivel înalt de siguranță în aviația civilă a fost aprobat Programul național de siguranță a zborurilor²¹⁷, care stabilește cadrul de reglementare necesar pentru identificarea și monitorizarea continuă a pericolelor și riscurilor ce atentează la siguranța aviației civile din Republica Moldova. Documentul reflectă o serie de acțiuni privind procedurile de interacțiune dintre industria aeronautică și autoritățile statului, inclusiv prin instituirea comitetelor de diferite nivele pentru îmbunătățirea siguranței zborurilor.

A fost ajustat cadrul normativ național în domeniul aviației civile la cerințele și prevederile cadrului normativ european din domeniu, prin aprobarea Regulamentului privind autorizarea zborurilor și utilizarea spațiului aerian național de către aeronavele civile și de stat²¹⁸, sporind gradul de siguranță a zborurilor.

Au fost definite și introduse cerințe de asigurare minime pentru operatorii aerieni și operatorii de aeronave, în ceea ce privește pasagerii, bagajele, mărfurile, trimerile poștale și terțele părți, în Legea cu privire la răspunderea și cerințele de asigurare a operatorilor aerieni și a operatorilor de aeronave²¹⁹, cu scop de îmbunătățire a standardelor de protecție a consumatorilor. Astfel, s-au stabilit reguli clare privind regimul răspunderii civile operatorilor aerieni și operatorilor de aeronave, care efectuează operațiuni aeriene civile, pentru daunele produse pasagerilor, bagajelor, mărfurilor etc.

Totodată, au fost stabilite cerințe tehnice și proceduri administrative referitoare la personalul navigant din aviația civilă²²⁰, care urmăresc, în mod prioritar, ajustarea cadrului normativ național în domeniul personalului navigant din aviația civilă la cerințele și prevederile cadrului normativ european. Acestea au drept scop menținerea unui nivel înalt de siguranță în aviația civilă (în partea ce ține de certificarea personalului navigant), acordarea posibilității statului să recunoască certificatele eliberate de alte țări membre OACI în care este asigurat un nivel de siguranță echivalent, în baza unor acorduri care reglementează certificarea piloților etc.

Cerințele administrative referitoare la anumite categorii de aerodromuri²²¹ stabilite formează cadrul normativ și pentru alte aerodromuri mai mici din Republica Moldova, astfel sporind gradul de atractivitate al eventualelor operatorilor aerieni și creează condiții pentru atragerea eventualelor investitori pentru renovarea, după caz, construcția unor noi aerodromuri.

Transport rutier. Întru atingerea obiectivelor de îmbunătățire a siguranței traficului rutier și reducerea accidentelor rutiere, stabilite în Strategia sectorială, a fost aprobat și pus în implementare Planul de acțiuni privind siguranța rutieră pentru anii 2020-2021²²². Conform listei proiectelor pentru anul 2020, aprobată în cadrul Consiliului Național pentru Securitatea Circulației Rutiere, s-a realizat iluminarea a 25 treceri pietonale din interiorul localităților traversate de drumuri naționale, astfel diminuându-se numărul de sectoare cu risc sporit de producere a accidentelor rutiere.

A fost aprobat Conceptul tehnic privind Sistemul de management integrat în domeniul transportului rutier²²³, care reprezintă o soluție informatică identificată pentru informatizarea proceselor de business aferente activității ANTA în scopul eficientizării exercitării de către aceasta a funcției de monitorizare, reglementare și dezvoltare a transportului rutier pe teritoriul Republicii Moldova.

²¹⁶ Hotărârea Guvernului nr. 2/2020

²¹⁷ Hotărârea Guvernului nr. 297/2020

²¹⁸ Hotărârea Guvernului nr. 870/2020

²¹⁹ Legea nr. 118/2020

²²⁰ Hotărârea Guvernului nr. 204/2020

²²¹ Hotărârea Guvernului nr. 737/2020

²²² Hotărârea Guvernului nr. 39/2020

²²³ Hotărârea Guvernului nr. 126/2020

La 16 iulie 2020 a fost lansat Sistemul informațional „e-Autorizație transport” și aprobat Regulamentul privind modul de ținere a registrelor de stat formate de Sistemul informațional respectiv²²⁴. Noul sistem poate fi accesat la adresa <https://eat.anta.gov.md> „e-Autorizație transport” și oferă o gamă largă de funcționalități specializate care optimizează procesul de solicitare, eliberare, repartizare și analiză a cererilor pentru obținerea autorizațiilor destinate transporturilor rutiere locale și internaționale de mărfuri și călători.

În vederea asigurării condițiilor pentru stimularea și facilitarea transportului schimbului comercial dintre două state a fost aprobată semnarea Acordului între Guvernul Turkmenistanului și Guvernul Republicii Moldova privind traficul auto internațional²²⁵, ce va permite reglementarea transporturilor rutiere de pasageri și de mărfuri, a tranzitului prin teritoriul acestora pe baza unor condiții egale și a avantajului reciproc. În același context, în scopul dezvoltării relațiilor de cooperare în domeniu și ameliorării și eficientizării cadrului juridic privind transportul auto internațional au fost inițiate negocierile asupra proiectului Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Tadjikistan privind traficul auto internațional²²⁶.

Transport feroviar. A fost aprobat proiectul Codului transportului feroviar al Republicii Moldova²²⁷, prin care se transpune legislația UE în legislația națională în vederea liberalizării pieței, dezvoltării infrastructurii feroviare, micșorării costurilor serviciilor prestate de operatorii feroviari și sporirii calității acestora, majorării volumelor de marfă transportate, majorării salariului mediu angajaților în domeniu transport feroviar, acesta fiind la moment examinat în comisiile parlamentare.

Prin aderarea la Convenția privind transporturile internaționale feroviare (COTIF), semnată la Berna la 09.05.1980²²⁸, Republica Moldova a recăpătat oportunitatea de transportare pe cale ferată a tranzitului de mărfuri pe direcția Est-Vest, de sporire a capacității de concurență pe traseele de tranzit CFM, de promovare a interesului public pentru a asigura îndeplinirea angajamentelor față de organizațiile internaționale a cărei membră este (OSJD) și implementarea directivelor UE conform Acordului de Asociere RM-UE. Drept urmare, aceasta are un impact pozitiv atât asupra mediului ambiant, cât și asupra protecției intereselor economice ale Republicii Moldova.

În scopul renovării bazei tehnico-materiale a Căii Ferate din Moldova au fost procurate 12 locomotive noi în valoare de 45 mil. Euro, cu suportul UE, BEI și BERD. Această investiție permite economisirea cheltuielilor pentru procurarea combustibilului, lubrifianților și pieselor pentru locomotive, majorarea vitezei și volumului mărfurilor transportate, precum și micșorarea timpului de transport al mărfurilor, astfel contribuind la dezvoltarea economiei naționale.

Infrastructura drumurilor. În anul 2020, în pofida efectelor pandemiei asupra bugetului public național, Guvernul a menținut volumele investițiilor în infrastructură, fiind alocate în acest sens din bugetul de stat și din surse externe 5501,6 mil. lei, asigurând valorificarea lor la nivel de cca 96% (5 281,6 mil. lei).

²²⁴ Hotărîrea Guvernului nr. 127/2020

²²⁵ Hotărîrea Guvernului nr. 205/2020

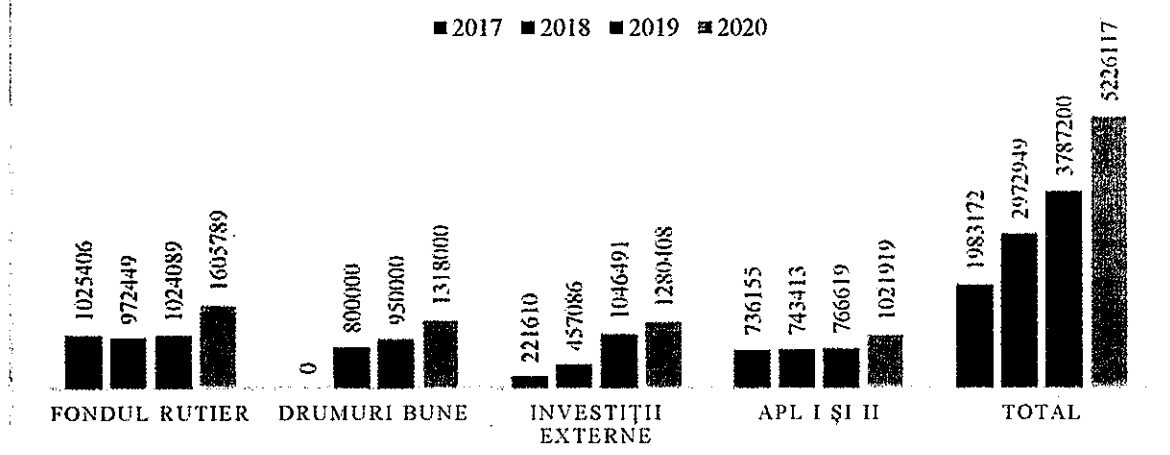
²²⁶ Hotărîrea Guvernului nr. 538/2020

²²⁷ Hotărîrea Guvernului nr. 365/2020

²²⁸ Legea nr. 150/2020

INVESTIȚII ÎN SECTORUL DRUMURILOR

■ 2017 ■ 2018 ■ 2019 ■ 2020

Prin intermediul Programului de repartizare a mijloacelor Fondului rutier²²⁹ au fost valorificate 1500,1 mil. lei; în cadrul Programului în sectorul drumurilor, finanțat de BERD, BEI și CE – 832,9 mil. lei; prin Programul de îmbunătățire a drumurilor locale, finanțat de BM – 385,9 mil. lei; prin Programul de îmbunătățire a drumurilor locale, finanțat de BM – 349,2 mil. lei; prin Programul de reparație a drumurilor publice naționale – 167,3 mil. lei și prin Programul de reparație periodică/întreținere a drumurilor publice naționale, locale, comunale și a străzilor - 1 123,8 mil. lei.

Astfel, pe parcursul anului 2020 din mijloacele Fondului rutier a fost asigurată întreținerea de rutină a întregii rețele de 5857 km de drumuri naționale, reparația periodică a 479 km de drumuri pentru un termen de serviciu 3-5 ani, reparația capitală a 81,6 km pentru un termen de serviciu de 15-20 ani și elaborarea proiectelor de reabilitare a drumurilor naționale cu o lungime totală de peste 480 km.

Realizarea Programului de reparație a drumurilor publice naționale și a Programului de reparație periodică/întreținere a drumurilor publice naționale, locale, comunale și a străzilor (*Drumuri bune pentru Moldova 2020*)²³⁰, pentru realizarea căruia a fost alocată suma de 1 318 mil. lei, a permis reparația capitală a încă 63 km de drumuri naționale (cu un termen de serviciu de 15-20 ani) și reparația periodică a peste 900 km de drumuri comunale și străzi (cu un termen de serviciu de 3-5 ani) în cele peste 900 de primării din toată republica.

Concomitent, prin intermediul Programului din sectorul drumurilor și Programului de îmbunătățire a drumurilor locale, sunt în proces de execuție, cu finanțare din surse externe (BERD, BEI, CE, BM), 27 contracte care presupun reabilitarea, modernizarea sau extinderea a 20 sectoare de drumuri cu o lungime totală de peste 540 km, din care în anul 2020 au fost date în exploatare 5 sectoare de drum cu o lungime totală de 89,3 km.

Pentru a asigura implementarea deplină a Programului de îmbunătățire a drumurilor locale, finanțat de BM, a fost semnat și ratificat un amendament la Acordul de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare²³¹, în valoare de 57 mil. DST. Aceasta va genera beneficii de ordin economic, îmbunătățind starea și calitatea rețelei de drumuri locale și reducând costurile transportului rutier.

În scopul retragerii temporare a unor terenuri din circuitul agricol sau silvic a fost modificat Codul funciar²³², care a permis urgentarea și facilitarea obținerii pământurilor pentru construcția corpului

²²⁹ Hotărîrea Guvernului nr. 164/2020

²³⁰ Hotărîrea Guvernului nr. 314/2020

²³¹ Hotărîrea Guvernului nr. 650/2020

²³² Legea nr. 96/2020

unor drumuri (terasamente). La fel, au fost declarate de utilitate publică de interes național lucrările de reabilitare, modernizare și extindere a anumitor drumuri²³³.

Pentru a facilita disponibilitatea mijloacelor financiare necesare pentru finanțarea lucrărilor de reabilitare a drumurilor în cadrul Proiectului de reabilitare a drumurilor din Republica Moldova, au fost aprobate amendamente la cele două contracte de finanțare semnate cu Banca Europeană de Investiții, ce vizează extinderea termenului de valabilitate a acestora^{234, 235}.

Provocări și constrângeri:

- ✦ Numărul de specialiști calificați disponibili în piața muncii nu corespunde necesităților curente ale industriei IT, precum și potențialelor proiecte investiționale;
- ✦ Necesitatea asigurării cadrului legislativ și instituțional în domeniul securității cibernetice;
- ✦ Restricțiile de călătorie adoptate la nivel național și internațional, ca măsuri de protecție împotriva efectelor pandemiei COVID-19;
- ✦ Operatori naționali din aviația civilă incluși în Lista de siguranță (lista "neagră");
- ✦ Întreținerea principalelor linii feroviare a fost insuficient finanțată timp de mai mulți ani, ceea ce a dus la reducerea vitezei și a siguranței;
- ✦ CFM este o întreprindere feroviară monopolistă de stat destinată furnizării serviciilor de transport feroviar, conturile de infrastructură și operațiuni de transport fiind comune;
- ✦ Majorarea potențialului de mărfuri transbordate prin intermediul Complexului portuar Giurgiulești, ce impune necesitatea extinderii teritoriului Complexului portuar și dezvoltarea conexiunilor "hinterland";
- ✦ Parcul de vehicule antrenat în transportul de persoane învechit;
- ✦ Transport ilicit, rute regulate nerentabile, deficit de autorizații pentru efectuarea transportului rutier;
- ✦ Sub-finanțarea întreținerii și reparației curente a drumurilor naționale, care conduce la degradarea rețelei rutiere;
- ✦ Planificarea lucrărilor de întreținere și reparații curente, pe termen mediu și lung a drumurilor este imprecisă din cauza impredictibilității finanțării;
- ✦ Neîncrederea antreprenorilor din domeniul drumurilor în capacitatea de plată a statului duce la pierderea beneficiilor (lucrări calitative în termen);
- ✦ Implementarea slabă a contractelor pentru lucrările de reparație și construcție a drumurilor publice din investiții străine etc.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Asigurarea cadrului normativ secundar pentru funcționarea Fondului de susținere a inovațiilor digitale și startup-urilor tehnologice;
- ↑ Asigurarea cadrului normativ pentru impulsivitatea procesului de digitalizare a economiei naționale și dezvoltarea comerțului electronic;
- ↑ Lansarea parteneriatelor pentru elaborarea cadrului normativ primar în domeniul securității cibernetice;

²³³ Legea nr. 136/2020

²³⁴ Legea nr. 206/2020

²³⁵ Hotărârea Guvernului nr. 723/2020

- ↑ Extinderea Sistemului Informațional Automatizat al Serviciului 112 până la echipajele de urgență;
- ↑ Asigurarea cadrului normativ pentru reducerea tarifelor în roaming de care vor beneficia cetățenii care efectuează călătorii/vizite de scurtă durată în statele din cadrul Parteneriatului Estic;
- ↑ Modificarea cadrului normativ în vederea reducerii costului instalării rețelelor de comunicații electronice de mare viteză și implementarea măsurilor de cartografiere a acestor rețele;
- ↑ Asigurarea calității serviciilor de comunicații electronice mobile;
- ↑ Asigurarea cadrului normativ privind implementarea radiodifuziunii digitale terestre, dezvoltării pieței serviciilor poștale;
- ↑ Asigurarea cadrului normativ și de reglementare atractiv pentru dezvoltarea domeniului transporturilor, precum și implementarea Acordului de Asociere RM-UE și a intereselor naționale (transport naval, feroviar, rutier, aerian);
- ↑ Stabilirea direcțiilor de dezvoltare pe termen lung în domeniul transporturilor;
- ↑ Dezvoltarea, reabilitarea și menținerea rețelei drumurilor naționale în stare bună, asigurând confortul și siguranța circulației rutiere;
- ↑ Asigurarea realizării acțiunilor necesare pentru dezvoltarea unei infrastructuri rutiere sigure etc.

XIII. AGRICULTURĂ, DEZVOLTARE RURALĂ ȘI SIGURANȚA ALIMENTELOR

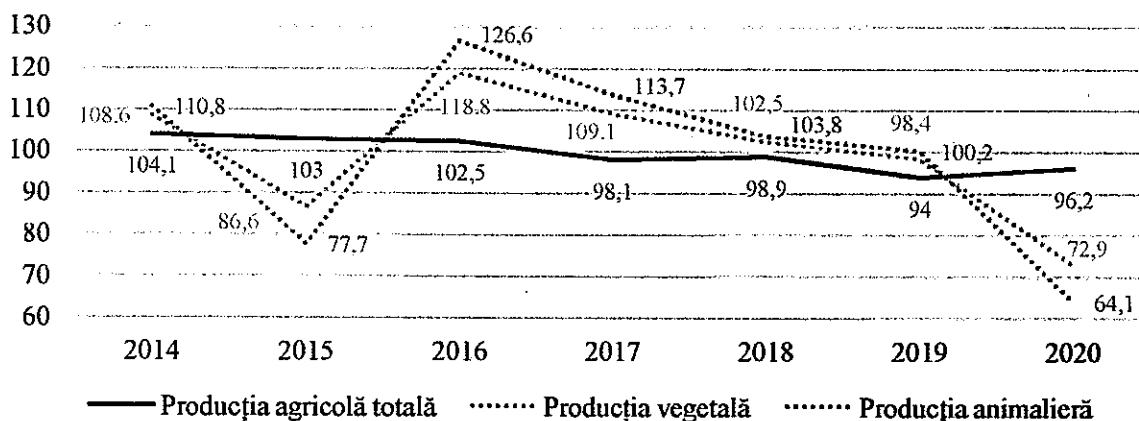
Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- ✚ 3 programe sectoriale de dezvoltare aprobate;
- ✚ 23,21 mii ha soia recoltate;
- ✚ 1665,5 ha de plantații pomicole înființate;
- ✚ 107,5 ha de plantații de arbuști fructiferi și căpșun înființate;
- ✚ 39,4 ha de plantațiilor aromatice înființate.

Agricultura reprezintă una din ramurile importante ale economiei Republicii Moldova, chiar dacă deocamdată nu reușește să înregistreze o creștere însemnată a producției agricole pentru a se plasa pe o poziție de echilibru, astfel încât să poată face față concurenței externe fără suportul statului. Principalii factori care au influențat evoluțiile modeste înregistrate în anul 2020 au fost condițiile climatice (seceta hidrologică, combinată cu ploile torențiale) și dificultățile asociate cu restricțiile impuse activităților economice, în contextul stării de urgență impusă de situația epidemiologică din țară.

Producția globală agricolă în gospodăriile de toate categoriile (întreprinderile agricole, gospodăriile țărănești și gospodăriile populației) în anul 2020, conform estimărilor preliminare prezentate de BNS, a constituit 72,9% față de anul 2019*. Micșorarea producției globale agricole (cu 27,1%) a fost determinată de scăderea producției vegetale cu 35,9% (care a cauzat reducerea indicelui general al producției globale agricole cu 26,1%) și producției animaliere - cu 3,8% (-1,0%). În anul 2020 ponderea producției vegetale în total producția agricolă a constituit 64% (în anul 2019 – 73%), producției animaliere revenind 36%.

Indicii volumului producției agricole în gospodăriile de toate categoriile, 2014-2020, (anul precedent 100%)

Sursa: Biroul Național de Statistică *Conform estimărilor preliminare. Informația este prezentată fără datele raioanelor din partea stângă a Nistrului și mun. Bender

Fitotehnie. Recolta în anul 2020, față de anul 2019, se caracterizează prin micșorarea considerabilă a volumului cerealelor și leguminoaselor boabe – cu 2054 mii tone sau cu 57,9% mai puțin (din ele a porumbului pentru boabe – cu 1352 mii tone (cu 63,5%), a grâului – cu 579 mii tone (cu 50,5%), a orzului – cu 62 mii tone (cu 36,6%) și a leguminoaselor-boabe – cu 24 mii tone (cu 47,0%)), a soiei – cu 33 mii tone (cu 52,4%), a florii soarelui – cu 324 mii tone (cu 40,0%), a rapiței – cu 30 mii

tone (cu 39,2%), a culturilor bostănoase alimentare – cu 15 mii tone (cu 35,1%), a sfeclei de zahăr cu 183 mii tone (cu 30,2%), a strugurilor – cu 184 mii tone (cu 27,9%), a legumelor, total – cu 82 mii tone (cu 26,8%) și a fructelor, nucilor și pomușoarelor – cu 198 mii tone (cu 23,3%).

Zootehnie. La 1 ianuarie 2021, comparativ cu perioada similară a anului trecut, a fost înregistrată micșorarea efectivului de animale în gospodăriile de toate categoriile, cu excepția efectivului de vaci în întreprinderile agricole care a crescut cu 13,1%.

Producția (creșterea) vitelor și păsărilor (în masă vie) în anul 2020 față de anul precedent în gospodăriile de toate categoriile a scăzut cu 0,8%, datorită micșorării volumului producției animale cu 10,7% în gospodăriile populației. În același timp, în întreprinderile agricole creșterea vitelor și păsărilor s-a majorat cu 10,9%. Producția de lapte și de ouă în gospodăriile de toate categoriile a scăzut, respectiv, cu 12,4% și cu 6,6% în rezultatul micșorării producției atât în întreprinderile agricole, cât și în gospodăriile populației.²³⁶

Relații funciare. Conform datelor cadastrului funciar, la 1 ianuarie 2021 suprafața totală a republicii constituie 3 384,7 mii ha. Suprafața terenurilor proprietate publică a statului - 783,86 mii ha (23,1%), proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale - 699,34 mii ha (20,7%) și proprietate privată - 1901,5 mii ha (56,2%).

Tabelul nr. 1 Repartizarea fondului funciar pe categorii de terenuri, mii ha

Destinația terenului	Suprafața	
	mii ha	%
Terenuri cu destinație agricolă	2129,5	62,92
Terenurile din intravilanul localităților	313,06	9,25
Terenurile fondului apelor	87,8	2,59
Terenurile fondului silvic	449,82	13,29
Terenurile destinate protecției naturii, ocrotirii sănătății, activităților recreative	4,07	0,12
Terenurile destinate industriei, transporturilor și cu altă destinație specială	59,88	1,77
Terenurile fondului de rezervă	338,48	10,00
Total	3384,72	100,00

Din suprafața totală a terenurilor, terenurile irigate constituie 217,94 mii ha, constându-se o diminuare cu 4,25 mii ha față de 2019, iar suprafața terenurilor desecate constituie 58,2 mii ha, și se constată o diminuare cu 520 ha față de 2019.

Pentru realizarea obiectivelor în domeniul dezvoltării agriculturii și mediului rural, în anul 2020, în Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural (FNDAMR) au fost alocați 118, 27 mil. lei.

Horticultura este una din direcțiile prioritare ale agriculturii, menită de a furniza produse cu valoare adăugată și cu pondere considerabilă în export. Pentru a impulsiona dezvoltarea sustenabilă a sectorului, în perioada vizată a fost dezvoltat și aprobat *Programul de dezvoltare a horticulturii pentru anii 2021-2025*²³⁷, care trasează principalele direcții de intervenție în domeniu pe termen mediu, stabilind țintele ce urmează a fi atinse și volumul resurselor financiare preconizat a fi direcționat spre sector.

²³⁶ Comunicat de presă: *Activitatea agricolă în anul 2020**, 29.01.2021, Biroul Național de Statistică

²³⁷ Hotărârea Guvernului nr. 840/2020

Un alt sector cu potențial semnificativ de creștere este apicultura. Conform datelor oficiale, în anul 2019 producția de miere naturală a înregistrat un volum de 5,7 mii tone (cu 26,67 % mai mult comparativ cu anul 2018), dintre care, circa 85% din volumul de producere, la momentul actual, sunt exportate. Pentru a asigura restructurarea și modernizarea sectorului apicol și creșterea competitivității produselor apicole pe piața internă și a ofertei pentru export a fost aprobat *Programul național de dezvoltare a apiculturii în Republica Moldova pentru anii 2021-2025*²³⁸.

Luând în considerare situația climaterică, a fost aprobat *Programul de îmbunătățiri funciare în scopul asigurării managementului durabil al resurselor de sol pentru anii 2021-2025*²³⁹, menit să stimuleze reabilitarea sistemelor de irigare și desecare pentru atenuarea secetei pedologice.

În scopul protecției integrate a plantelor prin utilizarea conformă a produselor de uz fitosanitar, a fost aprobat setul de *Norme sanitar-veterinară și cerințe privind utilizarea durabilă a produselor de uz fitosanitar*²⁴⁰.

Pentru a stimula accesul fermierilor la asigurările în agricultură a fost promovată și adoptată *Legea privind asigurarea subvenționată în agricultură*²⁴¹, care prevede revenirea la cota subvenționată de 70% din prima de asigurare, crearea posibilității asigurării calității recoltei și extinderea listei de obiecte și riscuri a căror asigurare urmează a fi subvenționată.

În vederea facilitării obținerii autorizației pentru folosința specială a apei de către producătorii agricoli, precum și aducerii în concordanță cu cadrul normativ primar a fost modificată Hotărîrea Guvernului nr. 894/2013 cu privire la organizarea și funcționarea ghișeului unic în domeniul autorizării de mediu pentru folosința specială a apei²⁴².

Totodată, în perioada de raportare a fost aprobată transmiterea, cu titlul gratuit (comodat), 15 sisteme centralizate de irigare către Asociațiile Utilizatorilor de Apă pentru Irigații²⁴³.

Pentru a elimina impedimentele la irigarea terenurilor agricole au fost aduse modificări mai multor acte normative²⁴⁴, inclusiv Legii cu privire la zonele și fișiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă²⁴⁵, în sensul completării acestora cu norme ce permit producătorilor agricoli de a amplasa prize de apă și instalații mobile pe terenurile fișiilor riverane de protecție a apelor în scopul irigării terenurilor agricole.

Criza accentuată prin care trece actualmente sectorul zootehnic, a impus necesitatea de a sprijini mediul de afaceri printr-o intervenție financiară, fiind elaborat *Regulamentul privind acordarea de plăți directe per cap de animal*²⁴⁶.

O realizare importantă în domeniul medicinei veterinare este aprobarea *Legii cu privire la organizarea și exercitarea profesiei de medic veterinar de liberă practică*²⁴⁷, prin care se stabilește și reglementează condițiile organizatorice și formele de exercitare a profesiei de medic veterinar, precum și înființarea, organizarea și funcționarea Colegiului Medicilor Veterinari din Republica Moldova. În acest context, au fost aprobate Cerințele privind dotarea și exploatarea unităților autorizate pentru deținerea, distribuția și eliberarea medicamentelor de uz veterinar²⁴⁸, prin care se reglementează condițiile sanitare veterinare de organizare, funcționare, dotare și exploatare a depozitelor farmaceutice veterinare, a farmaciilor veterinare și a exploataților profesionale de animale.

²³⁸ Hotărîrea Guvernului nr. 768/2020

²³⁹ Hotărîrea Guvernului nr. 864/2020

²⁴⁰ Hotărîrile Guvernului nr. 8/2020, nr.27/2020, nr. 42/2020, nr. 232/2020

²⁴¹ Legea nr. 183/2020

²⁴² Hotărîrea Guvernului nr. 373/2020

²⁴³ Hotărîrile Guvernului nr. 439/2020, nr. 546/2020

²⁴⁴ Legea nr. 64/2020

²⁴⁵ Legea nr. 440/1995

²⁴⁶ Hotărîrea Guvernului nr. 836/2020

²⁴⁷ Legea nr. 121/2020

²⁴⁸ Hotărîrea Guvernului nr.696/2020

Pentru atingerea unui nivel ridicat de siguranță a hranei pentru animale și întru asigurarea bunăstării animalelor au fost aprobate cerințele sanitar-veterinare față de hrana animalelor și a aditivilor utilizați în hrana pentru animale.

În colaborare cu partenerii externi au fost realizate următoarele acțiuni:

- Promovarea *Amendamentului la Acordul de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare în vederea realizării Proiectului „Agricultura Competitivă”* în mărime de circa 1,6 mil. dolari SUA în scopul construcției a două puncte suplimentare de inspecție la frontiera de nord-vest (Sculeni) și la frontiera de nord-est (Otaci-Unguri), menite să reducă esențial cheltuielile agenților economici, aferente transportării (export/import) produselor agroalimentare din regiunea de nord a țării;
- Semnarea *Acordului de Finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare (AID)*, care vizează a treia finanțare adițională pentru Proiectul „Agricultura Competitivă” care prevede alocarea pentru Republica Moldova a unui credit în sumă de 13.5 mil. EURO, destinat gestionării sub-produselor de origine animală;
- Ratificarea *Acordului de Împrumut între Guvernul Republicii Moldova și Agenția Japoneză pentru Cooperare Internațională pentru realizarea Proiectului „Modernizarea tehnicii și a echipamentului agricol”*. Suma împrumutului este de aproximativ 17 mil. Euro pentru o perioadă de 40 de ani (12 ani de grație), cu rata dobânzii de 0,1% pentru echipament și utilaj agricol și 0,01% pentru consultanță. În vederea asigurării implementării Proiectului a fost instituită Instituția Publică „Agenția pentru Dezvoltarea și Modernizarea Agriculturii”²⁴⁹;
- Promovarea spre ratificare a *Acordului de finanțare dintre Republica Moldova și Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă* în vederea realizării Proiectului „Îmbunătățirea capacităților pentru transformarea zonei rurale (IFAD VIII)”, care prevede circa 19 mil. Euro credit de termen lung și peste 5,5 mil. dolari SUA - grant nerambursabil. Acordul țintește: asigurarea investițiilor complementare întru îmbunătățirea nivelului de viață a populației rurale din Republica Moldova; afaceri în agricultură mai durabile, mai competitive și mai atractive pentru investiții; implementarea inovațiilor și tehnologiilor adaptive la schimbările climatice;
- Semnarea *Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și FAO în scopul implementării Proiectului „Crearea unui mediu de politici favorabil pentru managementul integrat al resurselor naturale și implementarea unei abordări integrate pentru atingerea neutralității degradării solurilor în Moldova”*, în valoare de peste 1,6 mil. dolari SUA;
- Semnarea *Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și FAO în scopul implementării Proiectului „Integrarea adaptării în procesele de planificare în vederea reducerii vulnerabilității la schimbările climatice la nivel local și central în sectorul agricol al Republicii Moldova”*, în valoare de 685 mii dolari SUA;
- Semnarea *Acordului dintre Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Ministerul Finanțelor al Federației Ruse privind acordarea asistenței financiare nerambursabile Guvernului Republicii Moldova*, - echivalentul a 59,7 mil. lei (grant).

Pentru facilitarea accesului producției agricole autohtone pe piețe externe de desface a fost extinsă lista exportatorilor de fructe și legume pe piața rusă – cu 332 companii moldovenești.

Condițiile climatice nefavorabile, în special seceta și grindina, care au afectat semnificativ sectorul agricol, au solicitat acțiuni și măsuri imediate, orientate spre diminuarea efectelor în urma compromiterii producției agricole, inclusiv măsuri de susținere a operatorilor din acest domeniu. Printre acțiunile întreprinse se enumeră:

- Elaborarea *Planului de acțiuni privind atenuarea secetei și a altor calamități naturale înregistrate în anul 2020*, care a integrat acțiuni pe termen scurt și mediu de susținere a

²⁴⁹ Hotărîrea Guvernului nr. 425/2020

producătorilor agricoli, precum și de diminuare a riscurilor care ar putea surveni pe parcursul anului;

- *Alocarea a 300 mil. lei pentru acoperirea parțială a prejudiciilor cauzate de calamitățile naturale*: 200 mil lei din Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural și 100 mil lei, din Fondul de Intervenție al Guvernului;
- *Stabilirea modului de acordare a compensațiilor pentru diminuarea consecințelor calamităților naturale asupra recoltei anului 2020*, acestea fiind acordate agricultorilor, a căror culturi au fost compromise în proporție mai mare de 60%, prin intermediul AIPA²⁵⁰. Urmare a acestei măsuri, **1683 producători agricoli au beneficiat de compensare pentru consecințele secetei în valoare de 314,8 mil. lei și 63 producători agricoli au beneficiat de compensare pentru consecințele grindinei în valoare de 3,1 mil. lei**;
- *Aprobarea Regulamentului privind stabilirea modului de acordare a ajutorului financiar din partea Guvernului Federației Ruse*, destinat pentru compensarea parțială a prejudiciului cauzat de seceta din anul 2020 la cultura porumbului²⁵¹. Până la 31 decembrie 2020 au fost autorizate 3194 de cereri pentru **3166 producători agricoli unici**, în sumă de **59,73 mil. lei**²⁵².

Condițiile climatice nefavorabile, cumulate cu efectele crizei pandemice, au cauzat o serie de efecte negative pentru producătorii agricoli, limitând accesul la piețele de desfacere, în special la cele agricole și determinând reducerea drastică a veniturilor din vânzări, perturbând lanțurile de aprovizionare cu mijloace de producție și materie primă, în special pentru zonele în care au fost instituite măsurile de carantină, etc. Întru atenuarea situației create s-a intervenit prin:

- Deblocarea magazinelor cu profil agricol, ce comercializează inputuri în agricultură (tehnică agricolă, echipamente și utilaje, preparate de uz fitosanitar, semințe ș.a.), pentru desfășurarea calitativă/în termene a lucrărilor de sezon;
- Autorizarea comerțului ambulant cu produse locale în condiții de siguranță;
- Facilitarea cooperării între producători, procesatori și exportatori;
- Promovarea produselor autohtone pe piața internă;
- Identificarea în comun cu sectorul bancar a posibilităților cu privire la reeșalonarea/amânarea plăților dobânzilor/corpului de bază la creditele, acordate agenților economici din sectorul agro-alimentar precum și alte servicii financiare etc.

Siguranța alimentelor. La nivelul ansamblului filierei agroalimentare, problematica siguranței alimentare presupune o abordare complexă și deosebit de actuală. În acest sens, avînd la bază prevederile Legii nr. 306/2018 *privind siguranța alimentelor*, precum și angajamentele Republicii Moldova pe domeniul siguranței alimentelor în cadrul DCFTA, în anul precedent au fost aprobate *Cerințele de calitate pentru produsele apicole, inclusiv ceara de albine, propolisul, lăptișorul de matcă și Polenul, destinate consumului uman*²⁵³ și *Cerințele de calitate pentru preparate și produse din carne*²⁵⁴.

Modificările operate în unele acte normative, precum *aprobarea Normei sanitar-veterinare privind clasificarea și sistemul de etichetare a cărnii de bovine, precum și a produselor din carne de bovine*²⁵⁵ și *controlul nitraților în produsele de origine vegetală*²⁵⁶, vor contribui la protejarea drepturilor și intereselor consumatorilor și sporirea consumului de produse autohtone.

²⁵⁰ Hotărârile Guvernului nr. 582/2020, nr. 790/2020, nr. 634/2020

²⁵² Sursele financiare, urmează a fi utilizate de producătorii agricoli la pregătirea solului pentru recolta anului 2021

²⁵³ Hotărîrea Guvernului nr. 815/2020

²⁵⁴ Hotărîrea Guvernului nr. 624/2020

²⁵⁵ Hotărîrea Guvernului nr. 829/2020

²⁵⁶ Hotărîrea Guvernului nr. 677/2020

Dezvoltare rurală. În anul 2019, 56,88% din populația țării o constituia populația din mediul rural, totodată, conform datelor prezentate de BNS²⁵⁷, în trimestrul III al anului 2020, 22,8% din persoanele ocupate activau în sectorul agricol, majoritatea absolută fiind din mediul rural. Acest argument confirmă importanța politicilor în domeniul dezvoltării rurale.

Aprobarea modificărilor la Legea 276/2016 cu privire la principiile de subvenționare în dezvoltarea agriculturii și mediului rural²⁵⁸ contribuie la asigurarea procesului de implementare a abordării LEADER în Republica Moldova și oferă noi oportunități de finanțare a localităților rurale.

Modificările Legii nr. 312/2013 privind grupurile de producători agricoli și asociațiile acestora²⁵⁹, vizează majorarea cuantumului procentual al sprijinului financiar acordat de către stat Grupurilor de Producători Agricoli din Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural și include prevederi privind aplicarea sancțiunilor Grupurilor de Producători Agricoli pentru nerespectarea cerințelor planului de recunoaștere.

Regulamentului privind procedura de recunoaștere a grupurilor de producători²⁶⁰, prevede modul prin care grupurile de producători agricoli beneficiază de sprijinul financiar nerambursabil din partea statului pe parcursul a 5 ani din momentul recunoașterii acestui drept.

Probleme și constrângeri:

- ✎ Schimbările climaterice care se manifestă în special prin secete hidrologice, ploi torențiale, grindină și înghețuri la începutul perioadei de vegetație;
- ✎ Nivelul scăzut de dezvoltare a sectorului zootehnic și celui de procesare a producției de origine animală;
- ✎ Lipsa unui Registru digital agricol;
- ✎ Competitivitatea neloială a produselor agroalimentare cu produsele de import;
- ✎ Problema comercializării produselor agroalimentare;
- ✎ Problema asigurărilor în agricultură;
- ✎ Existența suprafețelor neacoperite de protecția antigrindină și necesitatea creșterii eficienței sistemului în întregime;
- ✎ Imperfecțiunea mecanismului de compensare a pierderilor suportate de producătorii agricoli;
- ✎ Lipsa medicilor veterinari în teritoriu pentru acordarea asistenței veterinare.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Promovarea modernizării agriculturii, dezvoltarea sectoarelor cu valoare adăugată și potențial de export, asigurând în același timp transferul de cunoștințe către fermieri;
- ↑ Reducerea vulnerabilității sectorului agricol la pericolele climatice prin protejarea suprafețelor agricole de grindină prin sisteme de rachetare antigrindină;
- ↑ Aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural (SNDAMR) 2021 – 2030 și elaborarea programelor sectoriale pentru subsectoare agricole specifice;
- ↑ Susținerea sectorului zootehnic prin renovarea fermelor zootehnice și majorarea efectivelor de animale, cu accent pe animalele de prăsilă;

²⁵⁷ Comunicat de presă: *Forța de muncă în Republica Moldova: ocuparea și șomajul în trimestrul III 2020*, 04.12.2020, Biroul Național de Statistică

²⁵⁸ Legea 156/2020

²⁵⁹ Legea 92/2020

²⁶⁰ Hotărârea Guvernului nr. 695/2020

- ↑ Extinderea suprafețelor de plantații pomicele de arbuști fructiferi și căpșun și a culturilor de prima grupa;
- ↑ Îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale, inclusiv prin diversificarea activităților economice din zonele rurale și dezvoltarea turismului rural;
- ↑ Lansarea în continuare a abordării LEADER și extinderea cooperării cu grupurile de acțiune locală, inclusiv integrarea în politicile naționale de dezvoltare rurală;
- ↑ Consolidarea capacității Agenției pentru Intervenții și Plăți pentru Agricultură pentru a asigura transparența, eficiența și predictibilitatea ajutorului de stat plătit.

XIV. PROTECȚIA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR ȘI RESURSE NATURALE

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- ⇒ 36,58 ha de fișii de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă împădurite;
- ⇒ 1070 ha cu puieți plantați;
- ⇒ Ajutorarea regenerării naturale a fondului forestier pe o suprafață de 2899 ha;
- ⇒ 396 ha de fișii forestiere regenerate natural;
- ⇒ 2171 de acte permise eliberate de Agenția de Mediu prin intermediul SIA GEAP;
- ⇒ 143 de acte permise eliberate de Agenția de Mediu privind managementul deșeurilor;
- ⇒ 31832 de acte permise eliberate de Agenția de Mediu prin intermediul SIA „e-Pescuit”;
- ⇒ 30 activități de instruire și informare privind implementarea responsabilității extinse a producătorului (REP).

În contextul aspirațiilor Republicii Moldova de aderare la UE și prin prisma angajamentelor privind dezvoltarea durabilă, întru asigurarea unui mediu ambiant sănătos, activitățile realizate în anul 2020 au fost orientate spre implementarea celor mai bune practici aferente managementului durabil al mediului, inclusiv prin asigurarea prestării serviciilor publice de calitate în domeniul vizat. Pentru gestionarea politicilor de mediu în anul 2020 bugetul Fondului ecologic național a constituit circa 304,5 mil. lei.

Principalele intervenții realizate în anul de raportare au vizat perfecționarea cadrului normativ, inclusiv prin prisma ajustării la prevederile legislației UE, activități orientate spre consolidarea cadrului instituțional, cât și activități cu impact imediat asupra mediului, precum evaluarea stării actuale a mediului, gestionarea resurselor naturale și managementul deșeurilor și substanțelor chimice.

Securitatea apei este vitală pentru dezvoltarea economică, sustenabilitatea mediului și incluziunea socială. În comparație cu alte țări din regiune, resursele de apă ale Republicii Moldova sunt relativ limitate. Republica Moldova este țara cu cel mai mare deficit de apă din regiune, cu aproximativ 3 000 m³/cap de locuitor/an de resurse de apă regenerabile, din care doar 400 m³/cap de locuitor/an se formează pe teritoriul țării.

Având în vedere că principala sursă de aprovizionare cu apă pentru populație și pentru acoperirea necesităților economiei este apa de suprafață, care constituie 85% din volumul total de apă consumată, în 2020 au fost modificate cerințele de colectarea, epurarea și deversare a apelor uzate²⁶¹.

Reglementările necesare clarificării divergențelor între operatorii apă-canal și agenții economici pe aspectele de deversare a apelor uzate în rețeaua publică de canalizare, condițiile de monitorizare a cantității de nitrați, de azot și fosfor proveniți de la deversarea apelor uzate în zonele declarate sensibile sau vulnerabile, precum și modalitatea de revizuire și completare a acestor zone, sunt prevăzute în actele normative²⁶² necesare creării mecanismelor de implementare a directivelor UE în domeniul gestionării resurselor de apă prin elaborarea și aprobarea metodologiilor de delimitare a (i) aglomerărilor, (ii) zonelor sensibile, (iii) zonelor vulnerabile la nitrați.

²⁶¹ Hotărîrea Guvernului 90/2020

²⁶² Hotărîrile Guvernului nr. 90/2020, nr. 736/2020

Totodată, în vederea corelării priorităților naționale în domeniu alimentării cu apă și sanitație cu țintele Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, s-a elaborat *Planului de acțiuni (2020-2024)*²⁶³ pentru implementarea *Strategiei de alimentare cu apă și sanitație*²⁶⁴.

O problemă periodică în cadrul districtelor bazinelor hidrografice Nistru, Dunărea-Prut și Marea Neagră sunt inundațiile. Pentru gestionarea și prevenirea riscurilor de inundații au fost elaborate și aprobate o serie de măsuri pentru perioada 2020-2025²⁶⁵, cum ar fi: consolidarea infrastructurii de protecție împotriva inundațiilor, asigurarea securității populației și a terenurilor agricole aflate în zonele de risc, creșterea capacităților instituționale în domeniul gestionării resurselor de apă ș.a.

O componentă deosebit de importantă a mediului sunt resursele forestiere. Conform datelor statistice, în anul 2019 suprafața terenurilor acoperite cu păduri a constituit 380,7 mii ha (cca. 11,25 % din suprafața țării). În anul 2020 în pofida secetei și situației epidemiologice sa reușit plantarea a 1070 ha cu puieți, ajutarea regenerării naturale a fondului forestier pe o suprafață de 2899 ha, o suprafață de 396 ha fiind regenerată natural.

De asemenea, pentru protecția apelor râurilor și bazinelor de apă, în anul 2020 au fost plantate 36,58 ha de fișii forestiere, care servesc drept „filtru” natural în protecția apelor dulci.

În condițiile schimbărilor climatice, realizarea proceselor de adaptare a devenit un imperativ. Prin urmare, în anul 2020 a fost stabilit *mecanismul de implementare a măsurilor de adaptare la schimbările climatice și de atenuare a acestora*²⁶⁶, prin instituirea Comisiei Naționale privind schimbările climatice, structură care va promova dialogul, coordonarea, colaborarea și coerența între sectoare în procesul de planificare și implementare a acțiunilor de adaptare la schimbările climatice ale tuturor părților interesate, precum și constituirea Comitetelor tehnice pentru adaptarea la/atenuarea schimbărilor climatice – structuri care vor asista Comisia Națională și care vor fi formate din experți cu competențe din varii domenii economice și sociale.

În vederea consolidării capacităților instituționale de monitorizare și de evaluare a calității aerului, pentru identificarea și punerea în aplicare a măsurilor eficiente de reducere a emisiilor de poluanți la niveluri care să minimizeze efectele nocive asupra sănătății umane și a mediului, a fost elaborat și aprobat *proiectul de lege privind calitatea aerului atmosferic*²⁶⁷. În același context, a fost elaborat *Regulamentul privind controlul emisiilor de compuși organici volatili rezultați din depozitarea și din distribuția benzinei de la terminale la stațiile de alimentare cu produse petroliere*²⁶⁸.

O altă prioritate aflată pe agenda de politici implementate în anul 2020 este gestionarea integrată a deșeurilor. În acest scop s-a reușit atragerea și diversificarea asistenței externe prin ratificarea *Contractului de Finanțare între Republica Moldova și Banca Europeană de Investiții privind implementarea Proiectului „Deșeuri solide în Republica Moldova”*, orientat spre crearea infrastructurii de management al deșeurilor la nivel regional. Acesta presupune contractarea unui împrumut în valoare de 25 mil. EURO din *Acordul-cadru pentru gestionarea deșeurilor solide în Republica Moldova în sumă de 100 mil. EURO*, împrumut care va fi debursat în mai multe tranșe.

De asemenea, a fost semnat *Memorandumului de Înțelegere între OSCE și MADRM cu privire la implementarea Proiectului „Eliminarea și distrugerea pesticidelor inutile din regiunea transnistreană a Republicii Moldova. Faza 2”*, în cadrul căruia au fost colectate 200 tone de deșeuri de pesticide.

Pentru promovarea responsabilităților și eforturilor comune de cooperare în domeniul transportului internațional de produse periculoase care prezintă risc, în vederea protejării sănătății umane, dar și a mediului, de potențiale daune, a fost elaborat *Regulamentul privind exportul și importul de produse*

²⁶³ Hotărârea Guvernului nr. 442/2020

²⁶⁴ Hotărârea Guvernului nr.199/2014

²⁶⁵ Hotărârea Guvernului nr.562/2020

²⁶⁶ Hotărârea Guvernului nr. 444/2020

²⁶⁷ Hotărârea Guvernului nr. 863/2020

²⁶⁸ Hotărârea Guvernului nr. 587/2020

*chimice periculoase*²⁶⁹, obiectivul căruia constă în dezvoltarea mecanismului de aplicare a Convenției de la Rotterdam privind procedura de consimțământ-prealabil în cunoștință de cauză, aplicabilă anumitor produși chimici periculoși și pesticide, care fac obiectul comercial la care Republica Moldova a aderat din 2004. Regulamentul asigură și armonizarea cadrului legislativ al Republicii Moldova cu prevederile legislației Uniunii Europene, transpunând Regulamentul UE nr. 649/2012.

În scopul stabilirii unei abordări unitare de răspuns, evaluării riscurilor, investigării și intervenției în cazul evenimentelor nucleare și radiologice, legate de posesia neautorizată a materialelor radioactive sau nucleare, cât și în cazuri de depistare a surselor radioactive orfane a fost aprobat *Regulamentul cu privire la mecanismul de prim-răspuns la evenimente nucleare sau radiologice conexe surselor radioactive orfane*²⁷⁰, care transpune parțial Directiva 2013/59.

În vederea asigurării unui nivel ridicat de protecție pe întreg teritoriul Republicii Moldova și pentru a asigura controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase, a fost adoptată *Legea privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase*²⁷¹, care reglementează măsurile de prevenire a accidentelor și de limitare a consecințelor acestora asupra sănătății umane și asupra mediului, totodată transpunând Directiva 2012/18/UE.

Provocări și constrângeri:

- ↳ Politici realizarea cărora implică costuri net superioare resurselor financiare disponibile;
- ↳ Administrarea slabă a Fondului Ecologic Național;
- ↳ Cadrul normativ învechit și reglementări depășite în domeniul emisiilor de poluanți în aer, deversările de poluanți în ape, depozitarea deșeurilor etc.;
- ↳ Normativul plăților pentru poluare (pentru emisii, deversări, depozitarea deșeurilor) foarte mic și învechit (din anul 1998) în comparație cu plățile existente în țările europene;
- ↳ Lipsa stațiilor de epurare/pre-epurare a apelor uzate este una dintre cauzele principale, care duc la deteriorarea constantă a calității apelor, distrugerea ecosistemelor și dispariția treptată a râurilor mici;
- ↳ Lipsa infrastructurii de management a deșeurilor, indiferent de mediu rural sau urban;
- ↳ Capacitatea redusă de reciclare a deșeurilor afectează negativ aerul, apa, solul și sănătatea oamenilor - în mod special;
- ↳ Iresponsabilitatea în procesul de activitate a persoanelor fizice și entităților economice prin încălcarea prevederilor legislației de mediu, cauzează prejudicii semnificative componentelor de mediu.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Finalizarea reformei instituționale în vederea creării unei administrații de mediu sănătoase, care să dispună de alocațiile bugetare necesare și de personalul necesar pentru implementarea și aplicarea acquis-ului de mediu.
- ↑ Prevenirea și reducerea efectelor negative ale activității economice asupra mediului prin:
 - elaborarea Programului de promovare a economiei „verzi” pentru anii 2022-2024;

²⁶⁹ Hotărîrea Guvernului 505/2020

²⁷⁰ Hotărîrea Guvernului 506/2020

²⁷¹ Legea nr. 108/2020

- introducerea principiilor economiei circulare și asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale, contribuind astfel la aringerea obiectivelor Acordului verde european;
- aprobarea proiectului legii privind emisiile industriale în scopul controlului integrat al poluării;
- ajustarea plăților pentru poluarea mediului, precum și stabilirea plafoanelor naționale de emisii pentru anumiți poluanți atmosferici.

↑ Avansarea Republicii Moldova în gestionarea integrată a deșeurilor prin:

- elaborarea Programului național de gestionare a deșeurilor și a programelor de prevenire a generării deșeurilor;
- aprobarea reglementărilor de implementare a Legii nr.209/2016 privind deșeurile pentru: (i) transferul deșeurilor, (ii) gestionarea deșeurilor de anvelope uzate, (iii) uleiurile uzate și (iv) depozitarea deșeurilor precum și a proiectului de Hotărâre a Guvernului privind gestionarea deșeurilor din industria extractivă.

↑ Valorificarea resurselor subsolului cu un impact minim asupra mediului prin:

- Modificarea prevederilor Codului subsolului²⁷²;
- Elaborarea regulamentelor privind modul de efectuare a expertizei de stat a informației geologice cu privire la subsol, metodele de exploatare a zăcămintelor de substanțe minerale utile la suprafața/subteran, lichidarea și sau conservarea exploatărilor miniere, determinarea, evidența și aprobarea pierderilor normative de substanțe minerale utile.

↑ Modificarea cadrului normativ în vigoare întru eficientiza evaluarea impactului asupra mediului și expertizarea ecologică²⁷³.

²⁷² Codul subsolului nr. 3/2009

²⁷³ Modificarea Legilor nr. 86/2014, nr. 851/1996 și nr. 11/2017

XV. ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ ȘI SERVICII PUBLICE

Nivelul de realizare a indicatorilor de progres în anul 2020:

- Emiterea și publicarea a 1164 acte normative;
- Înregistrarea a peste 120 000 acte ale APL în RSAL;
- Demararea implementării noului cadru de planificare strategică;
- Asigurarea aprobării politicilor bazate pe evidențe prin desfășurarea a 44 ședințe a GL ale Comisiei de Stat pentru reglementarea activității de întreprinzător, examinarea a 212 documente;
- Lansarea a 5 platforme de e-servicii noi;
- Integrarea în platforma Mpay a peste 86 servicii publice administrative prestate de autorități.

Consolidarea administrației publice. Dezvoltarea unei administrații publice eficiente și centrate pe cetățean, la toate nivelurile, reprezintă o prioritate majoră pe agenda Executivului. În acest sens, au fost fortificate eforturile în vederea continuării măsurilor orientate spre atingerea obiectivelor reformei administrației publice, în corelare cu angajamentele asumate în Acordul de Asociere RM-UE, bunele practici europene, precum și cu prevederile Strategiei privind reforma administrației publice pentru anii 2016-2020²⁷⁴.

Pe parcursul anului 2020, au fost realizate mai multe acțiuni menite să consolideze, prin prisma conceptului de reformare, activitatea și eficiența autorităților administrației publice, atât la nivel central, cât și local. Printre acțiunile de referință se evidențiază:

- **Modificarea cadrului normativ în domeniul administrației publice locale** a fost realizată în vederea respectării principiului autonomiei locale și descentralizării în conformitate cu prevederile Cartei Europene a Autonomiei Locale și Recomandările Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei²⁷⁵.
- **Abilitarea Reprezentantului Guvernului în teritoriu (Oficiu) cu dreptul de a monitoriza modul de conlucrare a instituțiilor publice sau subdiviziunilor teritoriale ale acestora cu autoritățile administrației publice locale**²⁷⁶. Consecutiv, prin promovarea proiectului de lege cu privire la Reprezentantul Guvernului în teritoriu și Oficiul Reprezentantului Guvernului în teritoriu, s-a urmărit scopul creării cadrului normativ general aferent reglementării instituției reprezentantului Guvernului în teritoriu, principiile activității, statutul, condițiile de numire în funcție, incompatibilitățile, restricțiile, misiunea, funcțiile, atribuțiile, drepturile și obligațiile Reprezentantului în teritoriu etc.²⁷⁷
- **Efficientizarea managementului funcționarilor publici.** În vederea îmbunătățirii managementului funcției publice și al funcționarilor publici au fost elaborate un șir de modificări la Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public²⁷⁸, Legea cu privire la statutul personalului din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică²⁷⁹, Legea privind

²⁷⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=100973&lang=ro;

²⁷⁵ Hotărârea Guvernului nr. 385/2020;

²⁷⁶ Hotărârea Guvernului nr. 77/2020;

²⁷⁷ Hotărârea Guvernului nr. 727/2020;

²⁷⁸ Legea nr. 158/2008

²⁷⁹ Legea nr. 80/2010

administrația publică locală²⁸⁰ și Legea privind statutul municipiului Chișinău²⁸¹, aprobate de Guvern²⁸² și adoptate de Parlament în I lectură la data de 16.12.2020²⁸³.

- **Sporirea competențelor profesionale ale personalului din autoritățile publice.** Dezvoltarea profesională a funcționarilor din cadrul autorităților publice s-a desfășurat, cu suportul Academiei de Administrare Publică, în limitele comandei de stat privind dezvoltarea profesională a funcționarilor publici²⁸⁴. În pofida situației pandemice provocată de virusul COVID-19, numărul persoanelor instruite constituie 97,5% din numărul de persoane planificat (1034 din 1060).

Concomitent, pe parcursul perioadei de referință, a fost elaborat și pilotat un program de instruire managerială, în cadrul căruia au fost *instruiți 45 funcționari publici de conducere* din cadrul a 6 ministere și a Cancelariei de Stat. Programul a oferit o combinație unică de expertiză internațională și practică locală, și a ajutat participanții să își îmbunătățească abilitățile manageriale, de conducere, Managementul Resurselor Umane, dar și alte abilități cruciale ale managerilor de nivel mediu din serviciul public²⁸⁵.

În vederea eficientizării funcționării și perfecționării mecanismelor de interacțiune a autorităților administrației publice, în perioada vizată au fost realizate un șir de reforme de ordin instituțional-funcțional:

- **Instituirea Biroului pentru relații cu veteranii.** În vederea coordonării activităților ce țin de realizarea priorităților Guvernului în domeniul susținerii sociale și de drept a veteranilor de război și a participanților la lichidarea catastrofei de la Cernobîl, în 2020, în cadrul Cancelariei de Stat, a fost creată subdiviziunea: Biroul pentru relații cu veteranii²⁸⁶.
- **Instituirea Oficiului de Gestionare a Programelor de Asistență Externă²⁸⁷** pentru implementarea/administrarea proiectelor și programelor de cooperare transfrontalieră și transnațională finanțate de către UE, inclusiv, oferirea suportului instituțiilor naționale pentru desemnarea și punerea în aplicare a sistemului național de management și control aferent programelor menționate, precum și beneficiarilor naționali în procesul de depunere a cererilor de finanțare în cadrul apelurilor de proiecte respective.
- **Crearea unei subdiviziuni teritoriale a Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor pe teritoriul UTA Găgăuzia²⁸⁸.** Instituirea subdiviziunii respective (cu statut de direcție) va asigura realizarea mai eficientă a atribuțiilor ANSA în cadrul raioanelor Comrat, Ceadâr-Lunga și Vulcănești, în condițiile respectării principiului unității teritoriale și autonomiei UTA Găgăuzia.
- **Aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Agenției „Moldsilva”** în vederea îmbunătățirii cadrului instituțional în domeniul protecției mediului²⁸⁹.
- **Crearea Agenției pentru Dezvoltarea și Modernizarea Agriculturii²⁹⁰** prin reorganizarea Unității de Implementare și Administrare a Proiectului Creșterii Producției Alimentare pentru consolidarea și monitorizarea programelor/proiectelor în domeniul vizat. Scopul Agenției constă în facilitarea accesului fermierilor la tehnică și echipament agricol, prin vânzare-cumpărare, inclusiv în rate, întru asigurarea creșterii producției agroalimentare, competitive și dezvoltarea unei oferte de alternative/soluții pentru modernizarea agriculturii prin oferirea de consultanță, expertiză, instruire, asistență în planificarea afacerilor în sectorul agroalimentar.

²⁸⁰ Legea nr. 436/2006

²⁸¹ Legea nr. 136/2016

²⁸² Hotărârea Guvernului nr. 491/2020

²⁸³ <http://parlament.md/ProcesullLegislativ/Proiectedeacteelegislative/tabid/61/IdLegislativ/5164/Language/ro-RO/Default.aspx>

²⁸⁴ Hotărârea Guvernului nr. 18/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119903&lang=ro

²⁸⁵ Programul de instruire a fost realizat cu suportul Proiectului UE „Suport în procesul de reformă a administrației publice”

²⁸⁶ Hotărârea Guvernului nr. 428/2020;

²⁸⁷ Hotărârea Guvernului nr. 338/2020;

²⁸⁸ Hotărârea Guvernului nr. 406/2020;

²⁸⁹ Hotărârea Guvernului nr. 560/2020;

²⁹⁰ Hotărârea Guvernului nr. 425/2020;

- **Restabilirea funcțiilor Inspectoratului de Stat al Muncii de control în domeniul securității și sănătății în muncă**, asigurând integritatea funcțională a acestuia și conformitatea cu convențiile OIM²⁹¹.
- **Crearea Agenției Naționale pentru Dezvoltarea Programelor și Activității de Tineret** în vederea implementării politicilor pentru tineret și dezvoltării/monitorizării programelor de stat și a proiectelor de asistență pentru tineri²⁹²,
- **Reglementarea procesului de regionalizare a subdiviziunilor teritoriale ale Inspectoratului General de Garabineri²⁹³ și Standardizarea proceselor de lucru în cadrul Inspectoratului respectiv²⁹⁴.**

Efficientizarea sistemului național de planificare strategică. Raționalizarea procesului de planificare și îmbunătățirea calității documentelor de politici publice și de planificare, optimizarea și eficientizarea efortului autorităților publice în elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea acestora, fortificarea legăturii dintre planificarea politicilor publice și procesul bugetar sunt doar unele dintre obiectivele urmărite de noul cadru metodologic aprobat de Guvern²⁹⁵.

Asigurarea unui sistem național de planificare strategică riguros, integrat și coerent s-a urmărit, inclusiv, și prin elaborarea proiectului *Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova-2030”*²⁹⁶, care definește totodată, viziunea de dezvoltare durabilă a țării, corelată cu principalele angajamente asumate prin Acordul de Asociere RM-UE și Adenda de Dezvoltare Durabilă 2030.

Monitorizarea progresului în implementarea Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030. Urmare a asumării angajamentului de a implementa Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030, în septembrie 2015, alături de alte 192 state membre ale Organizației Națiunilor Unite, Guvernul Republicii Moldova a prezentat la data de 16 iulie 2020, în cadrul Forumului Politic de Nivel Înalt pentru Dezvoltare Durabilă al Organizației Națiunilor Unite, primul său Raport de evaluare națională voluntară privind implementarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (VNR)²⁹⁷. Totodată, experiența Republicii Moldova în domeniul încorporării Agendei 2030 în politicile și strategiile naționale, lecțiile învățate în procesul implementării acesteia, principiile de bază care au ghidat VNR-2020, au fost prezentate pe 15 iulie în cadrul evenimentului internațional „Laborator VNR”, organizat în regim de videoconferință.

Modernizarea serviciilor publice reprezintă unul dintre pilonii ce stă la baza reformei administrației publice. Aceasta are ca scop garantarea dreptului oricărei persoane de a beneficia, în termen restrâns, de un tratament imparțial și echitabil din partea autorităților administrației publice, în ceea ce privește necesitățile și problemele sale, la oferirea serviciilor publice calitative, accesibile, transparente și eficiente din punctul de vedere al costului. Pandemia de COVID-19 a confirmat necesitatea revizuirii și reorganizării modului de prestare a serviciilor publice către cetățeni, accentul fiind pus pe digitalizarea acestora.

Majorarea accesului cetățenilor și a mediului de afaceri la servicii publice calitative și operative. Pe parcursul anului de referință, au fost elaborate și promovate un șir de inițiative și politici care ținesc creșterea accesului și calității serviciilor publice prestate de autorități, evidențiind:

- **Consolidarea funcțiilor de creare și ținere a Registrului resurselor și sistemelor informaționale de stat prin redistribuirea acestora către Agenția de Guvernare Electronică²⁹⁸,**

²⁹¹ Legea nr.191/2020;

²⁹² Hotărârea Guvernului nr. 598/2020;

²⁹³ Ordinul IGC nr.95/2020;

²⁹⁴ Ordinul IGC nr.222/2020;

²⁹⁵ Hotărârea Guvernului nr.386/2020

²⁹⁶ Hotărârea Guvernului nr.377/2020 (înregistrat în Parlament cu nr. 242 din 16.06.2020)

²⁹⁷ <https://cancelaria.gov.md/ro/content/republica-moldova-va-prezenta-primul-sau-raport-de-evaluare-voluntara-nationala-pentru>

²⁹⁸ Legea nr.119/2020 cu privire la modificarea Legii nr. 71/2007 cu privire la registre

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122444&lang=ro

- Asigurarea definitivării cadastrului bunurilor imobile pe întreg teritoriul țării, care va permite înregistrarea primară masivă în 497 de localități rurale, în care aceasta nu a avut loc²⁹⁹;
- Optimizarea procedurii de înregistrare masivă a bunurilor imobile în vederea omiterii erorilor comise istoric, actualizarea numărului de bunuri imobile, extinderea termenului de înregistrare masivă a bunurilor imobile;³⁰⁰
- Aprobarea Conceptului Sistemului informațional automatizat „Registrul împuternicirilor de reprezentare în baza semnăturii electronice” (MPower) și a Regulamentului privind modul de ținere a Registrului împuternicirilor de reprezentare în baza semnăturii electronice³⁰¹;
- Aprobarea Conceptului serviciului guvernamental de notificare electronică (MNotify) și a Regulamentului privind modul de funcționare și utilizare a serviciului guvernamental de notificare electronică (MNotify)³⁰²;
- Asigurarea implementării proiectului „Modernizarea serviciilor guvernamentale” (MGSP)³⁰³
- Aprobarea Conceptului Sistemului informațional „Platforma guvernamentală de instruire la distanță (e-Learning)” și a Regulamentului privind utilizarea și administrarea acestuia³⁰⁴;
- Aprobarea Regulamentului privind utilizarea, administrarea și dezvoltarea Portalului guvernamental al antreprenorului³⁰⁵;
- Aprobarea Regulamentului privind utilizarea, administrarea și dezvoltarea Portalului guvernamental al cetățeanului³⁰⁶;
- Aprobarea Nomenclatorului integrat al serviciilor publice administrative și a Listei evenimentelor de viață asociate acestora³⁰⁷;
- Dezvoltarea serviciului guvernamental de plăți electronice (MPay)³⁰⁸;
- Dezvoltarea serviciilor prestate de către Agenția Servicii Publice³⁰⁹;
- Aprobarea unor metodologii în domeniul modernizării serviciilor publice³¹⁰: (i) Metodologia privind reingineria serviciilor publice; (ii) Metodologia privind evaluarea capacităților instituționale ale prestatorilor de servicii publice și elaborarea Planului de dezvoltare a capacităților; (iii) Metodologia de elaborare, implementare și evaluare a Cadrului de performanță al prestatorilor de servicii publice, implicați în reingineria serviciilor publice, și centrelor universale de prestare a serviciilor publice; (iv) Metodologia de management al schimbării.

Modernizarea serviciilor selectate în cadrul Proiectului Modernizarea serviciilor guvernamentale (MGSP)³¹¹. În perioada de raportare, s-au întreprins măsuri întru implementarea,

²⁹⁹ Legea nr.154/2020 cu privire la modificarea unor acte normative

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122645&lang=ro

³⁰⁰ Hotărârea Guvernului nr. 345/2020 pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 1030/1998 despre unele măsuri privind crearea cadastrului bunurilor imobile; https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122269&lang=ro

³⁰¹ Hotărârea Guvernului nr.375/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121919&lang=ro

³⁰² Hotărârea Guvernului nr.376/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121820&lang=ro

³⁰³ Hotărârea Guvernului nr.354/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121730&lang=ro

³⁰⁴ Hotărârea Guvernului nr.411/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122270&lang=ro

³⁰⁵ Hotărârea Guvernului nr.412/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122027&lang=ro

³⁰⁶ Hotărârea Guvernului nr.413/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122030&lang=ro

³⁰⁷ Hotărârea Guvernului nr.670/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123053&lang=ro

³⁰⁸ Hotărârea Guvernului nr.712/2020, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123572&lang=ro

³⁰⁹ Hotărârea Guvernului nr.966/2020 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124770&lang=ro

³¹⁰ Ordinul Secretarului general al Guvernului nr.598-A din 10 august 2020 <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/ordinul-secretarului-general-al-guvernului-nr598-din-17082020-privind-aprobarea-unor-metodologii>

³¹¹ Proiectul „Modernizarea serviciilor guvernamentale” se implementează de Cancelaria de Stat și Ministerul Finanțelor, prin intermediul Instituției publice „Agenția de Guvernare Electronică”. Proiectul este finanțat de parteneri externi în baza: Acordului de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare (IDA Credit no.6126-MD) și Acordului de împrumut dintre Republica Moldova și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (IBRD Loan no.8774-MD) în vederea realizării proiectului „Modernizarea serviciilor guvernamentale”, semnat la Chișinău la 28 noiembrie 2017 și ratificat prin Legea nr.25/2018

atît a actelor normative menționate supra, cît și a întregului cadru normativ aferent domeniului prestării serviciilor guvernamentale, prin lansarea și valorificarea de produse și inițiative esențiale pentru agendele de e-transformare și modernizare a serviciilor publice. Printre cele mai importante rezultate, livrabile și puncte de referință se evidențiază următoarele componente:

Digitizarea serviciilor publice incluse în runda I de reinginerie. În perioada de referință a fost inițiat procesul de digitizare a serviciilor supuse reingineriei în cadrul runde I de modernizare a serviciilor publice (i) determinare a dizabilității și capacității de muncă; (ii) alocare a ajutorului de șomaj; (iii) eliberare a permisului de conducere. Contractele cu companiile care vor realiza digitizarea serviciilor menționate au fost semnate în perioada octombrie – decembrie 2020. De asemenea, au fost agreeate modificările pentru dezvoltarea funcționalităților noi în Sistemul informațional automatizat „Asistența medicală primară”, Sistemul informațional automatizat „Asistența medicală spitalicească” pentru determinarea dizabilității și capacității de muncă și eliberarea permisului de conducere.

În același timp, s-a asigurat implementarea soluțiilor la nivelul cadrului normativ, la finele anului, fiind deja implementate majoritatea soluțiilor planificate:

- *Serviciul determinarea dizabilității și capacității de muncă*³¹²;
- *Serviciul alocarea ajutorului de șomaj*³¹³.

Reingineria serviciilor publice Runda II. La finele anului 2019, după finalizarea etapei de achiziție a serviciilor aferente și semnarea contractului, a fost lansată reingineria serviciilor selectate din Runda II în cadrul Proiectului MGSP, coagulate în grupuri de servicii din domeniile *Documentarea Populației, Asigurări Sociale și Stare Civilă*:

- *Reingineria serviciilor prestate de către Agenția Servicii Publice:* au fost finalizate și aprobate de către prestatori: (i) înregistrarea căsătoriei, (ii) înregistrarea divorțului, (iii) eliberarea documentelor de stare civilă, (iv) acordarea pensiilor pentru limită de vîrstă, (v) înregistrarea decesului, (vi) înregistrarea nașterii, și (vii) înregistrarea unităților de drept.
- *Reingineria serviciilor prestate de către Casa Națională de Asigurări Sociale,* pachetul include 45 de servicii grupate în Certificate, Compensații și Ajutoare, Indemnizații, Alocații și Pensii. Decizia de reinginerie a serviciilor prestate de CNAS a fost luată la data de 3 iulie 2020, în cadrul ședinței Consiliului național pentru reforma administrației publice³¹⁴. Astfel, Runda II de Reinginerie a Serviciilor Publice în cadrul Proiectului va conține în total 85 de servicii selectate spre modernizare, dintre care 48 de servicii publice prestate de CNAS.

Centrele Universale de Prestare a Serviciilor (CUPS). În cadrul ședinței Consiliului național pentru reforma administrației publice din data de 3 iulie 2020³¹⁵ s-a aprobat inițierea pilotării CUPS în cadrul a 17 autorități APL din țară și la 5 oficii consulare. Costurile estimative ale pilotării CUPS pe cel 22 platforme instituționale sunt estimate la circa 7,5 milioane lei. Proiectul prevede pilotarea și ulterior extinderea Centrelor (CUPS) cu alte cel puțin 58 centre, estimîndu-se un număr total de 80 CUPS implementate în țară și peste hotare în următorii ani. A fost aprobată lista serviciilor administrative care vor fi testate prin intermediul CUPS (circa 22-24 servicii publice ale ASP și CNAS).

Produse de e-guvernantă suprasectoriale (platformă de e-servicii).

Portalul Guvernamental de Date date.gov.md. A fost lansată versiunea extinsă și perfecționată a Portalului date.gov.md, acesta transformîndu-se din Portalul Datelor Guvernamentale Deschise în Portalul Guvernamental de Date - un ghișeu unic al datelor din sectorul public, prin care se urmărește diversificarea substanțială a categoriilor de date oferite spre vizualizare și reutilizare

³¹² Hotărîrea Guvernului nr.469/2020

³¹³ Hotărîrea Guvernului nr.481/2020

³¹⁴ <https://gov.md/ro/content/consiliul-national-pentru-reforma-administratiei-publice-s-intrunit-sedinta>

³¹⁵ ibidem

utilizatorilor, lărgirea spectrului de utilizatori, îmbunătățirea modului de vizualizare a datelor și lucrul cu datele disponibile, diversificarea tipurilor de acces la datele deținute de autoritățile publice. Portalul înglobează 3 module de bază (inclusiv fostul portal de Date Guvernamentale Deschise, lansat de Guvern în aprilie 2011) și face disponibile în timp real, în mod transparent datele de diferit tip deținute de autoritățile publice:

- *Seturi de date deschise ale ministerelor și instituțiilor administrației publice centrale*, publicate în formate citibile de calculator. Pe baza datelor guvernamentale deschise, în forma de date primare, direct de la sursă, persoanele juridice (private și publice) și persoanele fizice pot dezvolta aplicații de impact social semnificativ pentru cetățeni, mediul de afaceri, precum și efectua analize și cercetări în domeniile de interes etc. (Open Government Data ca parte a Parteneriatului Guvernelor Deschise - OGP);
- *Modulul „Caută în Date Publice”*, care permite căutarea, extragerea, navigarea simplă și prietenoasă prin datele publice din diverse registre, baze de date etc., deținute de autoritățile publice și publicate pentru vizualizare rapidă și lejeră (la moment cu modulul 2 a fost integrat Registrul Unităților de Drept);
- *Modulul de accesare a datelor de interes public, inclusiv date cu caracter personal din registrele și sistemele informaționale de stat*, de către categoriile de utilizatori care, în baza unui scop și temei legal, au dreptul și posibilitatea să le acceseze autentificându-se electronic și făcând dovada temeiului legal (acces autorizat). În baza integrării fostei Platforme MAccess, dezvoltate de AGE, cu portalul date.gov.md, acest modul permite și categoriilor de utilizatori care nu au sisteme informaționale sau nu participă la schimbul de date în baza platformei MConnect, să beneficieze de datele pentru accesarea cărora au scop și temei legal, obținându-le mai rapid și comod, pe cale electronică.

Serviciul Guvernamental de Plăți Electronice MPay. În anul 2020 au fost integrate cu MPay peste 86 servicii publice administrative, prestate de ASP, MECC, CNAS, SFS, ANSA, MAEIE, ANA etc., facilitând itinerarul de accesare al acestor servicii de către cetățeni și simplificând substanțial pentru beneficiarii serviciilor publice procedura de achitare. Printre integrările cele mai de impact sunt integrarea Sistemului Informațional Automatizat Contului Unic al Contribuabilului (achitarea tuturor impozitelor și taxelor printr-o singură opțiune, prin intermediul MPay) și integrarea cu MPay a achitării tuturor contribuțiilor obligatorii de asigurări sociale, precum și integrarea unui bloc de servicii de documentare prestate de ASP.

Portalul înregistrează peste 19,28 mln tranzacții de la lansarea acestuia în septembrie 2013, în valoare totală de peste 11,12 mldr MDL. Zilnic, prin MPay se înregistrează peste 7400 tranzacții, acesta fiind unul din cele mai asimilate produse de e-guvernare de platformă la moment. Statistica pe MPay mai cuprinde 43 de autorități și 14 prestatori de plată conectați la MPay și 76 grupuri de servicii.

Platforma Guvernamentală de Schimb de Date MConnect. De la lansarea Platformei Guvernamentale de Schimb de Date MConnect în pilotare (2014-2018) și ulterior, operarea în regim de producție, sînt conectați 71 de entități, dintre care 45 - autorități publice, circa 200 de notari, 26 de companii din sectorul privat, dintre care 16 companii din domeniul financiar și 10 companii de asigurări. Procesul de conectare la MConnect este unul continuu, atât pentru entitățile publice, cât și cele private. Pe parcursul anului 2020, au fost realizate peste 48 milioane de interogări în MConnect, ceea ce constituie o medie de peste 140 de mii de interogări pe zi. Asimilarea MConnect și utilizarea inteligentă a acesteia de către autorități în cadrul reformei de modernizare a serviciilor publice administrative face din platformă un produs-cheie în cadrul agendei de modernizare.

Serviciul Guvernamental de Semnare Electronică MSign (msign.gov.md). În aprilie 2019 a fost lansată versiunea perfecționată și extinsă a serviciului guvernamental de semnătură electronică: *MSign* <https://msign.gov.md/#/>. Noua versiune oferă următoarele funcționalități: (i) posibilitatea semnării și verificării mai multor fișiere într-o singură acțiune; (ii) posibilitatea

instalării ca aplicație (PWA); (iii) captcha „inteligentă” - ceea ce presupune că testul captcha va fi trecut de către utilizatori mult mai rar; (iv) interfață utilizator nouă, refăcută de la zero; (v) îmbunătățirea performanței în majoritatea scenariilor de utilizare; (vi) compatibilitate 100% cu serviciile integrate.

În perioada ianuarie – decembrie 2020, prin MSign au fost aplicate peste 20 mln. de semnături cu succes după beneficiar, ceea ce înseamnă o medie de 1,86 mln. operațiuni de semnare electronică pe lună (creștere semnificativă comparativ cu a. 2019, în care media lunară a reprezentat 1 mln. semnări). La moment, cu MSign au fost integrate în jur de 82 sisteme informaționale, dintre care aproximativ 71 sunt deținute de instituții publice și 11 de agenți economici.

Lansări de produse și platforme noi. În cadrul unei ample Campanii de comunicare cu genericul „10 ani de e-Guvernare - servicii electronice pentru fiecare!” au fost lansate o serie de produse noi, menite să îmbunătățească performanța prestării serviciilor guvernamentale și să o ridice la cele mai înalte standarde privind operativitatea, confidențialitatea, securitatea și comoditatea beneficiarului, cerințe dictate de Era tehnologiilor informaționale.

Portalul Guvernamental al Cetățeanului. Portalul guvernamental al cetățeanului a fost lansat în octombrie 2020 și conține 10 blocuri de date:

- **Sănătate:** conține informații despre statutul persoanei ca fiind asigurată sau nu, precum și numărul poliței de asigurare. De asemenea, pot fi accesate informații despre medicul de familie și denumirea instituției medicale la care persoana este la evidență;
- **Plăți MPay:** relevă lista plăților ce pot fi făcute prin MPay, precum și statutul fiecărei operațiuni de plată;
- **Asigurări sociale, CNAS:** informații privind contribuțiile sociale, începând cu anul 2000, care include, de asemenea, informații precum angajatorul, perioada, retribuiția în muncă, retribuiții privind incapacitatea în muncă, contribuțiile de bază, contribuțiile individuale și alte informații utile, oferite de către CNAS; - **Situație fiscală:** informații despre veniturile raportate la Serviciul Fiscal de Stat începând cu anul 2005, precum și existența sau nu a datoriilor la bugetul de stat;
- **Bunuri imobile:** informații cu privire la bunurile imobile deținute, precum: numărul cadastral, suprafața, modul de folosință, dar și alte informații utile, oferite de către Agenția Servicii Publice;
- **Vehicule în posesie:** informații despre unitățile de transport deținute, precum și informații privind revizia tehnică și asigurarea RCA;
- **Afaceri:** informații despre companiile administrate sau fondate, precum și dacă pe numele companiei figurează datorii la bugetul de stat;
- **Contravenții:** lista contravențiilor documentate de către organele competente, precum și informații despre data constatării încălcării comise, data documentării, sancțiunea aplicată, statutul achitării și alte informații utile;
- **Istoricul accesării datelor personale:** informații cu privire la entitățile juridice care au accesat datele personale ale cetățeanului, precum și data accesării și temeiul legal;
- **Împuterniciri de reprezentare:** informații cu privire la împuternicirile de reprezentare în baza semnăturii electronice acordate și alte informații relevante la acest subiect.

Este de menționat că numărul seturilor de date disponibile pe Portal va fi completat în permanență pe măsura ce deținătorii de date le vor face disponibile.

Portalul Guvernamental al Antreprenorului (denumire de lucru MCabinet). La data de 8 decembrie 2020, în cadrul unui eveniment organizat pe platforma Consiliului Economic pe lângă Prim-ministrul Republicii Moldova a fost prezentat Portalului guvernamental al antreprenorului.

Platforma antreprenorială reprezintă o extensie a Portalului guvernamental al cetățeanului (mcabinet.gov.md) și conține 5 blocuri de date și se înscrie în gama de servicii digitale pentru mediul de afaceri: *Date generale despre companie*; *Bunuri imobile*: informații cu privire la bunurile imobile deținute; *Împuternicirea de reprezentare*: informații cu privire la împuternicirile de reprezentare în baza semnăturii electronice acorde și alte informații relevante la acest subiect; *Acte permissive*; *Vehicule în posesie*: informații despre unitățile de transport deținute, precum și informații privind revizia tehnică și asigurarea RCA.

Prin intermediul acestui portal, antreprenorii vor putea aplica mai facil la diferite servicii publice, vor fi înștiințați despre progresul în obținerea serviciilor sau a informațiilor solicitate. Totodată, portalul permite acces la toate informațiile necesare din cabinetul antreprenorului în timp rapid, astfel evitând deplasarea la anumite instituții și obligativitatea prezenței fizice pentru a face rost de actele necesare în vederea asigurării activității juridice.

La fel precum în cazul Portalului cetățeanului, numărul seturilor de date disponibile pe Portalul antreprenorului va fi completat în permanență pe măsura ce deținătorii de date le vor face disponibile.

Platforma Guvernamentală de Instruire la Distanță www.elearning.gov.md. Platforma e-Learning urmează a fi mecanismul eficient, fiabil și modern de instruire a angajaților prin crearea, dezvoltarea și punerea la dispoziție online a resurselor de instruire, precum și de acordare a accesului angajaților la informațiile destinate dezvoltării lor profesionale.

Pe Platforma guvernamentală de instruire la distanță www.elearning.gov.md, au fost dezvoltate o serie de module de instruire la distanță, printre care: MNotify pentru integratori, Managementul securității informației în baza standardului ISO 27001, Securitatea tranzacțiilor electronice, MPay pentru integratori, Securitatea e-Guvernării, Tehnici și tehnologii de guvernare electronică, Guvernare electronică, MConnect pentru integratori, Moodle pentru profesori etc.

Serviciul guvernamental de notificare electronică MNotify. Serviciul guvernamental de notificare electronică (MNotify) a fost lansat în noiembrie 2020. Prin utilizarea serviciului respectiv, instituțiile statului pot notifica utilizatorii serviciilor publice despre evenimente importante în raport cu autoritățile, expedii mesaje prin diferite canale de notificare la alegerea utilizatorului. Serviciul (MNotify) este gratuit și asigură protecția datelor personale și a vieții private a beneficiarului, care poate fi atât o persoană fizică, cât și juridică.

În prima versiune, serviciul MNotify are funcționalități minime pentru a acoperi fluxul de bază al expedierii notificărilor, iar ulterior, cu o anumită periodicitate (2-3 luni), va fi completat cu funcționalități pentru a satisface cerințele și așteptările Expeditorilor și Destinatarii notificărilor. În prezent, pentru expedierea notificărilor, MNotify utilizează următoarele canale de notificare: i) *poșta electronică (email)*, *portalul cetățeanului*, *notificări push* - posibile în prezent; ii) *mesaje scurte (sms)*, *mesagerie instantanee (chat)* - disponibile în viitorul apropiat.

Sistemul Informațional de împuterniciri MPower. Sistemul informațional automatizat „Registrul împuternicirilor de reprezentare în baza semnăturii electronice” (MPower) a fost lansat în noiembrie 2020. MPower este un serviciu guvernamental reutilizabil care are scopul de a oferi un mecanism sigur, flexibil și comod de gestiune a împuternicirilor de reprezentare de către persoanele fizice și persoanele juridice, putând fi utilizat gratuit în prezent, de către cei care vor dori să acorde împuterniciri de reprezentare în baza semnăturii electronice.

În prezent, în SI MPower sunt funcționale 5 tipuri de împuterniciri: (i) ridicare certificat cazier contravențional; (ii) ridicare certificat cazier detaliat; (iii) ridicare certificat cazier juridic; (iv) ridicare trimiteri Curier Rapid; (v) ridicare trimiteri poștale simple (neînregistrate).

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Continuarea măsurilor de reformare, consolidare și fortificare a autorităților administrației publice centrale și locale, inclusiv, a capacităților profesionale a funcționarilor care

activează în cadrul acestora, în corespundere cu documentele de politici în domeniu, precum și cele mai bune practici internaționale;

- ↑ Evaluarea rezultatelor implementării documentelor de politici publice în domeniul reformei administrației publice și descentralizării administrative;
- ↑ Asigurarea unei planificări naționale strategice coerente prin elaborarea primului Plan de dezvoltare durabilă 2022-2024, care va integra obiectivele de dezvoltare setate în Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”, precum și angajamentele internaționale asumate de Republica Moldova;
- ↑ Raționalizarea numărului de documente de politici publice și asigurarea coerenței acestora, inclusiv cu procesul de planificare bugetară prin asigurarea aplicării prevederilor noului cadru metodologic în domeniul planificării strategice;
- ↑ Elaborarea și aprobarea unor politici publice inovative bazate pe evidență, prin promovarea utilizării la scară largă a datelor în procesul decizional, precum și a rezultatelor cercetărilor științifice;
- ↑ Elaborarea Conceptului Sistemului informațional „Platforma e-administrație publică locală (e-APL) și a Regulamentului privind utilizarea și administrarea acestuia;
- ↑ Constituirea, organizarea și asigurarea funcționalității Instituției publice „Centrul Național de Voluntariat”;
- ↑ Dezvoltarea rețelei naționale a centrelor multifuncționale de prestare a serviciilor publice;
- ↑ Definitivarea și aprobarea proiectului de lege cu privire la serviciile publice;
- ↑ Lansarea pilotării Centrelor Unificate de prestare a serviciilor;
- ↑ Aprobarea Conceptului Sistemului informațional „Registrul de stat al serviciilor publice” și a Regulamentului privind modul de ținere a Registrului de stat al serviciilor publice;
- ↑ Definitivarea și aprobarea Conceptului și Regulamentului de funcționare a Serviciului guvernamental Centrul unic de suport clienți;
- ↑ Definitivarea și aprobarea Conceptului și Regulamentului privind modul de funcționare și utilizare a Sistemului informațional automatizat „MOperations” și modificarea unor acte normative (optimizarea și eficientizarea contract managementului pentru utilizarea serviciilor electronice guvernamentale de platformă din posesia AGE).

XVI. COOPERARE CU SOCIETATEA CIVILĂ ȘI ASIGURAREA TRANSPARENȚEI ÎN PROCESUL DECIZIONAL

Dialogul Guvernului cu societatea civilă s-a focusat pe 3 priorități stabilite în *Strategia de Dezvoltare a Societății Civile (SDSC) pentru 2018-2020*: i) implicarea activă a societății civile în procesul de consolidare a cadrului normative privind participarea societății civile la elaborarea și monitorizarea implementării politicilor publice, ii) promovarea și consolidarea sustenabilității financiare a organizațiilor societății civile (OSC) și iii) dezvoltarea spiritului civic activ și a voluntariatului. Astfel, a fost asigurată monitorizarea implementării SDSC, urmînd a fi realizată evaluarea acestora pe parcursul primului trimestru al anului 2021, precum și examinată oportunitatea elaborării unui nou document de politici de susținere a sectorului dat.

În scopul îmbunătățirii mecanismelor de finanțare a proiectelor organizațiilor societății civile (OSC) din bugetul de stat, cu suportul Asociației Obștești „Institutum Virtutes Civilis” și Centrului European pentru Legislație Necomercială a fost elaborat proiectul Regulamentului – cadru cu privire la mecanismul de finanțare nerambursabilă directă a proiectelor organizațiilor necomerciale³¹⁶. Scopul actului normativ se axează pe uniformizarea condițiilor și procedurilor de finanțare din bugetul de stat pentru organizațiile necomerciale prin stabilirea principiilor, condițiilor și criteriilor generale de acordare a finanțării nerambursabile.

Modificările realizate la Legea voluntariatului³¹⁷ au permis atribuirea competenței Guvernului de implementare a politicii statului și demararea procesului de creare a Centrului național de voluntariat ca organ responsabil de coordonare a tuturor activităților de voluntariat.

Drept urmare, pentru promovarea și dezvoltarea voluntariatului, coordonarea eficientă a activităților de voluntariat și de asigurare a implementării politicilor statului în domeniu, cu suportul proiectului „Sprijin pentru procesul de reformă a administrației publice”, finanțat de către Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova, a fost elaborat cadrul normativ cu privire la constituirea, organizarea și funcționarea Instituției publice „Centrul Național de Voluntariat”³¹⁸.

Totodată, pe parcursul anului 2020, au fost implementate mai multe proiecte de promovare a voluntariatului și activismului civic la nivel local și național: „Săptămîna Națională a Voluntariatului 2020”; „Festivalul Voluntarilor 2020”; „Wave Week Moldova 2020”; „IntegrACT ALUMNI”; „Done in 72”. Beneficiari direcți ai proiectelor au fost peste 5000 de persoane

Anul 2020 a fost cel de-al patrulea an în care persoanele fizice plătitoare de impozite din Republica Moldova au avut dreptul de a redirecționa 2% din impozitul lor pe venit către o organizație necomercială sau o entitate religioasă. Din momentul lansării acestui instrument, chiar dacă resursele oferite de el organizațiilor societății civile sunt încă destul de modeste, se constată o creștere anuală a solicitărilor OSC de a obține dreptul de a beneficia de acest mecanism. Lista beneficiarilor pentru 2020 este în creștere cu 5%, în raport cu anul 2019, în schimb au scăzut numărul contribuabililor care au efectuat desemnare procentuală cu 27% și suma totală validată cu 24 %³¹⁹. Motivele de nevalidare a 1 816 desemnări efectuate în anul 2020 sunt următoarele: beneficiarul desemnării procentuale nu era inclus în Lista actualizată a beneficiarilor, publicată de către Agenția Servicii Publice, sau contribuabilul persoană fizică avea datorii la impozitul pe venit la data-limită de depunere a declarației cu privire la impozitul pe venit, stabilită de legislația fiscală.

³¹⁶ Proiectul hotărîrii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului se află în procedură de avizare și consultare

³¹⁷ Prin Legea nr. 128/2020³¹⁷ au fost efectuate modificări la Legea voluntariatului nr. 121/2010

³¹⁸ Proiectul hotărîrii Guvernului urmează a fi supus procedurilor regulamentare de promovare spre aprobare.

³¹⁹ https://www.sfs.md/raport_activitate_SFS.aspx?file=14044

În scopul asigurării unor mecanisme sectoriale de implicare a societății civile în procesul de elaborare și monitorizare a implementării politicilor publice și de asigurare a transparenței în procesul decizional a fost reanimată activitatea colegiilor consultative ale ministerelor și altor autorități administrative centrale, în conformitate cu prevederile art.33 din Legea nr.98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate. APC au asigurat organizarea, pe parcursul anului 2020, a ședințelor lărgite ale colegiilor acestora, la care au fost puse în discuții rapoartele de activitate, precum și acțiunile planificate pentru următoarea perioadă, inclusiv cu reprezentanții societății civile.

Pentru asigurarea principiului transparenței în procesul decizional, ordinele de zi și proiectele actelor normative de pe agenda ședinței secretarilor generali și ședinței Guvernului, au fost plasate pe site-ul Cămarilor de Stat³²⁰ și al Guvernului³²¹. Prin urmare, au fost acceptate spre examinare în ședințele secretarilor generali de stat 872 proiecte de acte normative, cu 62 proiecte mai multe decât în anul 2019, iar în ceea ce privește numărul proiectelor de acte normative aprobate de Guvern, acestea au constituit 1164, cu 57 proiecte mai puține decât în anul 2019.

Totodată, a fost asigurată monitorizarea punerii în aplicare a prevederilor cadrului normativ în domeniul transparenței în procesul decizional de către autoritățile administrației publice centrale, prin elaborarea și publicarea Raportului anual.

Pentru a spori eficientizarea activității actorilor care participă în procesul de elaborare și consultare publică a actelor normative, a diminua costurile de colectare și procesare a informațiilor aferente actelor normative consultate și a furniza un mecanism de monitorizare și administrare în timp real a proceselor de consultare a actelor normative a fost perfecționat portalul guvernamental www.particip.gov.md.

În vederea consolidării cunoștințelor responsabililor de coordonare a procesului de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional, în perioada 22-28 iulie 2020, în parteneriat cu Centrul pentru Antreprenoriat și Politici Economice și Academia de Advocacy din România au fost organizate cursuri de instruire „Consultări publice - instrument eficient de asigurare a transparenței decizionale”, care au avut drept scop prezentarea bunelor practici și standardelor aplicate la nivel european în procesul de consultare cu părțile interesate, consolidarea cunoștințelor și abilităților de a utiliza instrumente și tehnici inovative de desfășurare a audierilor publice, dezvoltarea de proceduri operaționale de informare a părților interesate, precum și evaluarea post-consultări publice³²².

Autoritățile publice au fost susținute de o manieră constructivă și promptă de către organizațiile societății civile și asociațiile mediului de afaceri în procesul identificării celor mai urgente, eficiente și aplicabile soluții și propuneri în contextul dezvoltării măsurilor și intervențiilor de prevenire, atenuare și eliminare a impactului pandemiei COVID-19, atât asupra populației aflate în dificultate, cât și asupra economiei per ansamblu. Propunerile de politici și-au găsit reflectare în majoritatea măsurilor aprobate de Guvern, inclusiv în matricele de politici sectoriale pentru atenuarea impactului social și economic post-COVID.

A fost o perioadă de colaborare destul de activă cu diverse organizații, inclusiv din sectorul tineretului din Republica Moldova, atât în partea ce ține de implicarea tinerilor în procesul decizional, cât și implicarea acestora în procesele de monitorizare și evaluare a implementării angajamentelor asumate de țară prin aderarea la Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030.

Astfel, în cadrul exercițiului de elaborare a primului Raport de evaluare națională voluntară privind implementarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ale Agendei 2030, Consiliul Național al Tinerilor din Moldova a fost implicat activ prin derularea de către acesta, în paralel

³²⁰ <https://cancelaria.gov.md/ro/ap/sedinta-secretarilor>

³²¹ <https://gov.md/ro/advanced-page-type/sedinte-de-guvern>

³²² <https://cancelaria.gov.md/ro/content/cancelaria-de-stat-desfasurat-un-curs-de-instruire-pentru-responsabilii-de-procesul-decizional>

cu exercițiul menționat, a Companiei Naționale „Tinerii din Moldova pentru #ObiectiveleGlobale în cadrul procesului de Evaluare Națională Voluntară a Agendei 2030”. Scopul Campaniei a constat în informarea tinerilor și elevilor despre Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ale Agendei 2030, precum și modul în care aceștia se pot implica activ în promovarea și implementarea acestora. De asemenea, Campania a avut drept scop informarea tinerilor despre procesul de elaborare a Raportului de evaluare voluntară națională 2020 cu lansarea invitației de a se alătura acestui proces. Campania s-a finalizat cu elaborarea unui Raport alternativ ce prezintă opinia tinerilor cu privire la implementarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, mesajele cheie ale căruia au fost încorporate în Raportul de țară, prezentat de Delegația oficială a Republicii Moldova în cadrul Forumului Politic de Nivel Înalt pentru dezvoltare durabilă a Organizației Națiunilor Unite, în data de 16 iulie 2020³²³.

Provocări și constrângeri:

- ↳ Imposibilitatea de a urmări de către societatea civilă proiectele de decizii la diverse etape de pregătire și necesitatea de a dezvolta corelarea între diferitele etape pe parcursul procesului de elaborare și aprobare a deciziilor, inclusiv prin îmbunătățirea portalului de asigurare a transparenței în procesul decizional;
- ↳ Necesitatea revizuirii formatului și modului de funcționare a platformelor consultative și de cooperare pentru a asigura transparența și reprezentativitatea mai mare a sectorului asociativ în cooperarea cu Guvernul la nivel strategic;
- ↳ Asigurarea transparenței procesului decizional, prin utilizarea adecvată de către toate instituțiile publice a modalităților prevăzute de mecanismul de consultare publică, informare direcționată și respectare a termenelor legale pentru toate etapele de consultare a proiectelor de decizie.

Priorități pentru următoarea perioadă:

- ↑ Evaluarea *Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020* și formularea recomandărilor;
- ↑ Dezvoltarea mecanismelor de colaborare cu societatea civilă;
- ↑ Aprobarea cadrului normativ privind crearea Centrului național de voluntariat și a mecanismului de finanțare nerambursabilă;
- ↑ Dezvoltarea platformelor existente de asigurare a transparenței în procesul decizional, prin creșterea accesibilității acestora și asigurarea mecanismelor de răspuns operativ și calitativ;
- ↑ Dezvoltarea cadrului normativ pentru punerea în aplicare a prevederilor noii legi cu privire la organizațiile necomerciale.

³²³ <https://cancelaria.gov.md/ro/content/primul-raport-de-evaluare-voluntara-nationala-pentru-implementarea-agendei-de-dezvoltare>

